

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

ŠESTNÁCTÝ ROČNÍK

6

„Nedostatky v řízení mají své kořeny rovněž v zjednodušeném chápání principu nedílné velitelské pravomoci. Dochází k jejímu zužování jen na právo vydávat rozkazy a nařízení, často bez hlubšího rozboru.“

Z usnesení předsednictva ÚV KSČ o kázni
ze dne 17. 11. 1964

Nedílná velitelská pravomoc - princip velení a řízení

Podplukovník Eduard Bejček, GSC.

Principu nedílné velitelské pravomoci (dále NVP), jako důležitému principu výstavby armády a řízení vojsk, věnovala strana i velení armády v procesu vývoje naší armády velkou pozornost.

Hlavní obsah všech diskusí, ujasňování a sporů v minulosti se soustředil hlavně na sociálně politické otázky principu nedílné velitelské pravomoci. Proto i různé materiály se zabývaly otázkami všeobecné podstaty, třídního a sociálního, stranického obsahu a pojetí NVP. I když i v této oblasti je ještě řada nejasností, vystupují nyní do popředí jiné stránky tohoto principu: z hlediska procesu velení a řízení v armádě. Jde zejména o to, postihnout

- proces uplatňování NVP ve specifickém prostředí armádního organismu,
- mechanismus, způsoby a metody uplatnění NVP v životě jednotek, útvarů a svazků.

Článek rozebírá pojetí a uplatňování NVP na stupni útvar — svazek.

ZVLÁŠTNOSTI VELENÍ A ŘÍZENÍ V ARMÁDĚ

Velení a řízení v armádě má některé zvláštnosti, které je nutné specifikovat a v dalším zkoumání otázky NVP brát v úvahu. Tyto okolnosti kladně i záporně ovlivňují proces velení a řízení v armádě. Čím se vyznačuje proces velení a řízení v armádě?

— Především **přísnou centralizací**, která se odráží v organizaci a rozmístění ozbrojených sil, ve stylu a v metodách velení a řízení. Přísná centralizace v řízení nachází svůj výraz i v uplatňování principu NVP. Charakter, rozsah odpovědnosti a pravomoci velitele je mnohem větší, než řídícího pracovníka v civilním sektoru.

— Velení a řízení se uskutečňuje **v přísné vojenské organizaci**, která objektivně vytváří vhodné podmínky rychlé, pružné operativní činnosti. Je to prostředí, ve kterém se může projevit i určitá **stereotypnost, uniformita stále se opakující**

činnosti. To umožňuje vypracovat předem určitý pracovní postup řízení, optimální varianty — systémy řídicí práce, které rámcově odpovídají základním potřebám výcviku apod.

Velení a řízení se uskutečňuje **v ne-výrobní oblasti**, ve zvláštním prostředí, se smíšenou činností školní, výcvikovou a opravárenskou v internátních podmínkách. Specifiku zvýrazňuje i to, že vojáci se připravují na neobvyklou společenskou činnost, jakou je válka.

— Armáda je organizace, která vcelku a zejména u vojáků základní služby **není budována na ekonomických podnětech** ani na přímém osobním zájmu na práci. Základem je povinnost a odpovědnost každého občana republiky za obranu své země a socialistického tábora. Velení a řízení se proto opírá o výjimečnou úlohu uvědomělosti, politické výchovy, komunistické výchovy a vojenské povinnosti.

— Velení a řízení v armádě se uskutečňuje v prostředí, kde dochází k nepředpokládané činnosti v prostoru i čase (např. bojový poplach a bojová činnost).

Činnost vojsk probíhá po celých 24 hodin (stráž, noční výcvik apod.). Proto v řízení a organizátorské práci velitelů a štábů nutno počítat i s touto nezvyklou okolností, kterou komplikuje i změna prostředí (kasárna, tankodrom, střelnice, prostor cvičení).

— Složitost velení a řízení je i v tom, že vojenský kolektiv, jako objekt řízení, se podstatně mění každý rok. Polovina vojáků si každoročně zvyká na vojenské prostředí, učí se vojenským normám života. V tom je labilita úspěchů velení a řízení.

— Velitel i jeho štáb ve válce a v přípravě na boj musí počítat s činností nepřítel. Válka je proces urputného boje dvou stran, které využívají tradiční techniky, metod a prostředků, ale i naprosto neočekávaných zásahů a náhod, jež přináší válka. Dobré velení a řízení musí předvídat nebo být schopno pružně reagovat na neočekávané situace.

Všechny tyto zvláštnosti tvoří hlavní specifikum i odlišnost vojenského řízení.

Další teoretický, ale hlavně praktický problém je „mechanika“ velení a řízení, uplatnění NVP. Přes známé principy NVP a vymezení funkčních povinností v řádech dochází v procesu jejich uplatňování do praktického života k vážným deformacím.

MECHANISMUS UPLATŇOVÁNÍ NVP

V podstatě jsou dvě hlavní linie obecného uplatnění „mechaniky“ velení a řízení v armádě — „horizontální“ a „vertikální“.

Velitel s NVP velí a řídí podle rozkazů vyššího velitele s NVP. Velí a řídí sám i svými orgány od vyššího velitele k nižšímu veliteli. To je „vertikální“ cesta, která je zdánlivě jasná. V cestách, kterými se velení uskutečňuje z jednoho stupně na druhý, je však možné narušovat NVP, dochází k deformacím zámyslů velitelů nebo místo velitele velí pracovník štábu.

Co je „horizontální“ velení? Velitel s NVP velí a řídí zástupce, náčelníky druhů vojsk a služeb, štáb; celý proces velení a řízení probíhá na daném velitelském stupni. Tato linie velení a řízení je „horizontální“. Mnoho omylů a nedorozumění vyplývá často z nesprávného výkladu NVP. NVP v oblasti řízení totiž znamená, že na daném stupni je pouze jeden rozhodující, řídicí centrální orgán — jedna osoba.

To neznamena, že ostatní funkcionáři (např. zástupce velitele, ZVP, NŠ, ZVTV, ZT) nemají osobní pravomoc a odpovědnost. Mají odpovědnost, mají pravomoc v určitém úseku, v určité oblasti činnosti a zodpovídají na daném stupni svému veliteli (náčelníkovi) s NVP. Tato důležitá mechanika činnosti, vztahů, metod práce v denním životě vojsk je však velmi málo propracována. Dokonce na stupni svazek není dosud potřebný statut, který by vymezoval, určoval práva, povinnosti, me-

chaniku a metody práce celého řídicího organismu — štábu.

V současné době naprosto nevyhovuje systém uplatnění NVP, systém velení, který lze obrazně nazvat „kalich“. Jeho základem je, že absolutně všechny problémy velení a řízení — hlavní i operativní — řeší velitel. Odtud jdou rozkazy, nařízení a opatření k podřízenému veliteli, který opět úkoly rozděluje mezi své podřízené a štáb (viz přílohu 1, ad a).

Tento systém velení vede k nezdravé centralizaci a přetížení velitelů. Dříve nebo později vede k neúspěchu, protože velitel není s to nával problémů fyzicky ani duševně zvládnout.

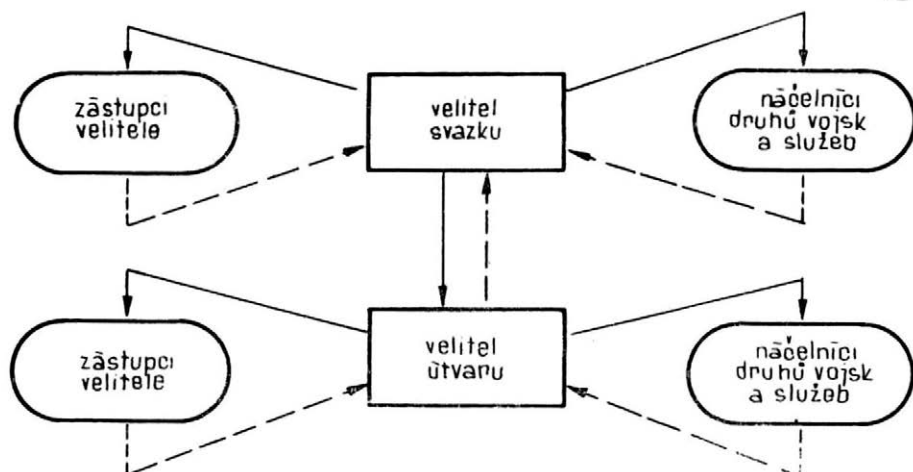
S příklady se setkáváme v praxi. Velitel v důsledku nepořádků či nedostatků u útvaru prohlásí: „Já jsem tu velitel a já budu o všem rozhodovat!“ Zdánlivě správná slova. Velitel potom řeší každou maličkost bez hlubší znalosti věci, jeho spolupracovníci plní jeho příkazy mechanicky a ve všem, i v drobnostech operativního řízení, se obracejí na velitele. Velitel je přetížen a vyčerpan, často z chodu řeší mnoho různorodých otázek a výsledky jsou zpravidla žalostné.

To platí i o bojové činnosti. „Praxe dokazuje, že při zkrácených časových lhůtách na přípravu boje a při vysokých tempích je vyloučeno, aby velitel kvalitně řešil všechny otázky řízení bez výjimky. To je fyzicky nemožné, i kdyby disponoval hlubokými znalostmi, zkušenostmi a talentem. S úkoly se může úspěšně vypořádat, bude-li se opírat o dobře sladěný

Systém velení jednostranně chápaného centralizmu v uplatnění NVP „kalich“/

PŘÍLOHA 1

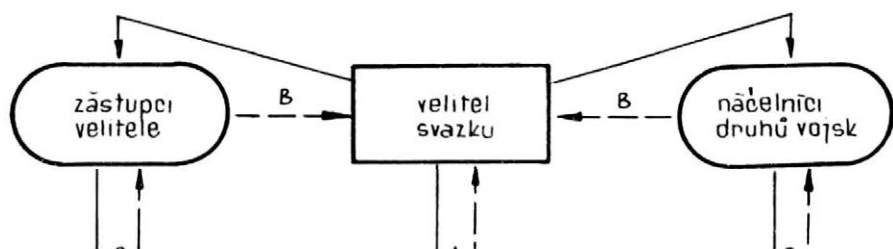
(a)

— právo vydávat rozkazy /nařízení/
 - - - doklady o splnění úkolů

Soudobý mechanismus velení a řízení /při uplatnění NVP/

(b)

kolektiv důstojníků štábu i druhých podřízených náčelníků.¹⁾

Tato mechanika velení má své místo a plně oprávnění při řešení klíčových a důležitých úkolů a rozhodnutí. Jde o úkoly bojové pohotovosti, kádrová rozhodnutí, plánování BPP, kde je třeba tento mechanismus uplatnit.

Je proto důležité, aby velitel měl vždy přehled o klíčových problémech a na základě nich zabezpečoval pružné a rychlé velení i rozvíjení aktivity podřízených v zájmu požadavků charakteru moderní války. Tyto požadavky a odpovídající mechanismus velení lze vyjádřit přílohou 1, ad b.

Systém zachovává nezbytné centrální řízení z jednoho velitelského stupně na druhý i centrální řízení na dalším stupni, tj. zástupců a štábu.

V klíčových problémech zabezpečuje jednotu zámýslů, cílů a hlavních úkolů. Vzniká otázka, které úkoly musí řešit velitel sám a které budou řešit „operativně“ nebo „souběžně“ s velitelskou činností zástupci a náčelníci druhů zbraní.

Systém dává větší pravomoc a podněcuje aktivitu a iniciativu zástupců a štábu; v tomto smyslu je projevem decentralizace a přenesení pravomoci.

Zpracovaný kolektiv velitelský a štábu může pružně vytvářet podmínky k plnění rozhodnutí velitelů a zkrácení časových lhůt. Podřízení mohou lépe vyhodnotit vlastní situaci a připravit se na řešení nadřízeného velitele.

Při takovém systému mechanismu velení zůstane veliteli více času na řešení klíčových, perspektivních a dlouhodobých úkolů svazku — útvarů a méně času bude věnovat drobnostem. Rozvíjí to i samostatnost, aktivitu a iniciativu podřízených. V tomto pružném a operativnějším systému velení je i řada úskalí, např. neuvážené předbíhání rozhodnutí velitele nebezpečí, že zástupci a odborní náčelníci si zvyknou „operativně“ řešit i závažné problémy.

Může se i stát, že velitel ztratí přehled o tom, co se děje ve štábu i u podřízených vojsk.

Co má velitel obdobně řídit?

1. Velitel je **centrální činitel plánování a řízení BPP**. Je povinen dát svým zástupcům, náčelníkům druhů vojsk a slu-

žeb, celému štábu **základní koncepci plánu**, charakteristiku situace, období i podmínek, ve kterých svazek či útvar bude plnit úkoly. Je tvůrce této koncepce a v průběhu zpracování plánu rozhoduje o klíčových a sporných problémech.

2. Velitel je **centrální a na daném stupni rozhodující koordinační orgán**. Koordinační činnost uplatňuje v několika směrech: v plánování, v oblasti výchovy a výcviku, ve sladění časových údajů, v materiálním zabezpečení vojsk, v úkolech různých druhů vojsk a služeb, v celém vojenském mechanismu. Hlavní projev i prostředek koordinující činnosti velitele je jeho rozkaz a nařízení. Koordinační činnost velitele se projevuje v horizontální i ve vertikální linii řízení, dále v tom, že organizuje a vede mezirezortní porady (např. prokuratura, soud, VKR, PO).

3. Velitel je **rozhodující orgán koncepce, orientace a zaměření života a práce útvaru — svazku**.

Velitel má právo, autoritu a možnost důsledně uplatňovat **systém práce metodou hlavního článku**. Jde o upřesnění hlavních úkolů, které všemi prostředky důsledně prosazovat a vést k jejich splnění všechny podřízené. Současně si i velitel ujasní, co udělá a zabezpečí osobně.

Velitel se významnou měrou podílí na rozborové činnosti. Správná rozborová činnost je oblast, kde lze maximálně uplatnit schopnost velitele analyzovat stav, posuzovat klíčové problémy a orientovat práci podřízených na hlavní úkoly.

4. Velitel je **politický vedoucí a vychovatel podřízených**. Významně ovlivňuje psychiku, atmosféru, podmínky práce štábu a podřízených. Jednání a osobní vystupování velitele ve styku s podřízenými, na shromážděních, na aktivech a schůzích, působí ve značné míře na důvěru štábu ve vlastní síly a na semknutost štábu i podřízených kolem velitele.

Důležitá je i schopnost velitele **vystoupit, přesvědčit a získat podřízené** pro hlavní úkoly i ukázat a vysvětlit cesty a metody jejich plnění.

Velitel **osobně řídí a vychovává** své podřízené. Podle řádu má velitel (např. vel. svazku) mnohem více přímo podřízených. Řídí především zástupce, náčelníky druhů vojsk a služeb a podřízené velitele.

5. Velitel je (zpravidla v místě posádky) **významný veřejný politický činitel** a má nemálo povinností ve styku s národním výborem, stranickými orgány i masovými organizacemi.

¹⁾ D. I. Ivanov a kol. — „Upravení vojskami v sovětském obščevojenském boju“. Vojenizdat — Moskva 1954, str. 23.

6. **Velitel** na daném stupni **hodnotí** úroveň výchovy a výcviku podřízených. Osobně kontroluje styl a metody práce podřízených, výchovu a výcvik vojsk, materiální zabezpečení apod.

7. **Velitel** je centrální činitel ve výběru, rozmísťování a práci s kádry. Jde o doplňování počtů, výběr do škol, přemísťování a odvelování. To je oblast přímého řešení a zásahu velitelem. Uvádí důstojníky do funkcí, pečuje o jejich aklimatizaci u útvaru či svazku a pomáhá jim zvládnout velení.

—☆—

Velmi závažný problém velení a řízení v současné době je hranice pravomoci a druh přímého řízení. K určení hranice pravomoci (kromě funkčních práv a odpovědnosti) je důležité vymezit, v čem, v kterých otázkách nebo do jaké míry je velitel daného stupně poslední instancí s konečnou platností rozhodování. V usnesení předsednictva ÚV KSČ o kázni z roku 1964 se říká, že je třeba: „Docílit, aby všechny stupně velení, zejména od svazků výše, měly přesně vymezené úkoly, pravomoc a odpovědnost“.

Správné pojetí centralismu v armádě nespočívá v tom, že o všech — často i drobných otázkách s konečnou platností rozhodují nejvyšší velitelské stupně. To je naopak absolutizování centralismu, který ve svých důsledcích vede k popírání centralismu jednotlivých velitelských stupňů. Objektivně chápaný centralismus vyžaduje, aby na každém stupni byl daný velitel — vzhledem k poslání, cílům i možnostem — v určitých otázkách poslední instancí.

CHARAKTERISTIKA NVP NA JEDNOTLIVÝCH STUPNÍCH VELENÍ

Ve výkladu i praktickém uplatňování NVP se projevuje mnoho subjektivismu. Je pochopitelné, že v praxi uplatňování NVP každý velitel dochází k její určité osobitě podobě. Není však možné NVP praktikovat podle „vlastních“ zásad, norem, návyků a zkušeností a ty vydávat za správné a rozhodující. Stává se, že i jednostranná osobní hlediska a stanoviska (velitelů i politických pracovníků) se vyvíjejí za linií strany v armádě.

V armádě je sice jeden princip — NVP, ale jeho rozsah, působení, konkrétní vyjádření v praktickém životě a metody jsou značně rozdílné. NVP velitele svazku není stejná jako NVP velitele roty. Je pravda, že je založena na stejném prin-

ciplu. Všichni velitelé — od velitele tanku, družstva až po velitele ozbrojených sil Varšavské smlouvy — mají NVP. Rozdílnost jejího uplatnění není jen v šíři působení a rozsahu pravomoci, ale i v určité kvalitě na daném stupni.

Pořádek, kázeň, výcvik a v mnohém vůbec situace v armádě závisí na postavení a úloze poddůstojníků — zejména těch, kteří zastávají velitelské funkce. Velitel tanku, družstva a čety jsou první velitelé s NVP na svém stupni. Tak je třeba k nim přistupovat, jejich pravomoc a odpovědnost respektovat. Setkáváme se často s mylnými názory, které tvrdí, že poddůstojník není velitel s NVP. Tyto omyly jsou vážnější zejména proto, že na mnoha

Z hlediska velení a řízení není důležitý jenom strop, ale i spodní hranice jeho přímého řízení, velení, pravidelné kontroly a operativních zásahů.

V principu by se mělo vycházet z toho, že hlavní a rozhodující velící a řídící orgán na daném stupni je velitel a jeho štáb. Jakékoliv velení „přes hlavu“ podřízených velitelů a náčelníků ve většině případů škodí.

Dlouhodobé zkušenosti i průzkum u řady velitelů potvrzují správnost principu přímého velení a řízení o jeden stupeň níže. Tím se zajistí i odpovídající znalost situace podřízeného, operativní a konkrétní velení i dostatečná kontinuita a vzájemné spojení.

Operativní řízení k zabezpečení správného pochopení zámyslu velitele a plnění rozkazů vyššího velitele a zejména na prověrku práce podřízených je nutná o dva stupně níže. To znamená, že velitel a štáb svazku by měl prověřovat a důkladně znát situaci do praporu vto; tím prověřuje i úroveň velení a řízení podřízeného velitele a štábu, což je velmi důležité. To by mělo platit ve všech důležitých a zásadních otázkách. Jiné průzkumy, kontroly a zásahy více než o dva stupně níže by měly být výjimkou.

Tím se uvolní velitelé a štáby od řízení zbytečných podrobností a zůstane jim více času na koncepční a perspektivní problémy, na nové problémy a potřeby výcviku. Není vyloučeno, že důsledné uskutečnění těchto zásad, spolu se zavedením některých mechanizačních prostředků, vytvoří předpoklady ke snížení počtů ve štábech.

funkčních místech dříve zastávaných praporčíky a důstojníky máme poddůstojníky základní služby. Co je charakteristické pro uplatňování NVP poddůstojníky na velitelských funkcích? Především to, že právě oni bezprostředně velí, vydávají rozkazy, nařízení a pokyny k plnění denních úkolů na základě rozhodnutí nadřízených velitelů i osobního uvážení a řešení. Velitel — poddůstojník je současně jeden z členů kolektivu jednotky, který vstupuje i jako bezprostřední vykonavatel rozkazů a nařízení podřízených velitelů. Jeho velitelská autorita, osobní příklad mají přímý vliv na plnění většiny bojových a jiných úkolů jednotek.

Důstojníci na velitelských funkcích do stupně praporu vto jsou velitelé, kteří řídí výcvik, výchovu a život bezprostředně, operativně a s podřízenými uskutečňují řadu praktických opatření (např. velitel praporu kromě řízení boje aktivně se účastní boje s tankem). Velitel praporu je schopen (i když nelze opomíjet štáb praporu) aktivně a konkrétně řešit situaci a rozhodovat se.

Uplatňování NVP na těchto taktických stupních velení musí být bezprostřední a co nejkonkrétnější; obecnost rozkazů, směrnic, pokynů a řízení bývá jen na závalu praktické činnosti.

Druhou skupinu tvoří velitelé na stupni útvar — svazek. V uplatňování NVP dochází k větším změnám, protože velitel není s to ovládnout celou vojenskou profesi a při rozhodnutích a řešeních se opírá o kolektivní rozum a zkušenosti štábu, v politické oblasti o politickou skupinu nebo PO atd.

Pluk a divize jsou stupně, kde osobní úloha velitele z hlediska jeho subjektivní role dosahuje kulminálního bodu. Proto schopnosti velitele pluku a divize hrají mimořádně významnou roli. Ne náhodou se tvrdí, že právě tento stupeň v osobním řízení a velení je nejnamáhavější a nejnáročnější. Také subjektivní úloha velitele má veliký praktický dopad na každodenní život a činnost jednotek a útvarů.

NVP na stupni velitele sboru, okruhu, armády a skupiny armády je uplatňována za aktivního a přímého vlivu vojenské rady. Podle statutu jsou vojenské rady: „...rozhodujícími kolektivními orgány, které odpovídají za přesné plnění usnesení ÚV KSČ, vlády a rozkazů ministra, řeší a rozhodují všechny hlavní otázky činnosti armád a vojenského okruhu a jsou povinny včas přijímat opatření k odstranění nedostatků a neustále zvyšovat bo-

jovou pohotovost podřízených vojsk“. Členem vojenské rady je krajský tajemník KSČ. Kolektivně projednaná a přijatá usnesení realizovaná rozkazem velitele, přispívají k upevnění centrálního řízení a velení vojskům. Projednaná opatření jsou do značné míry oproštěna od subjektivismu, opírají se o kolektivní zkušenosti, názory a připomínky zdola a daleko více odpovídají požadavkům objektivní situace.

Vojenské rady, jako rozhodující kolektivní orgán, neomezují nedílnou velitelskou pravomoc, ale subjektivismus v rozhodování velitele. Maximálně využívají zkušeností a kolektivního rozumu nejodpovědnějších příslušníků velení a ostatních zkušených kádrů.

Na operačním stupni velení vyniká úloha velitele jako koordinátora práce zástupců a odborných náčelníků i činitele, který řeší a usměrňuje štáb na klíčové problémy.

Na stupni ministra národní obrany, vrchního velitele má kolektivnost ještě větší význam. Kromě kolegia MNO a byra KSČ MNO jsou i jiné orgány, které aktivně řeší různé vojenské otázky. Je to např. branné oddělení ÚV KSČ, branná komise Národního shromáždění a další orgány strany a vlády. Na tomto stupni velení nejvíce vyniká politická funkce ministra a uplatňovaná NVP ve všech důležitých vojenských, technických, hospodářských i politických otázkách vyjadřuje kolektivní posuzování a řešení jiných vyšších a zmocněných kolektivních orgánů. Přitom nelze nijak upírat na samostatnosti a odpovědnosti těchto vysoce postavených velitelských činitelů. Vyjadřuje to jenom skutečnost, že čím výše postavený velitelský stupeň, tím větší je jeho odpovědnost za přijatá rozhodnutí; proto je nezbytné zabezpečit kolektivní posouzení všech klíčových problémů. Ministr národní obrany je nejvyšší odpovědný velitel, který je přímo podřízen vrchnímu veliteli, rozhodnutím strany a vlády, Národního shromáždění. Těmto objektivním požadavkům potom odpovídá i NVP, uplatňovaná na tomto stupni.

Spojenecké vrchní velení, velitel válečnické spojeneckých sil apod. je také velitelský stupeň, kde je uplatňována NVP — i když zvláštní formou. Než rozhodne velitel, podléhají některé otázky posouzení a schválení vlád spojenců, politických poradních sborů, komisí apod. Některé problémy národních ozbrojených sil, politické nebo strategické otázky mohou být i vyjmuty z pravomoci těchto velitelů.

METODY VELENÍ

Velitelé velí hlavně metodou rozkazů, nařízení, směrnic a pokynů. Odborní náčelníci a velitelé útvarů na roveň postavených používají často **dohovoru**. Rovněž **přesvědčování** je metoda velení, zejména v socialistické armádě. Bez zajímavosti jistě není ustanovení § 81 amerického polního řádu: „Řízení vojsk je umění velitele působit na své podřízené s cílem dosáhnout sladěného splnění daného úkolu. Vojska mohou být řízena rozkazy nebo přesvědčováním, popřípadě spojením obou metod. I když systém vojenského velení ulehčuje použití metody rozkazů, větších úspěchů se dosahuje přesvědčováním. V nebezpečí dosáhne velitel rychleji splnění daného úkolu přesvědčovací metodou, než hrozbou trestem...“.

Nejprve k rozkazu.

Především záleží na pojetí úlohy rozkazu. Ten, kdo spoléhá na jejich všestrannost a žije z autority rozkazu v armádě, dříve nebo později zažije velká zklamání, budou-li se jeho rozkazy plnit formálně nebo ledabyle. Nemá smysl vydávat v rozkaze takové úlohy, jako např.: „s konečnou platností odstranit zjištěné nedostatky“, „zavést trvale dobrý stav v plnění funkčních povinností všech velitelských orgánů“ apod. Je také zbytečné strašit podřízené rozkazem, tj. na některé nedostatky reagovat vyhrožováním, že k tomu vyjde rozkaz. To v žádném případě autoritě rozkazu ani nadřízeného nepřidá. Zároveň je nutné uvážit, zda již nebyl podobný rozkaz vydán a jeho platnost nebyla zrušena, zda nedochází k dublování rozkazů nebo k jejich křížení. Zásada je bránit se záplavě rozkazů a nařízení.

U jednoho svazku za necelé 3/4 roku odešlo 413 tajných a 186 obyčejných spisů, 518 šifrovek a 1056 dálkopisů. Tajná spisovna přijala 1301 tajných spisů, z nichž 407 od útvarů, 322 od svazu a 542 od jiných složek, 646 obyčejných spisů, 405 šifrovek, 1158 dálkopisů. Stáb svazku zpracoval v té době 183 různých hlášení.²⁾

Je třeba proto přísně posoudit nezbytnost a potřebnost každého rozkazu. Rozkaz může být písemný, ústní, fonogramem, dálkopisem apod. Stává se, že fonogramy dubluji, mění nebo doplňují rozkazy. Fonogramy dosahují často značných počtů. Např. jeden útvar obdržel za tři měsíce 180 fonogramů, rozkazů a nařízení.

K jednomu štábnímu výcviku přišly tři rozkazy a dva doplňující fonogramy.

Často vzniká otázka, které rozkazy a v jakém rozsahu má znát podřízený. Podřízený musí znát všechny rozkazy svého přímého nadřízeného a ty rozkazy, jež jsou nezbytné k výkonu jeho funkce. Měli bychom uvážit, zda a do jaké míry má znát velitel čety a roty rozkazy MNO, výcvikové rozkazy svazu apod. Můžeme se dokonce dopouštět prohřešku proti vojenskému tajemství, zná-li voják nebo důstojník rozkazy a nařízení, které nepotřebuje pro výkon funkce.

Některé rozkazy často uvádějí příklady nesprávné činnosti. Místo toho, aby se dosáhlo pranýřování a odsouzení, rozkaz se stává formou popularizace nesprávných metod a jednání.

Rozkaz velitele, jako výraz jeho NVP, musí

— odpovídat duchu a obsahu našich zákonů a ústavy, vojenským řádům, charakteru našeho režimu a aktivnímu vztahu vojáků k vojenské službě,

— odpovídat stranickému charakteru nedílné velitelské pravomoci,

— být rozumný.³⁾

Řízení a velení neznamená pouze vydávat rozkazy. To by bylo zjednodušení celého problému. I když je rozkaz hlavní forma velení, není jediná. **Nedílnou součástí velení je přesvědčování.** Velitel může a v mnoha věcech musí nejprve své podřízené přesvědčit, dohovorit se s nimi, získat je a teprve potom vydat rozkaz. Všude tam, kde není nebezpečí z prodlení nebo to nevyžaduje operativnost řízení, by se měla tato metoda zvážet. Např. v kádrových otázkách nelze jen stroze velet, ale třeba i přesvědčovat a s podřízenými hovořit. V žádném případě však nemám na mysli záměnu přesvědčování za rozkazovací metodu velení.

Jsou i úkoly, kde je třeba použít jiných forem. Např. na aktivu je možné vysvětlit

³⁾ „Rozkázali-li některým ze svých generálů, aby létali jako motýli z jednoho květu na druhý, aby složili tragédii, nebo aby se změnili v mořského racka a generálové nesplní rozkaz, kdo bude vinen: oni nebo já?“ „Vy, Vaše veličenstvo“ — ani na minutu nepochybuje, odpovídl malý princ. „Upně správně“ — řekl král — „na každém je třeba vyžadovat to, co skutečně může dát. Moc musí být především rozumná. Kdybys přikázal svému lidu, aby se vrhl do moře, udělá revoluci.“ [A. de Sant Exupéry: Malenikj princ. Izdatelstvo ŮV VLKSM 1933, str. 58.]

²⁾ Obrana lidu ze dne 27. 3. 1965, článek „Byrokracie v khaki“.

podřízeným potřebu určitých úkolů (šetření PHM, pomoc národnímu hospodářství, rozvoj zlepšovatelského hnutí apod.) a na základě jejich vlastních návrhů a iniciativy přijmout organizační opatření, opatření k materiálnímu zabezpečení apod.

Jeden ze zkušených velitelů pluku, když hovořil o svých zkušenostech, uváděl např., že nikdy svým podřízeným velitelům nevydával rozkazy k úkolům, které byly v jejich kompetenci. Pohovořil s nimi, upozornil je na situaci, poradil jim a oni se rozhodli a přijali opatření.

Velet a řídit znamená nejen rozkazovat, ale i jasně vytyčit úkoly, získat lidi k jejich plnění, vytvořit nezbytné materiálně technické předpoklady, vytyčit cesty, metody a prostředky jejich splnění. Jsou úkoly, které mohou plnit výhradně komunisté nebo svazáci a velitel nemá právo použít rozkazů nebo nařízení. Proto stará teze některých velitelů, kteří se ptali: „Tak mám velet nebo přesvědčovat?“ byla a je hluboce nesprávná.

Velmi přesvědčivě říká o vydávání rozkazů maršál Timošenko: „K tomu, aby bylo možno nařizovat podřízeným, je nutno mít nejen právní, ale i morální oprávnění.“

Rozkaz nemůže být prostředkem za-

strašení a nucení ke splnění úkolů, i když i to v některých případech nelze vyloučit. Celkové prostředí ovzduší plnění rozkazů velitele musí být tvůrčí a optimistické. Proto velmi správně jeden z náčelníků politických oddělení řekl: „Je na čase skoncovat s filosofií strachu a biče, která se u našeho svazku dost projevuje. Vytváření jakési nedůvěry, „já chci, ale ostatní musím popohánět“ nikdo nechce. To je projev minulosti.“

Někteří soudruzi mají dosud názor: já jsem velitel a o rozkazu nebudu s nikým diskutovat. Já přeci nebudu vojáka agitovat. Splň úkol! Na druhé straně někteří naši velitelé a zejména političtí pracovníci chtějí, aby velitel nejdříve rozkaz zdůvodnil a potom jej teprve vydal. Oba extrémy jsou nesprávné.

Nesprávné názory na tuto klíčovou otázku velení jsou škodlivé. V současné době jde zejména o podporu náročných velitelů, kteří velí všemi prostředky a metodami, kteří vedou jednotky, útvary i svazky ke splnění úkolů výcvikového roku a plného zabezpečení obranyschopnosti vlasti. V žádném případě by neprospěl falešný demokratismus a politika ústupků a povrchního plnění úkolů na úkor bojové pohotovosti.

Vojenská věda a teorie velení

Generálmajor Jan Knotek

Současný stupeň rozvoje vojenskovědecké práce potvrzuje, že vojenská věda ještě neuspěla vyčerpávajícím způsobem promítnout do svých teorií všechny důsledky těch složitých změn, kterými vlivem vědeckotechnického rozvoje vojenství prošlo a prochází. Zejména při práci na teoretických nadstavbách se ukazuje, že **mnohé teoretické otázky vojenské vědy jsou pro současné potřeby málo rozpracované** a že nemají dostatečně pevný a úplný základ. Svědčí o tom např. fakt, že ani na takové otázky, jako je předmět, obsah a klasifikace vojenské vědy, není ještě jednotný názor.

Vojenská věda prožívá mocnou invazi celé řady nových nebo dříve nedoceňovaných závěrů různých vědních disciplín, pod jejichž vlivem je celý její vnitřní obsah ve varu. **Naplnuje se zcela celospolečenské poslání vojenské vědy — se všemi důsledky toho pro ni i pro společnost.**

Hlavním předmětem mé úvahy jsou vztahy vojenské vědy a teorie velení. Jejich rozbor však vyžaduje, abych předem ujasnil pojetí vojenské vědy.

☆ ☆ ☆

Za jednu z příčin nejednotnosti chápání předmětu a obsahu vojenské vědy považují časté **zaměňování pojmů „válka“ a „ozbrojený zápas“**, ačkoliv válka je obsahově širší a nadřazená ozbrojenému zápasu. Pokud mluvíme o válce, máme na mysli válku světovou, jako třídní sražení dvou společenských soustav.

Základními stavy současné společnosti je mír a jeho protiklad — válka. Současný mír je z naší strany definován jako mírové soužití a soutěžení s kapitalistickou společností v podmínkách existence třídního boje mezi nimi, který má a může mít různé formy a intenzitu. Současný mír tedy není bezvýhradně smíření s kapitalismem a není také prost nejružnějších forem „zápasu“.

Válka je tím stavem společnosti, v kterém došlo k ozbrojenému zápasu, tedy k použití zbraní, při řešení vzájemných vztahů socialismu a kapitalismu. Ozbrojený zápas, i když je společensky nejzávažnější formou války, protože politika může ve válce pokračovat vedle ozbrojeného i celou řadou jiných „zápasů“, jako je zápas ekonomický, diplomatický, ideologický atd.

Vojenská věda, zkoumající zákonitosti ozbrojeného zápasu, není tedy ničím více a také ničím méně, než teorií ozbrojeného zápasu, jako jedné z forem vedení války, kterou socialistická společnost sice nepovažuje za nevyhnutelnou, ale kterou vzhledem k současným politickým koncepcím imperialistických kruhů nemůže také vyloučit. Proto musí být socialistická společnost všestranně připravena i na tento sice nežádoucí, ale možný stav.

Současná společnost ovlivňuje a usměrňuje svůj vývoj za pomoci celé řady vědních oborů, které tedy musí pro ni řešit i ty úkoly, které před společností klade možný válečný stav. Je přirozené, že stupeň zainteresovanosti jednotlivých vědních oborů na specifických podmínkách války je velmi rozdílná — ale to nemění nic na tom faktu, že **podmínkami, které pro existenci a další vývoj společnosti vytváří možná válka, se nazývá jenom vojenská věda, ale v různé míře o druhé vědní obory.** Rozsah těchto jejich úkolů si v některých oborech může vynutit a také vynucuje vznik relativně samostatných disciplín, jako např. v ekonomice vznik tzv. „válečné ekonomiky“. Proto ale válečná ekonomika nepřestává být součástí ekonomiky, jako třeba sociologie armády součástí sociologie, protože tyto disciplíny jen zkoumají zákonitosti vztahů v podmínkách války. Není tedy žádného důvodu k tomu, abychom tyto disciplíny násilně vytrhovali z lůna svých oborů a včleňovali je do vojenské vědy, jak se s tím u některých z nich často setkáváme.

Vycházíme tedy z pojetí, že vojenská věda je vzhledem k svému předmětu zkoumání vyhraněnou teorií ozbrojeného zápasu, chápaného ale v jeho soudobých celospolečenských důsledcích a v jeho současné charakteristice.

To představuje ale určité změny v dosud navyklém pojetí rozsahu zájmu vojenské vědy. Zkoumá-li soudobá vojenská věda např. problémy obrany proti zbraním hromadného ničení, boje proti výsadbám nebo obrany vůbec, pak je nemůže zkoumat jen v omezeném rámci „fronty“, tedy bojujících vojsk, ale i v jejich projevech na teritoriu státu, nebo prostě všude tam, kde se tyto problémy jako důsledek ozbrojeného zápasu mohou vyskytnout.

Další otázkou je **vztah vojenské vědy a vojenského umění**, které je zpravidla klasifikováno jako hlavní, samostatná disciplína vojenské vědy, jež se dělí na strategii, operační umění a taktiku.

Ponechme stranou otázku vhodnosti termínu „umění“ a soustředíme se na otázku: **„Co kromě vojenského umění je ještě obsahem vojenské vědy“**, která je častým předmětem diskusí. Faktem je, že chápeme-li vojenskou vědu jako teorií ozbrojeného zápasu a tvrdíme-li současně, že strategie, jako součást vojenského umění podřízeného vojenské vědě, zkoumá zákonitosti ozbrojeného zápasu jako celku, pak v této logice něco skřípe. Nesprávné je v ní asi to, že přisuzujeme vojenskému umění úlohu hlavní, samostatné disciplíny vojenské vědy. **Vojenské umění je výrazem především pro praxi vojenské vědy jako teorie a vzniklo pravděpodobně jako jednotící, souhrnný název pro základní disciplíny vojenské vědy — strategii, operační umění a taktiku a není žádným hierarchickým mezičlánkem mezi nimi a vojenskou vědou.** Položme si otázku: „Co je na rozdíl od vojenské vědy předmětem zkoumání vojenského umění?“ — a nabídně se nám myšlenka, že je to právě snaha je od sebe obsahově odlišit, která některé vojenskovědecké pracovníky vede k nesprávnému začleňování do vojenské vědy vedle vojenského umění různých disciplín, násilně vytrhovaných z jiných vědních oborů. To ale vojenská věda k oprávněnosti své existence jako vědy nepotřebuje.

Složitost soudobého ozbrojeného zápasu ale vyžaduje, aby vojenská věda zkoumala jeho zákonitosti z různých hledisek a pod různými kritérii. **A jen objektivní zdůvodnění těchto kritérií může pak být důvodem ke vzniku relativně samostatných dílčích teorií vojenské vědy, z nichž každá zkoumá ozbro-**

jený zápas pod jiným zorným úhlem. Takovými kritérii mohou být např. hlediska výstavby ozbrojených sil, jejich výchova a výcvik, organizační struktura, proces jejich řízení atd. Každá z těchto teorií, v závislosti na rozsahu svého zájmu, musí pak zkoumat ozbrojený zápas jak v celku, tak v jeho dílčích částech a projevech. V klasifikaci vojenské vědy by nám tedy nemělo jít o nějaké formální, hierarchické „škatulkování“ jejích disciplín, ale především o zdůvodnění ujasnění jejich vzájemných vztahů a vazeb, které po mém soudu můžeme graficky vyjádřit takto:

SCHÉMA 1

hlediska zkoumání	základní disciplíny vojenské vědy		
	strategie	operační umění	taktika
výstavba ozbrojených sil			
výchova a výcvik			
velení			
... a další hlediska /teorie/	obsah ozbrojeného zápasu jako předmět zkoumání vojenské vědy		

Význam a složitost obsahu zkoumání jednotlivých hledisek si může vynutit vznik a relativní osamostatnění dílčích teorií, které pak podle potřeby zkoumají zákonitosti buď v rozsahu ozbrojeného zápasu jako celku, nebo v rozsahu zájmu základních disciplín vojenské vědy.

V poslední době si např. objektivní podmínky vynutily zvýšený zájem o tzv. „otázky teritoria“ v důsledku kvalitativních změn charakteru ozbrojeného zápasu, který v našich podmínkách nabyl charakteru všelidové obrany.

To jsou jistě otázky společensky nesmírně závažné, jejichž složitost plně zdůvodňuje vznik dílčí teorie obrany a ochrany teritoria. Přesto to ale zůstává jedním z těch „dalších hledisek (teorií)“ (viz schéma), které tyto otázky musí zkoumat jak z potřeb ozbrojeného zápasu jako celku (pro potřeby kupř. doktríny), tak z pozic potřeb jednotlivých disciplín vojenské vědy — strategie, operačního umění a taktiky. Zkoumá-li totiž strategie ozbrojený zápas jako celek, pak nemůže nezkoumat jeho projevy v teritoriu, protože by tak nezkoumala ozbrojený zápas komplexně. A to se v odpovídající míře týká operačního umění i taktiky. Proto není žádného důvodu k tomu, abychom považovali „teorii obrany a ochrany teritoria“ za novou, základní disciplínu vojenské vědy a kladli ji vedle dosavadních. I když je socialistická vojenská věda v poměru

k ostatním vědním oborům vědou mladou, nesmíme pod dojmem vývojových změn ihned negovat zkušenosti a logičnost jejího dosavadního vývoje.

Tolik k pojetí klasifikace vojenské vědy.

Od roku 1963, kdy ve Sborníku VA AZ byla poprvé zdůvodněna nutnost konstituování teorie velení, byla k této otázce publikována již řada prací. Nebudu proto opakovat to, co je dnes už celkem shodně přijímáno. Vycházím z teze, že **předmětem teorie velení je zkoumání zákonitostí řízení ozbrojených sil při přípravě a vedení ozbrojeného zápasu a pod pojmem „velení“ rozumíme jak vlastní činnost řízení, tak systém, kterým se tato činnost uskutečňuje.** Za hlavní činnost velení považují efektivní realizaci programu ozbrojených sil, která se uskutečňuje především přeměnou možností dílčích podsystémů ozbrojených sil ve skutečnost v konkrétní situaci. Tato přeměna se řídí rozhodnutím velitele, jehož kvalitu určuje stupeň a objektivnost jeho informovanosti o situaci spolu se subjektivní schopností jeho i jeho štábu této informovanosti správně využívat.

Procesy informování a rozhodování jsou tedy nejdůležitějšími prvky velení.

Vzájemný poměr vojenských potenciálů obou stran je vyjadřován tzv. poměrem sil. Nyní, kdy ve strategickém měřítku množství a účinnost ničivých prostředků obou stran mnohonásobně převyšuje praktickou potřebu ničení, stala se velmi důležitým faktorem poměru sil schopnost velení správně předvídat situaci a včas a dovedněji než nepřítel využít vlastního ničivého potenciálu. Tuto schopnost velení můžeme právem nazvat **vědeckým potenciálem**, který má rozhodující význam především pro strategii a v odpovídajícím měřítku i pro operační umění a taktiku.

Vědecký potenciál je kvalitativně novým prvkem poměru sil, jehož kvantifikace nám zatím působí značné potíže a proto bude ještě určitou dobu trvat, než se efektivně prosadí do praxe rozhodování. Již dnes je ale zřejmé, že absolutizace platnosti dosavadních prvků poměru sil nezaručuje vždy správné závěry, zejména pokud se týče jaderných zbraní. V procesu postupující vědecké objektivizace prvků rozhodnutí neztrácí subjektivní faktor velení nic na svém významu — naopak, důsledky **vědeckotechnické revoluce ve velení posouvají sféru úkolů orgánů velení na novou, vyšší úroveň. To mimo jiné vyžaduje i nové pojetí funkce štábu jako orgánu velení.** Tendence jeho vývoje naznačují nutnost v nejbližší perspektivě **chápat, organizovat a řídit štáb jako jednoduší organismus s přísně účelovým členěním**, které bude v plném souladu s objektivně se vyhraňujícími nebo už vyhraněnými oblastmi činností, kterými se prakticky realizuje boj — jako jsou průzkum, palba, pohyb, všechny druhy zabezpečení atd. Zatímco postupující diferenciace techniky si vynucuje ve štábech růst specializace, efektivnost velení a jeho narůstající složitost spolu s narůstajícím časovým problémem velení vyžaduje vyšší účelovost a větší komplexnost řízení štábu v těch základních oblastech, v kterých se musí velitel, v závislosti na stupni velení, rozhodovat.

Tomuto požadavku dnešní struktura štábu už v mnoha směrech neodpovídá, přežila svůj čas a v kvalitativně nových podmínkách se strukturou vynucené metody práce dostávají do vážných rozporů s požadavky charakteru soudobého

boje. Objektivní potřeby procesu automatizace ve velení, která je významným prostředkem zvýšení jeho efektivnosti, předpokládají kvalitativní změny ve struktuře štábů i v metodách jeho práce. Proto správné pojetí úlohy a místa automatizační techniky ve funkci štábu jako orgánu velení je otázkou velmi aktuální a zdaleka ne tak jednoduchou, jak se nám někdy zdá.

Například názor, že dosavadní schéma velení: velitel — štáb — vojska, se automatizací změní na schéma: velitel — štáb — stroj — vojska, pokládám za značně zjednodušenou a proto ne zcela správnou. Bezesporu automatizační technika bude mít veliký vliv nejen na strukturu a metody práce štábu, ale bude i zpětně nově formovat lidi. Štábní pracovník nezůstane trvale oním článkem „technologie výroby podkladů rozhodování“, jakým je dnes, ale postupně bude od těchto funkcí oprošťován právě technikou, která v celé struktuře schématu: velitel — štáb — vojska posune její prvky na vyšší úroveň. Pak lidé ve štábu budou stát vedle, či lépe řečeno nad ucelenými technickými systémy, budou je úkolovat a využívat jejich výsledků pro svoji tvůrčí práci, přičemž schéma: velitel — štáb — vojska bude dále platná, ale na vyšší úrovni.

Narůstající složitost velení podmiňuje růst významu štábu jako orgánu, bez kterého velitel sám už není schopen zvládnout celý jeho obsah. Proto, i když nadále má velitel právo „velet přímo“, soudobé podmínky vyžadují, aby tato metoda byla zvláštností, podmíněnou konkrétní situací a aby **pravidlem se stala metoda velení „prostřednictvím svého štábu“**.

Celá řada problémů tohoto druhu i jiných ukazuje na to, že i když pojem teorie už vcelku u nás zakotvil, je oficiálně přiznáván a na ni se často v nej-různějších pracích odvoláváme, jsme si namnoze nezbytnost jejího vypracování zaměnili za jakousi její pomyslnou existenci. Mám na mysli ten fakt, že např. zatímco na jedné straně přiznáváme teorii velení jako specializaci vojenské vědy, na druhé straně **málo pozornosti věnujeme tomu, že tato teorie v té podobě, jak o ní mluvíme, není ještě prakticky vypracována**, že existují značně rozdílné názory i na otázky jejího předmětu a obsahu a že přesto (jak potvrzují naše odborné časopisy) je na vojenskovědecké frontě v této otázce klid.

Zatím je u nás většinou přijat názor, že teorie velení je organickou součástí teorie vojenského umění. Tento názor jsem původně zastával (viz Sb. VA AZ č. 2 a 3/1963).

V poslední době někteří sovětsí autoři povyšují teorii velení na samostatnou „vědu o velení“ a považují ji za samostatný vědní obor. Jsem toho názoru, že je to nadsazeno. Ve světle závěrů úvahy o disciplínách vojenské vědy (viz graf) se domnívám, že je správnější považovat teorii velení za jednu z teorií vojenské vědy, která zkoumá ozbrojený zápas z pozic jeho řízení.

V některých materiálech o teorii velení najdeme její členění na „obecnou“ a „zvláštní“, která je pak různě nazývána — specificky vojenská, systémová atd. Myslím, že takové dělení teorie velení není ani nutné, ani účelné, i když je přirozeně možné, protože „obecnost“ každé teorie je relativní.

Nejobecnější teorií velení je vlastně kybernetika jako věda o řízení a sdělování. V současném stavu kybernetiky nejsou zatím otázky řízení společenských soustav (kam velení patří) rozpracovány tak jako otázky řízení technických soustav. To je ale jen otázka dalšího rozvoje kybernetiky, který není zdaleka

zakončen. Je známo, že se na těchto otázkách ve všech státech velmi intenzívně pracuje. Můžeme tedy právem předpokládat, že jako výsledek této práce **vzniká teorie řízení společenských soustav** (která může být nazvána jakkoliv) a **že tato teorie bude plným právem obecnou teorií i pro proces velení.**

Nechci snižovat význam základních teoretických otázek klasifikace teorie velení, domnívám se však, že v současné etapě jejího rozpracování není otázka kategorické klasifikace prvořadým problémem teorie velení. Měli bychom si **především důkladně ujasnit její vlastní poslání, předmět a obsah a sjednotit se v názorech na ta praktická hlediska, z kterých musíme proces velení zkoumat** s cílem, abychom jej co nejdříve a co nejdokonaleji poznali a mohli jej účinně a postupně zkvalitňovat. Přitom je neméně důležité, abychom si upřesnili stupeň zainteresovanosti ostatních vědních oborů při rozpracování teorie velení a vymezili jejich podíl na této práci.

Měli bychom v další práci vycházet z teze, že **teorie velení je teorií přísně účelovou a že rozhodujícím kritériem její kvality a účelovosti je její přínos pro praxi velení.**

Klade-li základní požadavky na kvalitu velení vojenská doktrína, pak vojenská věda musí své požadavky na teorii velení formulovat především z hledisek:

- současného stavu a předpokládaného vývoje ozbrojených sil,
- předpokládaného charakteru příštího ozbrojeného zápasu, konkrétního úkolu našich ozbrojených sil v něm a konkrétních podmínek jeho plnění,
- současných i předpokládaných vlivů a možností, které skýtá vědecká metodika a vědeckotechnický rozvoj tyto úkoly v daných, konkrétních podmínkách efektivně realizovat.

Jestliže jsme došli k závěru, že celý proces velení můžeme ve zjednodušené formě vyjádřit schématem: **informování — rozhodování — realizace rozhodnutí**, pak jednotlivé prvky tohoto schématu představují ta základní hlediska, z kterých musíme proces velení zkoumat.

Na první pohled se zdá, že je to schéma jakéhokoliv řízení a že tedy vystačíme s prostou aplikací kybernetiky. To asi také vedlo některé autory k nahrazení teorie velení tzv. vojenskou kybernetikou. Ve skutečnosti ale to, co si teorií velení vynucuje jako zvláštní disciplínu vojenské vědy, jsou právě ty zvláštnosti podmínek realizace procesů uvedeného schématu v podmínkách ozbrojených sil a ozbrojeného zápasu. Zdaleka nejde jen o zvláštnosti základních principů velení, nebo o zvláštnosti struktury ozbrojených sil a tím i systému velení, ale o zvláštnosti podmínek velení v ozbrojeném zápase. Tyto podmínky charakteru ozbrojeného zápasu, protichůdnost dvou aktivních soustav, vysokou dynamičnost, neustálé změny, cílevědomost rušivých vlivů nepřítelů a jejich účinnost atd., není třeba rozvádět. Je zcela oprávněně tvrzení, že žádný jiný proces řízení společenských soustav nemá tak složité podmínky jako velení vojskům a právě v těchto specifických podmínkách kotví i složitost jeho teorie, pro kterou sice platí, ale nestačí jen obecné zásady kybernetiky.

Tato složitost procesu velení a jeho teorie je také příčinou toho, že se v některých teoretických pracích setkáváme s pravou záplavou nejrůznějších teorií — jako součástí teorie velení, které se tímto členěním pokouší reagovat

na specifické rysy velení. Mám na mysli takové teorie, jako „teorie struktury velení“, „teorie zřizování a přemísťování míst velení“ a další. I když přirozeně každá činnost se řídí určitou teorií a i když není sporu o tom, že všechny tyto problémy musí být teoreticky rozpracovány, je vydělování mnohých z nich jako samostatných disciplín teorie velení diskusního charakteru a v jejich záplavě by nám mohlo uniknout to podstatné.

Vyjděme ale z uvedeného schématu procesu velení a pokusme se zformulovat v současné době nejnaléhavější úkoly jejich základních prvků.

Hlavním úkolem teorie informování (která se může nazývat i jinak) je odhalit zákonitosti „toků informací“ v ozbrojených silách (při přípravě a vedení ozbrojeného zápasu) a navrhnout jejich nejefektivnější **využívání**.

Není třeba zdůrazňovat, že zkoumání tohoto procesu musí využít všech soudobých metod analýzy, zásad a principů teorie informací i využít plně dosavadních zkušeností praxe velení.

Nemůžeme sice tvrdit, že proces informování máme vyčerpávajícím způsobem analyzován, ale současný stav jeho znalostí a zkušeností praxe potvrzují, že především je třeba řešit tyto úkoly:

- vypracovat klasifikaci a účelové roztřídění vojenské informace,
- vypracovat funkčně zdůvodněnou potřebu informací pro rozhodovací procesy, diferencovanou pro jednotlivé stupně velení. Jde v podstatě o to, v souladu s funkční odpovědností a pravomocí diferencovat potřebu informací (co do rozsahu, času, množství, kvality atd.) nezbytných pro ten nebo onen stupeň k efektivnímu výkonu funkce a v souladu se společenskovedními požadavky na velení a s požadavky charakteru ozbrojeného zápasu vytvořit tak základní předpoklad k tvorbě integrovaného systému informací,
- vypracovat základní požadavky strojového zpracování na jednotlivé druhy informací,
- v souladu s časovým i obsahovým předpokladem postupu automatizace velení navrhnout efektivní metody práce štábu při získávání, přenosu a zpracování informací,
- s potřebným předstihem předvídat vliv integrovaného informačního toku jak na organizační strukturu štábů, tak na metody jejich práce i na další rozvoj informační techniky.

Tím sice nejsou všechny úkoly teorie informování vyčerpány, ale jsou to ty úkoly, které podle mého názoru by měly být v této pětiletce řešeny jako nejnaléhavější.

Před další základní disciplínou teorie velení — **před teorií rozhodování stojí v současné době tyto nejnaléhavější úkoly:**

- za pomoci vhodných analytických metod konfrontovat současnou praxi rozhodování (tedy celý jeho postup rozčleněný na základní prvky) s časovými

požadavky soudobého boje a se zásadami soudobé vědecké metodiky i s možnostmi postupného využití techniky velení s cílem navrhnout perspektivní metody rozhodování,

— na základě toho stanovit s potřebnou perspektivou a etapovitostí tendence vývoje úlohy a místa štábu zejména ve vztahu k technickým systémům velení a z toho vyplývající předpoklady vývoje jeho složení, organizační struktury a metody práce,

— a na základě toho vypracovat a navrhnout k praktickému přezkoušení efektivní postupy rozhodování, diferencované na jednotlivé stupně velení.

Nesmíme přitom zapomínat na ten fakt, že vojskům velíme už dávno, že jim velíme i v míru a že **hlavním cílem teorie velení je být návodem k postupnému, kvalitativnímu přebudování dnes existujícího systému velení.** Nelze tedy otázku stavět tak, jako by vůbec žádná teorie velení neexistovala, jako bychom ji začínali budovat „na zelené louce“ a jako bychom ji měli vytvořit pro nějaké ozbrojené síly, které teprve budou zřízeny. Bohaté dosavadní zkušenosti, které ozbrojené síly získaly v dosavadním průběhu celého vývoje, nesmíme „házet přes palubu“, protože bychom se mohli za čas k mnohým s obtížemi vracet. **Teoretická práce, která by neměla prst na pulsu současné praxe velení, by snadno mohla vyústit do teorie pro teorii.**

Teorie informování a teorie rozhodování, kterými jsme se stručně v této úvaze zabývali, přirozeně nevyčerpávají obsah zájmů teorie velení. Je např. jisté, že velení jako činnost nelze stroze rozdělovat od systému, ve kterém se tato činnost realizuje. Proto struktura systému, jeho metody a prostředky představují další důležitá hlediska, ze kterých musíme proces velení zkoumat. Proto se také v různých materiálech setkáváme s „teorií struktury a orgánů velení“ s „teorií metod a stylu práce štábů“ a dalšími, uváděnými jako samostatnými disciplínami teorie velení. Podobných teorií bychom jistě mohli pro každou činnost s procesem velení spojenou vytvořit mnoho.

V některých pracích se ale setkáváme s uváděním takových teorií, jejichž začleňování do teorie velení působí spekulativně a násilně nebo které zjevně patří někam jinač. K nim např. patří takové teorie jako „teorie zkoumání požadavků teorie vojenského umění na velení“, „rozvoj logických a matematických teorií a metod“, nebo „rozvoj technických prostředků“ a jiné.

Stejně tak nevidím logického důvodu pro vyčleňování takových teorií, jako jsou „teorie velení při výchově a výcviku vojsk“, nebo „teorie velení při výstavbě ozbrojených sil“ — jako samostatných disciplín. Jestliže teorie výstavby ozbrojených sil je zvláštní teorií vojenské vědy, není přece velení při výstavbě ozbrojených sil zvláštní činností a tam, kde se výstavba týká orgánů velení, tam se řídí stejnými zásadami. Stejně tak se dá těžko zdůvodnit samostatnost nějaké teorie velení při výchově a výcviku, protože buďto podle teorie velení vojskům velíme (i ve školách), nebo někoho učíme velet a pak ho prostě učíme teorií a praxí velení. Podobné snahy po přehnaném škatulkování teorie velení, zejména v současné etapě její tvorby, nejsou zvlášť účelné a jsou namnoze jen poplatné určité módnosti teorií.

Použijeme-li stejného způsobu grafického vyjádření vztahů a vazeb pro obsah teorie velení jako u vojenské vědy, pak je můžeme vyjádřit asi takto:

hlavní činnosti velení

SCHEMA 2

hlediska zkoumání	informování	rozhodování	realizace rozhodnutí
společenské požadavky			
požadavky vědecké metodiky			
požadavky technizace			
metody práce			
struktura orgánů velení			
... a další jako zvláštnosti v míru, na teritoriu atd	předmět zkoumání teorie velení - řízení ozbrojených sil při přípravě a vedení ozbrojeného zápasu		

Uvedená schémata si naprosto nekladou za cíl nahrazovat nebo nějak definitivně řešit otázky klasifikace vojenské vědy a teorie velení. Mají sloužit jen jako pomůcka k ujasnění vnitřních vztahů jejich obsahu a mají nám pomoci při konkrétním zaměření další práce, stanovení konkrétních úkolů a jejich cílů — a to podle mého názoru potřebu současný stav prací na teorii velení především.

Použité materiály:

1. Materiály z konference MNO o velení z r. 1965.
2. Plk. M. Sedlář: Metodologické otázky rozvoje velení (kandidátská disertační práce).
3. Vojennaja Mysl č. 10/1965, č. 2 a 4/1966.
4. Plk. F. Brátka: Teze k úkolu: Předmět a metody vojenskovo-vědních disciplín teorie velení — materiál VzÚ 401.

Možnosti průzkumných prostředků divize pro palbu RVD

Podplukovník doc. František Cvrček, CSc.

Vliv průzkumných prostředků divize na průzkumovou použitelnost cílů

Budu se zabývat jen počtem průzkumných prostředků, vyhovujících pro RVD. Co do druhu jde o devět průzkumných prostředků, co do počtu pak o tyto údaje:

a) Dělostřelecký průzkum		b) Vševojskový průzkum	
druh prostředku	počet	druh prostředku	počet
SNAR	2	Vrtulník	část z 5
ARSON	1	hl. pz. sk.-para	3
četa zvuk. průzkumu	1	pz. sk. divizní	3
fotogr. dr.	1	pz. sk. pluků	6
pozorovatelný	25	pz. sk. praporů	-12
děl. pz. hlídky	2-3		

Šířková, hloubková a plošná kapacita jednotlivých prostředků:

a) dělostřelecký průzkum

SNAR obsáhne z 1 stanoviště při střední vzdálenosti od předního okraje 2 km a vzhledem ke středním podmínkám výhledu v našem členitém terénu prostor asi 1300X2000 m, což je zhruba plocha rotního ohniska odporu. Při třech stanovištích obsáhne tedy SNAR šířku 1,1 praporu prvního sledu, ve kterém zjistí pohyblivé cíle. Dva SNARY pak obsáhnou šířku dvou praporů.

ARSON obsáhne z 1 stanoviště prostor kruhové výseče, jejíž plocha představuje plochu obranného rajónu jednoho praporu. Zde může zjistit střílejší minomety.

Četa zvukoměrného průzkumu obsáhne šířku 6 km, přičemž hloubková schopnost postačuje k postižení všech dosavadních ráží nepřátelského dělostřelectva a minometů. Tato šířka představuje necelou šířku obranného úseku brigády.

Pozorovatelný obsáhnou každá do 1 km, což pro 25 pozorovatelů představuje šířku celého uskupení rot prvního sledu, protože mezery mezi rotami vylučujeme.

Dělostřelecká průzkumná hlídka (bude-li vyslána) obsáhne plochu kolem 20 km², což k průzkumu oddílu Honest John představuje z celkové plochy

možného výskytu $30 \times 6 \text{ km} = 180 \text{ km}^2$, tj. 11 %, z plochy možného výskytu dělostřelectva $30 \times 8 \text{ km} = 240 \text{ km}^2$, tj. asi 8 % nebo z plochy možného výskytu druhých sledů brigád $30 \times 4 \text{ km} = 120 \text{ km}^2$, tj. asi 17 %. V průměru tedy z těchto tří typických cílů kolem 12 % plochy možného výskytu. Při třech hlídkách pak 35 %.

Fotografické družstvo obsáhne manévrem totéž co pozemní pozorovatelny, tj. všechny roty prvního sledu.

Organické dělostřelecké průzkumné prostředky divize obsáhnou tedy:

- všechny obranné úseky rot prvního sledu bez minometů,
- minomety jednoho praporu (ARSOM),
- asi 75 % plochy možného výskytu jednoho brigádního dělostřeleckého oddílu,
- minomety dvou praporů prvního sledu (čpžp),
- asi jednu baterii divizního dělostřelectva v možném prostoru brigádního dělostřeleckého oddílu (čpžp),
- při vyslání 3 děl. průzkumných hlídek asi třetinu plochy možného výskytu dělostřelectva nebo raket nebo druhých sledů brigád;

b) vševojskový průzkum

Vrtulníky obsáhnou hloubku všech prvosledových praporů vyjma objekty ve skrytu (především minometů). Mohou zjistit i druhsledové prapory, pokud nebudou rozmístěny ve skrytu v soustředění. Konečně postihnou část baterií 155 mm za výhodných pozorovacích podmínek.

Průzkumné skupiny mohou zjistit všechny objekty v sestavě mechanizované divize; většina těchto skupin, a to právě těch nejkvalifikovanějších, se pohybuje v takové hloubce, kam dělostřelectvo nemůže palebně působit. Z uvažovaného počtu použitých průzkumných skupin a skupin hloubkového průzkumu (24) můžeme počítat jen asi s polovinou, kterou tvoří především síly prvosledových praporů a části sil pluků popřípadě divize. Z možných 10–12 jen některé budou s to dodat, vzhledem k charakteru své činnosti a míst svého působení, potřebné podklady dělostřelectvu. Úkoly jsou jim stanoveny především vzhledem k potřebám vševojskovým a jen v případě, že se jejich možnosti budou krýt s potřebami dělostřelectva, je možno s nimi počítat pro dělostřelectvo. Konečně předání zpráv by bylo problémem zvláště z hlediska času a efektivní palebné postižitelnosti. Tento moment nutno vždy vidět a nezevšeobecňovat tedy formální možnosti se skutečnými.

Všechny průzkumné prostředky divize obsáhnou celkem:

1. Celou hloubku prvosledových praporů (bez minometů) — vrtulníky
2. Rajóny obrany druhsledových praporů — vrtulníky.
3. Minomety tří praporů prvního sledu (střílející) — děl. tech. průzkum.
4. 20 % dělostřeleckých baterií (střílejících) — zvukoměrný průzkum a průzkumné skupiny.
5. 20–30 % buď dělostřelectva nebo raket nebo soustředěných záloh a druhých sledů — průzkumné skupiny a hloubkový průzkum.

Všechny tyto údaje byly získány za předpokladu, že:

- fronta je stabilní (jde o přípravu útoku),
- je dostatek času k průzkumu,

- povětrnostní podmínky jsou přijatelné,
- dělostřelectvo a minomety nepřítel již používá.

Poněvadž vycházím z optimálních předpokladů, nebudou uvedené možnosti ve většině případů splnitelné. K vyčerpávajícímu ohodnocení průzkumných možností patří ještě vyčíslení oněch faktorů, které tvoří souhrn otázek řízení palby dělostřelectva, poněvadž bez nich jsou uvedená čísla a úvahy bezcenné.

Vliv požadavků řízení palby na průzkumnou činnost

Aby dělostřelectvo mohlo být efektivní bojovou (palebnou) silou, je nutné při každém jeho použití řešit otázky řízení palby. V širším smyslu to znamená zkoumat organizaci a řízení průzkumu, určení charakteru cíle a jeho souřadnic, plánování palby, opravování palby a kontrolu výsledků střelby, určení prvků pro účinnou střelbu a manévr prostředky.

Veškerá tato činnost musí být nepřetržitá a musí zabezpečit včasné splnění palebných úkolů s vysokou účinností a nejmenší spotřebou střeliva. Tyto čtyři faktory: nepřetržitost, včasnost, vysoká účinnost a nejmenší spotřeba střeliva však nejsou jen abstraktní požadavky, se kterými je možno souhlasit jen teoreticky. Každý z nich má na souhrn otázek průzkumu konkrétní vliv, který se nutně projevuje v otázkách velení těmito prostředky a jejich místu v sestavě dělostřelectva.

Posoudím proto nyní, co to znamená z hlediska organizace průzkumu nepřetržitá a včasná činnost.

Nepřetržitá a včasná činnost z hlediska průzkumu pomocí pozorovatelů znamená, že jakmile je pozorovatelná zřízena, slouží k získání podkladů ještě před rozvinutím palebných prostředků dělostřelectva. Přemísťuje-li se pozorovatelná, musí být snahou velitelů organizovat pozorovatelnou jinou nebo pozorovat i za přemístění (viz dělostřelecké pohyblivé pozorovatelné).

Z hlediska použití čtyř zvukoměrného průzkumu znamená nepřetržitá činnost a včasné zahájení průzkumu, že četa se rozvíjí před dosažením palebné pohotovosti a průzkum vede nepřetržitě, jakmile se návštěvnímu ozve zvukový zdroj. Vysoká tempa útoku a nutnost častějšího přemístění vyžadují mít dvě čety, které se překračují, přičemž využíváme průzkumu na maximální hloubkový dosah. Tatáž hlediska platí pro SNAR a ARSOM, které se přibližují přímo k sestavám palebných jednotek dělostřelectva.

Při použití průzkumné dělostřelecké hlídky počítáme s jejím postupem nebo činností na směru a v hloubce palebného dosahu příslušné ráže dělostřelectva.

Všechna uvedená opatření jsou možná jen tehdy, kdy jeden velitel, to znamená ten, který velí jak palebným, tak průzkumným prostředkům, jejich vzájemnou činnost organizuje a řídí. Hledisko nepřetržitosti a včasnosti nelze již jen z tohoto důvodu aplikovat na ty vševojskové průzkumné prostředky, které sice mají možnost průzkumového postihu, ale které především a v některých případech výlučně úkoluje a řídí vševojskový zpravodajský orgán.

Rozebereme-li stejná hlediska (nepřetržitost a včasnost) vzhledem k dalšímu požadavku řízení palby, tj. opravování a kontrola výsledků střelby, dojdeme k ještě přesvědčivějším dělicím čarům mezi dělostřeleckými a vševojskovými průzkumnými prostředky.

Nejdříve musíme ale stanovit, které z průzkumných prostředků jsou vůbec s to opravovat a řídit dělostřeleckou palbu.

Operační umění a taktika

Druh prostředku	Pz. skup.	Hl. pz.	Vrtul.	Pozor.	SNAR	ARSOM	Zvuko	Foto
možnost opravování možnost kontroly	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ne

Nepřetržitost a včasnost opravování a kontroly palby zaručují za všech okolností jen dělostřelecké pozorovatelné a průzkumné skupiny. Ostatní průzkumné prostředky plní tyto požadavky jen omezeně. Např. radiolokátory a zvukoměrný průzkum působí jen ze stanovišť a základen; při přemísťování jsou z činnosti vyřazeny. Omezení, kterému jsou vystaveny vševojskové průzkumné skupiny a hloubkový průzkum, je dáno předpokladem, že jejich příslušníci jsou k tomuto úkolu vycvičeni, že neplní právě jiný úkol, že mají organizováno spojení podle dělostřeleckých potřeb a konečně, že na jejich činnost má vliv dělostřelecký velitel. Vrtulník má pak kromě těchto faktorů ještě jeden omezující a tím je noc a povětrnostní podmínky. Omezující činitelé tedy stoupají od dělostřeleckých průzkumných prostředků směrem ke vševojskovým, přičemž u vrtulníků a průzkumných skupin jich je již tolik, že požadavek nepřetržitosti a včasnosti nelze vůbec zaručit.

Velmi důležitý je i poslední požadavek řízení palby, a to je způsob určení prvků pro účinnou střelbu. Tato skutečnost je závažná z několika hledisek. Předně proto, že na přesnosti určení prvků pro účinnou střelbu závisí možnost zahájit střelbu bez zastřelení, což v některých případech kvalifikuje vůbec možnost střelby. Některé cíle — patří k nim ty nejdůležitější — totiž není možné zastřít, např. Honest John, HAWK atd. V jiných případech pak přesnost udání cíle, kdy je i zastřelení možné, určuje spotřebu střeliva, s tím spojenou možnost toto střelivo vůbec mít, možnost tuto vysokou spotřebu v časově účelné době vystřelit a jiné střelecké záležitosti, které v souhrnu nebo i každá sama o sobě mohou střelbě zabránit.

Např. k zahájení účinné střelby bez zastřelení, což je vrcholně důležitý moment v činnosti dělostřelectva, je nutné udat cíl v průměru s 50m chybou. Tomuto požadavku vyhovují z našich devíti posuzovaných prostředků jen dělostřelecké prostředky průzkumu, tj. radiolokátory, zvukoměrný průzkum, pozorovatelné, fotografický průzkum a průzkumné dělostřelecké hlídky.

K úplné přesnosti je nutné dodat, že i na podkladě údajů dodaných těmito prostředky průzkumu (vrtulník, průzkumná vševojsková skupina) můžeme zahájit střelbu bez zastřelení, ale za předpokladu zvýšení spotřeby střeliva. Toto zvýšení se projevuje v rozmezí 1,5—2násobku. Např. na cíl udaný vrtulníkem by umlčení baterie vyžadovalo 330 ran 122mm hf, zatímco udání vyhovujícím prostředkem vyžaduje jen 220 ran.

Celkové možnosti organických prostředků průzkumu divize z hlediska RVD

Dělostřelectvo má k dispozici nepřetržitý tok zpráv o praporech prvního sledu s částečným zahrnutím minometů. Všechny ostatní údaje dostává buď za určitých podmínek, vyplývajících z bojové situace vlastní i nepřítel, jako je

pohyb fronty a přemísťování průzkumných prostředků nebo jsou výsledky průzkumu nepřesné, náhodné, opožděné či neúplné a zvyšují spotřebu střeliva. Vzhledem k charakteru dělostřelecké palby je tedy zřejmé, že podklady pro použití děl, čet a pro plošné cíle i baterií a oddílů (rozumí se zde ohnisko odporu) jsou k dispozici v dostatečné míře, zatímco údaje o takových cílech, jako jsou minometné a dělostřelecké baterie, součásti raketových jednotek, soustředěných vojsk v druhých sledech a zálohách, budou velmi omezené jak co do počtu, tak přesnosti a nepřetržitosti. Úloha dělostřelectva by se v tomto případě omezila pouze na spolehlivou palbu na prvosledové prapory, ale nejdůležitější část nepřátelské divize — její palebné prostředky by nebyly postiženy tak, aby bylo vůbec možno mluvit o nějakém boji s nimi. Tato situace, kdy naše divizní dělostřelectvo nepůsobí proti palebným prostředkům nepřítelů (jež představují u všech dělostřeleckých baterií prostředky jaderného napadení), ale jen proti podružné síle prvosledových praporů, vyžaduje, abychom uvažovali, jak stav zlepšit. Tentýž problém se týká i oddílů vojskových raket. Protože jsou zde jisté zvláštnosti, je nutné je připomenout, aby nevznikl dojem, že se snažíme bagatelizovat naše možnosti.

První zvláštnost získání podkladů pro vojskové rakety je přesnost udání cíle. Prakticky můžeme prohlásit, že tolerujeme dvakrát větší nepřesnost proti dělostřelectvu. Tedy chybu do 100 m. To ale znamená, že podklady pro vojskové rakety může plně uspokojivě dodat vrtulník, průzkumné a hloubkové skupiny, pokud budou takto cvičeny. Opravování nepřichází v úvahu a kontrola výsledku úderu by neměla činit potíže. Nebereme ovšem v úvahu faktor času, dokdy má být kontrola uskutečněna. Tyto výhodné podmínky nemůžeme prakticky využít, protože cíle, typické pro ovr, ve většině případů uvedené průzkumné prostředky nezjistí nebo budou riskovat vlastní zničení. Zvláště typické je to při zjišťování raketových jednotek. Protože ihned po zjištění následuje palba (úder), nemá průzkumná skupina čas prostor opustit; bude-li zjišťovat cíl z větších vzdáleností, pak v nejlepším případě dodá souřadnice velmi nepřesné. Spíše však cíl nepostihne vůbec. (Přitom neuvažujeme se střežením prostoru bojového rozmístění baterií Honest John, jež velmi ztíží úspěšnou činnost průzkumných skupin.) Poměrně bezpečnější činnost s paluby vrtulníků však naopak přesnost teoreticky dosáhne, ale nemá do tak velikých vzdáleností a zejména na objekty ve skrytu průzkumný dosah. Ani zapojení vševojskových průzkumných prostředků a oddílů vojskových raket nic nezmění na tom, že dělostřelectvo divize jako celek nebojuje s palebnými prostředky nepřítelů tak, abychom mohli tvrdit, že tato činnost přinese divizi úspěch.

Divizní dělostřelectvo (včetně ovr) může tedy spolehlivě ničit a umlčovat jen prapory prvního sledu a palebnou sílu, nepostihne však všechny zbraně hromadného ničení divize. Tomuto stavu čelíme posilováním divize dělostřeleckými průzkumnými prostředky.

Posilování dělostřelectva divize dělostřeleckými průzkumnými prostředky

Posilování dělostřeleckými průzkumnými prostředky nutně vyplývá ze všech dosavadních kalkulací a praxe. Nejde tedy o jeden z možných případů, protože jiný případ by znamenal, že dělostřelectvo divize je neschopné boje, což nelze připustit.

Dělostřelecké průzkumné prostředky dostávají se k dělostřelectvu divize dvojí cestou. Jednou je přímé přidělení štábem RVD, druhou je využití průzkumných prostředků posilové dělostřelecké brigády nebo jejich částí. K prvním patří vzlety dělostřeleckého průzkumného letectva, radiolokační zaměřovače a radiolokátory, k druhým četa zvukoměrného průzkumu a průzkumná četa. Dále sem patří organické průzkumné prostředky posilových oddílů. Počítáme-li jako typickou normu k posílení dva dělostřelecké oddíly (z počtu kanónové dělostřelecké brigády) bude v pozemním průzkumu (s četou radiolokačních zaměřovačů od pzdo armády) tato situace:

— přibude 4–6 dělostřeleckých pozorovatelů, které mohou postihnout šířku kolem 3 km, což je další rajón praporu prvního sledu. Tyto pozorovatelný ovšem prakticky překryjí již pozorovanou sestavu nepřítel, takže vlastně jen zhustí dosavadní průzkum. V každém případě se výsledky týkají opět jen praporů prvního sledu;

— přibude 1 četa zvukoměrného průzkumu, která bude působit buď na samostatném směru a obsáhne opět 6 km, nebo bude působit v pásmu činnosti divizní čtyři zvukoměrného průzkumu a střídavě se s ní překračovat. V tomto případě se počet zjišťovaných cílů nezvýší, ale zvýší se jen doba k jejich průzkumu. Typický je proto případ první. Při uvedeném tempu (baterie střílí) může být postiženo po $\frac{3}{4}$ dne asi 38 % nepřátelských baterií, což je však maximální počet stanovený pro neoptimálnější podmínky.

Další četa zvukoměrného průzkumu tedy nijak zvlášť nezvýrazní průzkumové schopnosti, ale jen možnosti střelecké v tom smyslu, že přibude prostředek k zastřelení cílů nepozorovaných z pozemních pozorovatelů;

— četou radiolokačních zaměřovačů nebudeme hodnotit, protože nedodává dělostřelectvu takové podklady, a nemůže řídit palbu, jak vyžadujeme;

— bude-li přidělen štáb dělostřelecké brigády, dostaví se s ním průzkumná četa. Ta obsadí část stabilních pozorovatelů nebo vytvoří několik pohyblivých pozorovatelů. Tím se opět rozšíří možnosti průzkumu praporů prvního sledu, ale další postih do hloubky sestavy nepřítel se nezíská.

Všechny pozemní posilové průzkumné prostředky dělostřelectva nám tedy situaci příliš nezlepší. Většina jen rozšíří postih prvosledových praporů. Další četa zvukoměrného průzkumu pak jen zdvojnásobí možnosti čtyř divizního dělostřelectva. Radiolokační zaměřovače jsou jen pomocným prostředkem a eventuálně přidělené radiolokátory SNAR přicházejí v úvahu jen ve výhodných terénních podmínkách a jako úhrada za zničené radiolokátory divize.

Výrazné zlepšení můžeme očekávat jen od dělostřeleckého průzkumného letectva. Toto letectvo musí postihnout především sestavu dělostřelectva, sestavu raketových prostředků, soustředění vojsk v druhých sledech a zálohách nepřítel a dále jeho velitelská stanoviště, důležitá zásobovací místa a sklady. Kromě těchto cílů, o nichž není dosud prakticky použitelných podkladů, zjišťuje letce i cíle další, jež však nemají rozhodující význam.

Nejdůležitější jsou ty objekty, které tvoří palebné prostředky nepřítel nebo jejichž zničení pronikavě změní poměr sil na bojišti a ztíží velení. Počet vzletů dělostřeleckého průzkumného letectva je proto závislý na počtu těchto objektů.

Bereme-li za základ k průzkumu cílů letcem normu 50 km² na 1 objekt, dojdeme k těmto počtům vzletů:

— plocha možného výskytu raket	180 km ²	3,5 vzletů,
— plocha možného výskytu dělostřelectva	240 km ²	14 vzletů,
— plocha možného výskytu záloh (druhých sledů)	720 km ²	14 vzletů,
celkem		22,2 vzletů,

- po odečtení asi třetiny plochy nevyhovujícího terénu 15,5 vzletů,
- po odečtení překrytí míst výskytu cílů (rakety a dělostřelectvo celkem 240 km²) 10,8 čili 11 vzletů.

Budeme-li uvažovat normu 80 km², dostaneme stejným postupem 6,5 čili 7 vzletů.

V obou případech pohybuje se ovšem pravděpodobnost zjištění od 10—30 %. Vyšší pravděpodobnost zjištění dosáhneme prostým zvětšením počtu vzletů a využitím jiných průzkumných podkladů k práci letce. Ten pak vlastně nezjišťuje, ale jen upřesňuje nebo prověřuje již všeobecně nebo neúplně dodanou zprávu. Zdrojem takovýchto zpráv bývá především hloubkový průzkum, radio-technický průzkum a průzkumné skupiny. Protože právě tyto průzkumné prostředky nám v praxi skutečně uvažované možnosti realizují, vycházíme z této skutečnosti jako předpokladu ke zvýšení pravděpodobnosti zjištění cílů dělostřeleckým průzkumným letcem. To ovšem předpokládá, že divizní dělostřelectvo musí nutně disponovat aspoň 7—11 vzlety za 24 hodin. Jakákoli menší norma vyloučí splnit úkoly RVD. K větší přehlednosti budeme nadále počítat s průměrem, tj. 9 vzlety pro divizi za 24 hodin.

Počítáme-li, že při každém vzletu můžeme osádce stanovit až 3 úkoly, pak při zachování zásady, že vždy jeden z úkolů musí směřovat k postižení ZHN nepřítel, dostáváme tento obraz:

Počet vzletů	Počet úkolů	Průzkum ZHN	Průzkum jiných cílů	Řízení palby
9	do 27	9	9	9

Absolutní jsou první tři údaje, průzkum jiných cílů a využití pro řízení palby se může v rámci oněch 18 úkolů měnit na tu či onu stranu, protože nikdy nelze postupovat podle předem vytvořené šablony. Tendence změny bude však zřejmě inklinovat ve prospěch úkolů střeleckých. Tyto úkoly jsou totiž oním faktorem, který umožňuje dělostřelectvu a raketám plné využití ve smyslu požadavků řízení palby a ve smyslu dané podstaty poslání těchto zbraní jako rozhodující palebné síly divize.

Rozeberu nyní otázky střeleckého využití vzletů podrobněji.

Střelecké využití má přímý vliv na faktory určující efektivnost použití dělostřelectva a raket ve smyslu požadavků řízení palby. Určující faktory jsou v tomto případě

- opravování palby a kontrola výsledků střelby,
- určení prvků pro účinnou střelbu (což souvisí s určením rázu cíle a jeho souřadnic).

Oba faktory musí být plněny nepřetržitě, včas a musí zabezpečit střelbu s nejmenší spotřebou střeliva. Střelecké využití vzletů vychází především ze skutečnosti, že od určité hloubky sestavy nepřítele nemáme vhodných průzkumných zdrojů. Chybí nám schopný průzkumný prostředek. Je to právě z těch prostorů, kde je rozmístěna palebná síla nepřetržitě. Průzkum zde umístěných cílů by byl však samoučelný, kdyby nebylo zaručeno, že přesně udané cíle nebudou včas a nepřetržitě ničeny nebo umlčovány. Včasnost a nepřetržitost průzkumu může zaručit jen takový prostředek, který je maximálně mobilní. Včasnost a nepřetržitost palebného využití pak zaručí jen ten prostředek, který je schopen řídit na takto zjištěné cíle palbu. Jde tedy o spojení průzkumu a palby jako ideální podmínky pro oba úkoly: nepřetržitost a včasnost. Tímto prostředkem je bezesporu letec.

Faktor včasnosti vyplývá z charakteru mobilnosti cílů a nepřesnosti zjištění. Např. udá-li letec dělostřeleckou baterii s chybou 50 m, můžeme na ni zahájit okamžitě účinnou palbu dělostřelectva. Udání této baterie s větší chybou vyžaduje buď zvětšenou spotřebu střeliva, což je nereálné, nebo okamžité zastřelení. Mobilnost cíle totiž nesnese odkládat zastřelení, protože cíl může změnit místo. Všechny tyto varianty jsou však závislé i na situaci palebného prostředku. Rozhodnutí k zahájení palby musí někdo, tedy dělostřelec, koordinovat jak se stránkou průzkumnou, tak palebnou. Jakékoli mezistupně a součinnosti mimo linií „letec — velitel dělostřelectva — palebný prostředek“ jsou nepřijatelné. Uveďme jen příklad pro hodnotu pravděpodobnosti zničení rakety Honest John při časovém odstupu mezi zjištěním a palbou.

Zatímco 90 % P (pravděpodobnost) zničení je do 10 minut po zjištění, pak již za 15 minut se P zničení snižuje na 50 %.

Nebo příklad pro baterii dělostřelectva:

Zatímco 90 % P zničení baterie 203,2 mm je do 4 minut po zjištění, pak za 10 minut se P zničení snižuje na 50 %.

Tyto příklady dostatečně demonstrierají nutnost sepětí letce jako průzkumného prostředku s palebnou stránkou věci.

Pro použití dělostřelectva má letec jako prostředek zastřelení cílů nebo kontroly střelby rozhodující roli.

Všechny palebné prostředky nepřítele jsou charakterizovány jako cíle nepozorované. Kromě možností, které nám dává zvukoměrná četa, není jiného prostředku, který by mohl efektivně naplnit požadavky řízení palby. Zbývá proto jen letec. Ten může cíl nejen zjistit, ale i zastřít a pozorovat účinnou střelbu. Tato poslední možnost výrazně snižuje spotřebu střeliva. Je-li totiž spotřeba střeliva k umlčení baterie pro 122mm hl 220 ran (v případě, kdy cíl byl udán s 50m chybou a zahájena okamžitě účinná, ale nepozorovaná střelba), pak při zastřelení přímo na cíl a pozorování (kontrola) následující účinné střelby se spotřeba pronikavě sníží (až o třetinu počtu předepsaných ran). Přitom je ovšem zaručena efektivnost umlčení. Tyto příklady střelby na baterie se ovšem s jinými hodnotami vztahují i na všechny ostatní cíle. **Letec se tak stává nepostradatelným prostředkem ke snižování spotřeby střeliva, udání podkladů pro účinnou střelbu a efektivnímu zničení cílů.**

Aby mohl letec být kvalifikován jako prostředek zabezpečující nepřetržitost a včasnost řízení palby, musí být divize vybavena pravomocí používat tohoto

letce podle svých potřeb. Potřeby divize znamenají v tomto případě přehled o vlastních palebných možnostech, situaci cílů a spojení s letcem.

Dělostřelecký průzkum je třeba chápat jako součást palebného systému, kdy rozhodují minuty, a ne jako jeden z podkladů k rozhodování např. vševojskového velitele. Tento velitel není nikdy v časové tísni, dané minutovým řádem. Vševojskový průzkum proto pracuje zcela jinak a my nemůžeme tato dvě hlediska směřovat. Proto je nutné, aby doba od požadavku na start letce k plnění úkolů ve prospěch dělostřelectva divize byla minimální. Aby byla dána jen nezbytnými pracemi, které nelze již časově zkracovat. Tím rozumíme

- čas k předání požadavku od dělostřelectva divize na letiště,
- čas potřebný ke startu, vyplývající z pohotovosti letounu,
- čas na let do prostoru činnosti.

Vzlety, přidělené dělostřelectvu divize, musí proto být na požádání k dispozici a nesmějí být závislé na jakémkoli rozhodování kohokoli dalšího.

Kdyby bylo vojskové letectvo u divizního dělostřelectva, byla by otázka jasnější. Takto musí být dáno dispoziční právo štábu RVD divize a štáb RVD armády je ve většině případů jen zprostředkující orgán. Toto opatření je pak hlavním předpokladem plnění palebných úkolů RVD divize.

Z á v ě r

Dělostřelecký průzkum je součástí palebného systému raketo-vých vojsk a dělostřelectva. Palba je pak cílem veškeré činnosti tohoto druhu vojska. Požadavky na činnost průzkumných prostředků musí být proto dány požadavky řízení palby. Činností průzkumných prostředků rozumíme jednak schopnost zjistit cíle a jednak řídit na tyto cíle palbu. Podle stupně dosažení těchto kritérií kvalifikujeme průzkumné prostředky. Současná organizace motostřelecké divize a armádních (frontových) prostředků umožňuje zjistit cíle pro potřeby RVD do celé hloubky sestavy nepřátelské divize. Je to však možné jen za podmínek, že

- dělostřelectvo divize bude vhodně posíláno prostředky dělostřeleckého průzkumu,
- dělostřelečtí velitelé budou mít nad posilovými prostředky průzkumu výhradní dispoziční právo.

Bez posílení dělostřelectva průzkumnými dělostřeleckými prostředky může být účinně postiženo palbou prakticky jen uskupení prvosledových praporů, a to ještě ne se všemi minomety.

Hlavním činitelem, který umožní boj s palebnými prostředky nepřítele — zvláště jaderného napadení, a zajistí ničení soustředěných záloh a druhých sledů, je dělostřelecké letectvo. Splnění tohoto úkolu vyžaduje přidělit dělostřelectvu divize minimálně 7—11 vzletů dělostřeleckého průzkumného letce na 24 hodin. Nahrazení úlohy dělostřeleckého průzkumného letce jakýmkoli jiným průzkumným prostředkem není možné. I v případě schopnosti tohoto náhradního prostředku cíle postihnout, nebudou výsledky jeho činnosti vyhovovat požadavkům řízení palby.

Zřizování míst velení v osadách

Inženýr podplukovník Milan Linhart, inženýr podplukovník Josef Coufal

V článku chceme ukázat především na využití osad k rozmístování míst velení a zároveň dosáhnout, aby si velitelé a příslušníci štábů nevytvořili názor, že osady poskytují výlučně výhody proti rozmístování míst velení v jiných podmínkách. V neupravených osadách se v otázce ochrany proti jaderným zbraním projevují záporně druhotné účinky tlakové vlny; jejich následkem jsou vyšší ztráty v osadách ve srovnání se ztrátami při rozmístění štábů v otevřeném terénu. Na tuto okolnost a jak jí čelit, chceme v článku upozornit.

ÚČINKY ZBRANÍ HROMADNÉHO NIČENÍ V OSADÁCH

Účinky ničivých faktorů jaderného výbuchu v osadách se budou projevovat především poškozením nebo zničením budov a různých staveb, požáry a závaly na komunikacích. Přitom stupeň zničení bude záviset na mohutnosti a druhu jaderného výbuchu, vzdálenosti od epicentra výbuchu, pevnosti a rozměrech budov, charakteru zástavby a nakonec i na reliéfu terénu.

Přetlak v čele procházející tlakové vlny, vyvolávající stupně poškození budov a staveb je uveden v tabulce. Jsou uvažovány jen stavby, které nejsou konstruovány s ohledem na odolnost proti tlakové vlně.

Druh stavby	Přetlak v čele procházející tlakové vlny v kp/cm^2 vyvolávající				
	poškození	slabé ničení	střední ničení	silné ničení	úplné zničení
Dřevěné budovy	0,03–0,05	0,06–0,08	0,08–0,12	0,12–0,20	0,20–0,30
Několikaposchodové cihelné budovy	0,03–0,05	0,05–0,10	0,10–0,20	0,20–0,30	0,30–0,40
Přízemní cihelné budovy	0,03–0,05	0,07–0,15	0,15–0,25	0,25–0,35	0,35–0,45
Průmyslové stavby s ocelovou kostrou	0,03–0,05	0,05–0,20	0,20–0,30	0,30–0,50	0,50–0,80

Částečné závaly na komunikacích v osadách můžeme očekávat již při přetlaku v čele tlakové vlny odpovídajícím střednímu ničení budov, **úplné závaly** při úplném zničení přízemních budov a silném ničení několikaposchodových budov. Poněvadž rozlet trosek předpokládáme asi do vzdálenosti poloviny výšky budovy, lze očekávat při silném ničení přízemních budov pouze vytváření částečných závalů.

V osadách s převládající přízemní zástavbou budou vznikat:

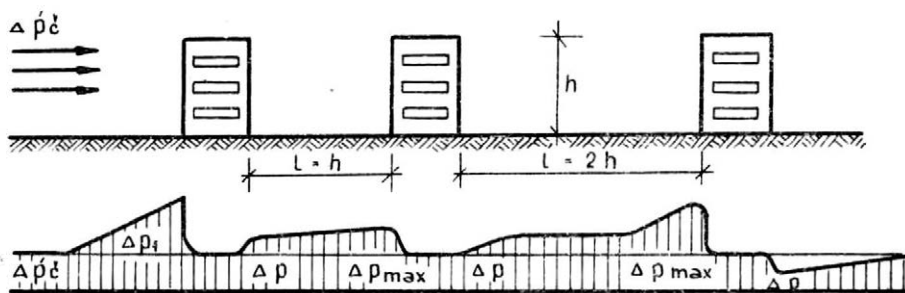
— částečné závaly od přetlaku	$\Delta p'_z = 0,15 \text{ kp/cm}^2$,
— úplné závaly od přetlaku	$\Delta p'_z = 0,35 \text{ kp/cm}^2$,
a ve městech:	
— částečné závaly od přetlaku	$\Delta p'_z = 0,10 \text{ kp/cm}^2$,
— úplné závaly od přetlaku	$\Delta p'_z = 0,20 \text{ kp/cm}^2$.

ÚČINKY ZBRANÍ HROMADNÉHO NIČENÍ NA ŽIVOU SÍLU A VOJENSKOU TECHNIKU ROZMÍSTĚNOU V OSADÁCH

Tlakovou vlnu při průchodu zastavěným terénem silně ovlivňují stavby, neboť na jejich přivrácené straně dochází vlivem odrazu tlakové vlny ke zvýšení přetlaku a na jejich odvrácené straně ke snížení přetlaku ve srovnání s přetlakem v procházející tlakové vlně nad budovami. Zvýšení přetlaku na povrchu terénu před budovou dosahuje až do vzdálenosti rovnající se jedné až třem výškám budovy. Při husté městské zástavbě tedy ani nenastane snížení tlaku za budovou, neboť zvýšený přetlak prakticky obsáhne celou volnou plochu mezi zástavbou (**obr. 1**). Jedině v širokých ulicích, rovnoběžných se směrem šíření tlakové vlny, zůstává přetlak stejný jako v procházející vlně.

Na vesnicích při řídké zástavbě je možno nalézt za budovami prostory, kde je tlak nižší než v procházející vlně. Předpokládá to však dostatečně přesné určení pravděpodobného epicentra výbuchu.

V obou případech je celá plocha mezi zástavbou vystavena druhotným účinkům tlakové vlny; živou sílu a vojenskou techniku poškozují nebo ničí padající a letící trosky budov. Toto nebezpečí pro živou sílu vzniká již v oblasti slabého ničení budov ($\Delta p'_z = 0,05 - 0,07 \text{ kp/cm}^2$) a pro vojenskou techniku v oblasti středního ničení budov ($\Delta p'_z = 0,1 - 0,15 \text{ kp/cm}^2$).

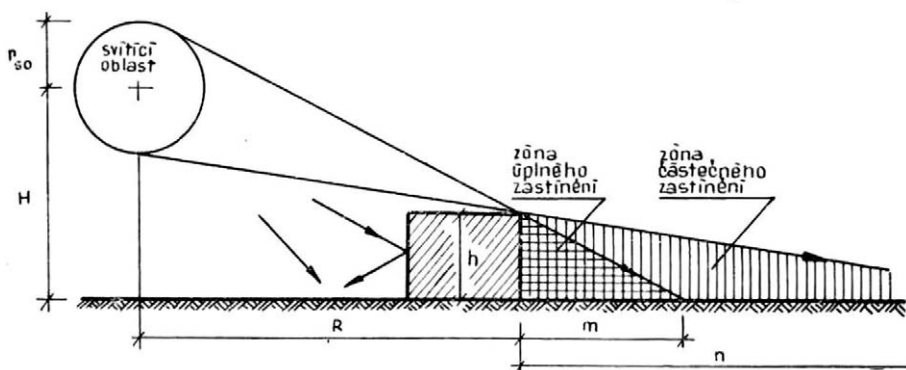

Obr. 1. Vliv městské zástavby na hodnotu přetlaku v čele tlakové vlny u povrchu terénu

Bezpečná vzdálenost od epicentra jaderného výbuchu pro živou sílu rozmístěnou nekrytě uvnitř osad je taková, kde přetlak v čele procházející tlakové vlny dosahuje $\Delta p' \leq 0,05 \text{ kp/cm}^2$, což je vzdálenost větší než na volném nepokrytém terénu ($\Delta p'_z \leq 0,1 \text{ kp/cm}^2$). Totéž platí i pro osoby, které jsou umístěny uvnitř neupravených budov mimo sklepní prostory.

Při působení **světelného záření** v osadách dochází k úplnému nebo částečnému zastínění v prostoru za budovami; před budovami však může dojít ke zvýšení účinku světelného záření v důsledku odrazu (**obr. 2**). Intenzita odraženého záření může dosáhnout v osadách až 50 % intenzity přicházejícího záření. V prostoru před budovou se oba účinky sčítají. Ke snížení účinků světelného záření ve městech přispěje i zakouřené a zaprášené ovzduší.

Ve městech bude tedy na větší části plochy účinek světelného záření nižší ve srovnání s volným terénem; na vesnicích bude přibližně stejný.

Obr. 2. Účinek světelného záření v okolí budovy

K určitému stupni zastínění dochází rovněž při působení **pronikavé radiace**, ovšem jen v prostorech za budovami a uvnitř budov. Čím vyšší a hustší je zástavba, tím větší je snížení pronikavé radiace.

V obou případech, jak při působení světelného záření, tak i při působení pronikavé radiace je však nutné uvažovat bezpečnostní vzdálenosti v osadách stejné, jako na nepokrytém terénu.

Radioaktivní zamoření na plochách mezi budovami je stejné jako na otevřeném terénu. Avšak při působení přízemního větru se radioaktivní zamoření na návětrné straně budovy zvyšuje a na závětrné straně v malé blízkosti budov snižuje.

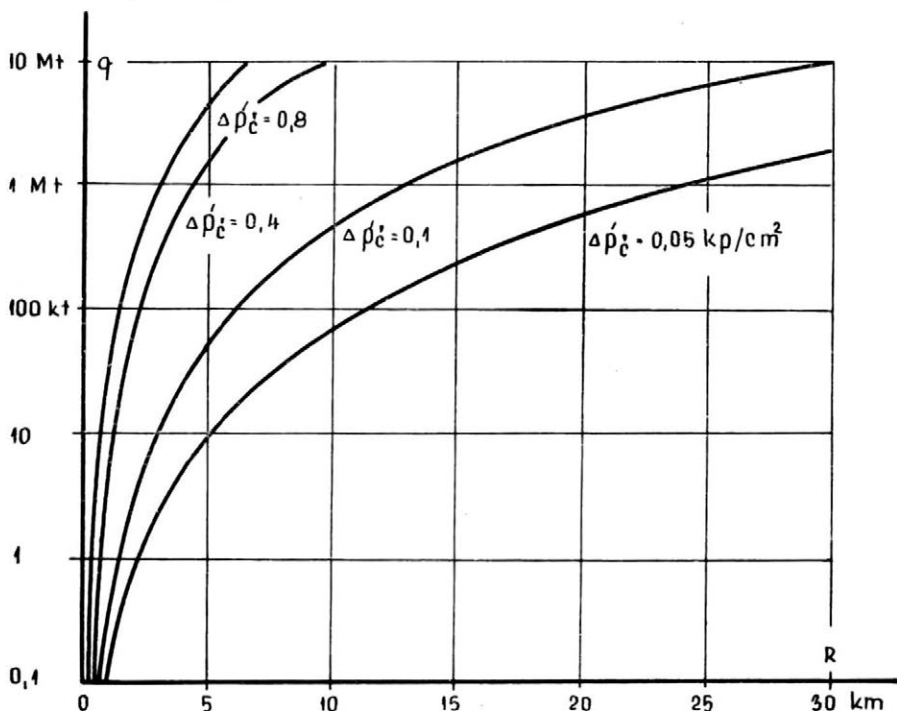
Úrovně radiace se snižují uvnitř budov přízemních 10krát, jednoposchodových 20krát, dvouposchodových 40krát, víceposchodových 70krát.

Uvnitř budov dochází rovněž ke snížení účinků **bojových otravných látek a bojových biologických prostředků**.

Rozmístění živé síly a vojenské techniky v osadách a uvnitř budov bez určitých úprav (zesílení sklepních místností) není z důvodů zvýšení prvotních i druhotných účinků tlakové vlny jaderného výbuchu výhodné proti nezastavěnému terénu (**obr. 3**). Proti ostatním ničivým faktorům zbraní hromadného ničení poskytují osady zpravidla zvýšenou ochranu.

Protože však rozmístění živé síly a některé vojenské techniky v osadách má i řadu jiných výhod, jako poměrně snadné maskování, lepší podmínky

k životu vojsk a štábů, možnost krýt techniku v povrchových objektech, snadné získání stavebního a ubytovacího materiálu z místních zdrojů, je nutné věnovat osadám zvýšenou pozornost.

Obr. 3. Srovnání bezpečnostní vzdálenosti od epicentra jaderného výbuchu pro nekrytou živou sílu v otevřeném terénu a pro živou sílu v neupravených osadách

MOŽNOSTI VYUŽÍVÁNÍ BUDOV K OCHRANĚ PROTI ZBRANÍM HROMADNÉHO NIČENÍ

Zvýšenou obranyschopnost proti tlakové vlně jaderného výbuchu mají jediné sklepní prostory budov, jejichž stropní konstrukce bude předem dostatečně zesílena a všechny otvory chráněny proti vniknutí tlakové vlny.

K využití pro ochranu připadají však v úvahu pouze ty, jejichž stropní konstrukce je dimenzována na užité statické zatížení alespoň 300—400 kp/cm², jako sklepy pod veřejnými budovami, prodejny, hotely, dílnami, sklady a pokud v nich nebo nad nimi umístěná zařízení nevylučují jejich použití. Zvláště dobrou ochranu poskytují prostory s klenbovým stropem a ve středním traktu třítraktových budov. Předpokládáme, že v každé osadě bude možno využít maximálně 10—20 % sklepních prostorů.

Odolnost proti tlakové vlně můžeme zvýšit podepřením stropní konstrukce tak, aby odolala i váze trosk zřícené budovy.

Při vyloučení koeficientu bezpečnosti mohou mít sklepní prostory v příhodných podmínkách působení tlakové vlny maximálně tuto odolnost:

- $\triangle p'_{\varepsilon} \leq 0,1 \text{ kp/cm}^2$ — stropní konstrukce bez podepření,
- $\triangle p'_{\varepsilon} \leq 0,4 \text{ kp/cm}^2$ — stropní konstrukce podepřená v polovině rozpětí,
- $\triangle p'_{\varepsilon} \leq 0,8 \text{ kp/cm}^2$ — stropní konstrukce podepřená ve třetinách rozpětí.

Po zavedení určité bezpečnosti proti zničení můžeme používat střední kalkulační hodnotu odolnosti podepřené stropní konstrukce ve třetinách rozpětí $\triangle p'_{\varepsilon} = 0,04 \text{ kp/cm}^2$.

Sklepní prostory neupravené poskytují tedy živé síle ochranu proti prvotním a druhotným účinkům tlakové vlny do přetlaku $\triangle p'_{\varepsilon} \leq 0,1 \text{ kp/cm}^2$, tj. jako na otevřeném terénu bez ochrany. Účinky ostatních ničivých faktorů sklepní prostory snižují (pronikavou radiací, radioaktivní zamoření), popřípadě vylučují (světelné záření).

Sklepní prostory se zesíleným stropem, s vybudovaným vchodem až do nezavalitelného prostoru od budovy, s protitlakovým uzavřením všech otvorů považujeme za **úkryty bez kolektivní PCHO**.

Sklepní prostory se zesíleným stropem, s vybudovaným vchodem do nezavalitelného prostoru, s protitlakovým a hermetickým uzavřením všech otvorů, se dvěma hermetickými předsíněmi ve vstupu a se zabudovaným filtračním a ventilačním zařízením, jsou **úkryty s úplnou kolektivní protichemickou ochranou**.

Sklepní prostory s hermetickým uzavřením všech otvorů, se dvěma hermetickými předsíněmi ve vstupu a se zabudovaným filtračním a ventilačním zařízením klasifikujeme jako **úkryty s částečnou kolektivní ochranou**.

ZŘIZOVÁNÍ MÍST VELENÍ V OSADÁCH

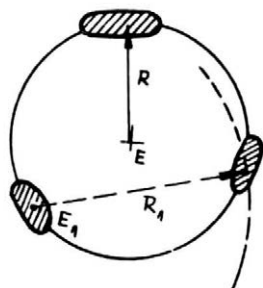
1. Normy k rozmístění míst velení

K řešení ženíjního zabezpečení míst velení je důležité vyjasnit střední normy k rozmísťování míst velení. V této otázce se střetávají dvě hlediska:

- zabezpečení vnitřního spojení, což vyžaduje rozmísťovat místa velení na minimální ploše,
- ochrana proti zbraním hromadného ničení, což vyžaduje rozptylovat místa velení.

Domníváme se, že druhý důvod je pádnější ke stanovení normy pro plochu rozmístění míst velení, což vyžaduje podřídít mu první důvod: buď hledat cesty k zabezpečení spojení uvnitř místa velení i při vyšších normách pro plochy rozmístění nedostatečně chráněných štábů proti účinkům jaderné zbraně, nebo zvýšit odolnost místa velení proti jaderné zbraně a tedy snížit normu k plošnému rozmístění míst velení a zabezpečit tak spojení uvnitř štábu současnými prostředky.

Jako příklad si můžeme zdůvodnit normu rozmístění VS armády. Vypočítáme poloměry účinku jaderné zbraně střední ráže ($q = 30$ kt) při vzdušném výbuchu na živou sílu při různých podmínkách ochrany a pomocí nich najdeme potřebné plochy rozmístění VSA.

Obr. 4. Výpočtové schéma rozmístění VSA

Vypočtené údaje jsou uvedeny v tabulce:

Podmínky ochrany živé síly	Bezpečný přetlak kp/cm ²	Poloměr bezpečnosti R, km	Potřebná plocha na VSA, km ²	
			a	b
Nekrytá	0,1	4,3	58	19
V okopech	0,17	2,6	21	7
V tancích nebo OT	0,18	2,4	18	6
V upravených úkrytech ve sklepích	0,4	1,5	7	2,3
Ve štábních autobusech v krytech	0,2	2,3	16	5,5
V úkrytech jednoduchého typu	1,0	0,9	2,6	1,5
V úkrytech lehkého typu	1,75	0,7	1,5	0,5

Poznámka: a) Epicentrum výbuchu je umístěno v geometrickém středu plochy při úplném dešifrování rozmístění VSA (málo pravděpodobný případ nejen z hlediska dešifrování, ale také z hlediska rozptylu rakety nebo pumy a chyby při zamíření).

b) Epicentrum výbuchu je totožné s rozmístěním jedné skupiny na VSA.

Z údajů tabulky vidíme, že

- potřebné plochy k rozmístění VSA se silně zmenšují při zvyšování odolnosti objektů k ukrytí štábu,
- není-li nebezpečí prozrazení všech skupin na VS, mohou být normy k rozmístění VS 3krát menší,

— při rozmístění VS A v osadě a v případě, že nebudou prozrazeny všechny skupiny štábu, je možno zabezpečit vnitřní spojení uvnitř štábu současnými prostředky,

— při nekrytém rozmístění štábu (a také ve štábních autobusech) bude vhodné uvažovat VS a TVS A na ploše 20—25 km², neboť při napadení jedné skupiny nebudou vyřazeny všechny ostatní skupiny a při rozmístění štábu v obrněných transportérech, v tancích nebo v okopech nebude při umístění epicentra výbuchu ve středu VS vyřazena s velkou pravděpodobností žádná skupina. Bude-li štáb rozmístěn v předem upravených úkrytech ve sklepních prostorách v osadách nebo ve vybudovaných úkrytech polního typu, bude možno plochu rozmístění snížit a zabezpečit tak spojení uvnitř VS A,

— prozrazené a napadené PVS A bude s velkou pravděpodobností zničeno, pokud budou příslušníci štábu rozmístění nekrytě, v obrněných transportérech nebo i ve sklepních budov. Pravděpodobnost zničení celého PVS A se silně sníží při rozmístění štábu v úkrytech lehkého typu.

Při rozmísťování VS a TVS armády (a také frontu) v osadách lze tedy vyhovět oběma hlediskům, tj. zabezpečit vnitřní spojení a vyloučit zničení štábu jedním jaderným úderem střední mohutnosti.

2. Volba vhodných osad a částí osad k rozmístění míst velení

Na středoevropském válčišti můžeme očekávat průměrně 1 osadu na 6 až 18 km² plochy terénu. Půjde-li o malé osady, je vhodné umísťovat jednotlivé skupiny VS a TVS A do malých osad, což dává normu k rozmístění zhruba 20—25 km². Můžeme však umísťovat VS a TVS A do jedné větší osady; v tomto případě je nutné skupiny rozmísťovat na okrajích osady, čímž zabráníme jednak zničení štábu jedním jaderným úderem, jednak vytvoříme podmínky k rychlému výjezdu z osady po úderu. Na okrajích osad budou malé závaly a bude je možno poměrně snadněji překonat. VS, TVS divize a PVS armády umísťujeme do menší osady.

3. Časová kalkulace budování míst velení v osadách

a) počty osob a potřeba úkrytového prostoru na místech velení v osadách.

Údaje jsou uvedeny v tabulce. V čitateli je počet osob (bez závorky počet osob trvale pracujících na místě velení, v závorce počet osob včetně těch, které je třeba v některých fázích přijmout navíc), ve jmenovateli potřeba úkrytového prostoru v m² podlahové plochy.

Místo velení	Divize	Armáda
PVS (ZVS)	10 (23) 70	16 (32) 95
VS	40 (70) 210	132 (155) 470
TVS	25 (45) 135	140 (160) 480

Při kalkulaci potřebného úkrytového prostoru jsme vycházeli:

— z počtu pracovníků štábu; pomocné jednotky a útvary nebyly do počtu zahrnuty, neboť pro štáb upravují úkryty ženijní a strojní jednotky posílené motostřeleckými jednotkami; pomocné jednotky si upravují úkryty vlastními silami,

— z potřeby podlahové plochy na jednu osobu v hodnotě 3 m² (1,75 m² k práci, 1, 25 m² k odpočinku).

b) Síly a mechanizační prostředky přidělené k budování míst velení

V současné praxi počítáme s přidělením těchto sil a prostředků k zabezpečení míst velení:

Místo velení	divize	armáda
PVS (ZSV)	1 žen. družstvo*) 1 motostř. četa 1 rypadlo 1 buldozer	1 žen. četa 1 motostř. rota 1 rypadlo 1 buldozer (DOK)
VS	1 ženijní četa 1 motostř. rota 1–2 buldozery 1 rypadlo 1 PZV 1 kompresor	1 žen. prapor (bez rot) 2 motostř. rot 3 buldozery (DOK) 1–2 rypadla 1 PZV 1–2 kompresory
TVS	1 žen. družstvo*) 1 motostř. četa 1 buldozer 1 rypadlo	2 ženijní čety 1 motostř. rota 1 buldozer (DOK) 1 rypadlo 1 PZV

*) Zpravidla jen v případě, dostane-li divize posilové ženijní a strojní jednotky.

c) Přemísťování míst velení

Normy k přemísťování míst velení při zabezpečení trvalého spojení současnými pojiťky mezi místy velení jsou uvedeny v tabulce. Tempo útočné operace 80–100 km/den.

Místo velení	Přemístění	Potřebný čas k přemístění a rozvinutí	Doba setrvání na jednom místě
VS divize	2 × denně	2 hod.	10 hod.
VA armády	1 × denně	3,5–4 hod.	20 hodin

PVS se přemísťují častěji, TVS méně často. Při perspektivním vybavení štábů spojovací technikou bude možno přemísťovat VS armády jedenkrát za dva dny. Doba setrvání na jednom místě bude tedy 40 hodin.

d) Potřebná doba k úpravám v osadách k rozmístění míst velení

Podle všeobecně platných norem pro ženijní práce a norem uvedených v bodě 3, bude možno se silami a prostředky přidělenými k budování míst velení upravit potřebný počet úkrytů na místech velení v osadách za tuto dobu:

Místo velení	divize	armáda
PVS (ZVS)	5-7 hod.	do 3 hod.
VS	4-6 hod.	do 3 hod.
TVS	9-10 hod.	do 10 hod.

Kromě toho je možné danými mechanizačními prostředky upravit potřebné množství komunikací a vybudovat za tuto dobu tento počet krytů pro dopravní a spojovací techniku (štábní autobusy, rádiové vozy, OT apod.):

Místo velení	divize	armáda
PVS (ZVS)	4	2
VS	6	5
TVS	6	6

Počty vybudovaných krytů ovšem zdaleka nekryjí potřebu. Ostatní dopravní a některá spojovací technika je rozmístěna mimo osady a využívá ochranných vlastností terénu. Vzhledem k tomu, že štáby se zdrží na jednom místě delší dobu, můžeme říci, že budou-li strojní jednotky pokračovat v hloubení krytů, bude možné počty krytů zvýšit na VS divize 2krát a na VS armády 6krát, což zabezpečí ochranu nejdůležitějších spojovacích prostředků a dopravní techniky umístěné v osadách.

Veškerý potřebný materiál k zesílení a úpravě sklepů můžeme získat zpravidla v osadách z místních zdrojů.

Bude-li spolu s rekognoskační skupinou vyslána i ženijní jednotka, bude moci štáb před zaujetím nového místa velení určit vhodné prostory k úpravě, prověřit na miny a nástrahy, vyhledat vhodné materiály z místních zdrojů, zesílit stropní konstrukce, uzavřít rozvody všech inženýrských sítí a vybavit zesílené místnosti ubytovacím zařízením k práci štábu.

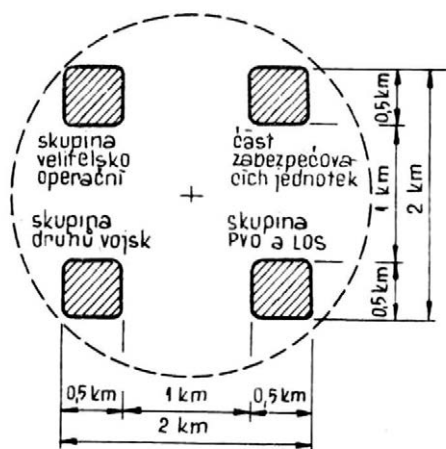
K tomu dostačuje vyslat tuto skupinu u divize 2 hodiny a u armády 3 hodiny před odjezdem štábu na nové místo velení.

Potřebné úpravy k rozmístění míst velení v osadách můžeme uskutečnit v krátké době a vytvořit dobré podmínky k práci štábů, a to i v útočné operaci (boji), kdy je přemísťování míst velení nejčastější. V obranné operaci (boji) a při rozmístění mimo boj jsou podmínky k rozmísťování míst velení v osadách ještě příznivější. Vysláním jednotky k úpravě sklepů spolu s rekognoskační skupinou může štáb zaujímat nové místo velení již částečně upravené.

POROVNÁNÍ STUPNĚ ŽENIJNÍHO VYBUDOVÁNÍ MÍST VELENÍ V OSADÁCH SE STUPNĚM VYBUDOVÁNÍ MÍST VELENÍ V TERÉNU

a) Z hlediska zničení míst velení rozmístěných v různých podmínkách ochrany

K porovnání z hlediska odolnosti míst velení proti jadernému úderu střední mohutnosti ($q = 50$ kt) uvedeme příklad napadení VS armády. Výsledky výpočtu jsou uvedeny v tabulce.

Obr. 5. Výpočtové schéma rozmístění VS armády

Podmínky ukrytí štábu	Pravděpodobnost zničení v procentech		
	jedné skupiny objektů	jednoho objektu při rozmístění	
		po skupinách	rovnoměrně na ploše VS
Ve štábních autobusech $\Delta p'_z = 0,25 \text{ kp/cm}^2$	43,5 %	27–58 %	81 %
V upravených sklepech $\Delta p'_z = 0,4 \text{ kp/cm}^2$	14 %	6–27 %	65 %
V úkrytech lehkého typu $\Delta p'_z = 1,75 \text{ kp/cm}^2$	2,3 %	0,16–1,2 %	26 %

Výpočty pro dané podmínky jsme se přesvědčili, že

- při rozmístění ve štábních autobusech je pravděpodobnost zničení velká,
- při rozmístění v osadách je pravděpodobnost zničení poměrně malá a vcelku velikost prostoru vyhovuje,
- při rozmístění v úkrytech lehkého typu je pravděpodobnost zničení nepatrná a je proto výhodné po úpravě sklepů vybudovat úkryty lehkého typu na zahradách alespoň pro nejdůležitější funkcionáře štábu,
- rozmísťovat štáb po skupinách je výhodnější než rozmísťování rovnoměrně na celé ploše místa velení.

b) Z hlediska potřebné doby k ženijní úpravě VS

Potřebnou dobu k ženijní úpravě VS rozmístěných v terénu silami a prostředky podle tabulky na str. 35 uvádí tato tabulka:

Místo velení	divize	armáda
PVS (ZVS)	16 hod.	8 hod.
VS	17 hod.	24 hod.

Porovnáním těchto údajů s údaji na str. 35 ad c) vidíme, že doba budování míst velení v terénu přesahuje dobu setrvání štábu v útočné operaci na jednom místě. Proto z časového hlediska je zřetelně výhodnější umísťovat místa velení v osadách.

c) Z hlediska potřeby materiálů

Potřeba polních úkrytů pro štáby je uvedena v tabulce. V čitateli je potřeba úkrytů, ve jmenovateli současně (nebo blízké perspektivní) možnosti. Na stupni divize uvažujeme pracovní úkryty z vlnitého plechu ÚO-1, na stupni armáda úkryty CESTA a ÚO-1.

Místo velení	divize		armáda	
PVS (ZVS)	3	1	6	6
VS	10	2	24	24
TVS	5	—	20	—

Z údajů vidíme, že na stupni divize není potřeba úkrytů zabezpečena. Na stupni armáda je potřeba kryta pouze pro PVS a VS. Pro každou soupravu úkrytu je třeba jeden nákladní automobil. Vzhledem k tomu, že při rozmístění míst velení v osadách je možno materiál k úpravě těžit z místních zdrojů, je tedy umístění štábů v osadách z hlediska potřeby materiálu k ženijnímu budování míst velení výhodnější.

d) Výhody a nevýhody budování míst velení v osadách

Rozmístování míst velení v osadách má ve srovnání s rozmístěním v jiných podmínkách tyto výhody:

- dobré přírodní maskovací vlastnosti osad, zvláště při umístění míst velení na průběžných komunikacích,
- poměrně malá potřeba času, pracovních sil a materiálu k úpravě staveb na úkryty,
- využití hygienických a jiných zařízení a zdrojů vody v osadách,
- štáb zaujímá nové místo velení již částečně upravené a může po rozvínutí ihned přistoupit k práci (odpočinku),
- vyšší odolnost místa velení v osadách ve srovnání s rozmístěním štábu ve štábních autobusech (obrněných transportérech) a z toho vyplývající menší pravděpodobnost zničení,
- dobře chrání i neupravené proti radioaktivnímu spadu a povětrnostním podmínkám,
- poskytuje zhruba stejné podmínky k práci a odpočinku jako štábní autobusy.

Ve srovnání s rozmístěním v jiných podmínkách má však i své nevýhody:

- v osadách dochází k závalům a požárům a vlivem druhotných účinků tlakové vlny i k větším ztrátám na živé síle a technice, umístěným mimo upravené úkryty. Neupravené úkryty poskytují stejnou ochranu jako otevřený terén, avšak mohou být příčinou i větších ztrát. Požáry a zejména závaly ztěžují možnost opustit osadu po jaderném úderu nepříteli;
- osady i po úpravě poskytují menší stupeň ochrany než objekty polního typu a tudíž ve srovnání s nimi je pravděpodobnost zničení v osadách větší.

Z á v ě r

Využívání osad ke zřizování míst velení může být v některých případech výhodné. Tato okolnost nesmí však být ani přeceňována, ani podceňována. V každém případě musíme brát v úvahu zvýšené nebezpečí vyřazení nekryté živé síly v osadách při jaderném výbuchu, a že tedy můžeme využívat pouze dodatečně upravené vybrané prostory ve sklepích budov.

Umísťovat místa velení v osadách bude výhodné při nedostatku času, normovaného materiálu a strojů k budování úkrytů polního typu, při nepříznivých geologických a hydrogeologických podmínkách k budování úkrytů polního typu, při nepříznivých meteorologických podmínkách (v zimě, v období dešťů apod.) a při nebezpečí ohrožení pouze radioaktivním spadem, bojovými otravnými látkami a bojovými biologickými prostředky.

Upravené sklepní prostory poskytují štábům při zachování stejných podmínek k práci podstatně vyšší ochranu než štábní vozidla, ale nižší než úkryty jednoduchého nebo lehkého typu. Proto je účelné, dovoří-li to situace, po úpravě sklepních prostorů začít budovat úkryty lehkého typu a postupně do nich štáb přemísťovat. V žádném případě nedovolit rozmísťovat štáby v nadzemních částech budov, neboť pravděpodobnost jejich zničení by byla větší než při rozmístění v otevřeném terénu.

POUŽITÍ CHEMICKÝCH ZBRANÍ

Plukovník Ludvík Ondráž

Pod pojmem chemické zbraně v širokém smyslu rozumíme bojové prostředky, jejichž ničivý účinek je založen v působení otravných látek na živý organismus.

Specifické vlastnosti otravných látek skýtají za určitých podmínek řadu výhod před jinými způsoby bojového působení na nepřítele. V první řadě je to jejich objemový účinek v cíli, tj. že mohou zasáhnout nejen jednotlivé objekty v místech výbuchu chemické munice, ale současně značný počet objektů na velkých plochách i v úkrytech (bez speciálního zařízení), kam nemůže proniknout střela či střepina, tlaková vlna, pronikavá radiace a světelné záření jaderného výbuchu. Dále je to schopnost udržet si škodlivý účinek určitou dobu po použití otravných látek, jako je dlouhodobé zamoření terénu nebo šíření se oblaků zamořené atmosféry ve směru větru při zachování účinných koncentrací. Třetí specifickou vlastností chemických zbraní je, že ochrana před účinkem otravných látek je poměrně složitá v důsledku potíží spojených s včasným varováním vojsk a při hromadném chemickém úderu ne vždy v plné míře uskutečnitelná.

K plnění úkolů chemickými zbraněmi mohou být k dispozici

- rakety, jejichž hlavice jsou plněny otravnou látkou (v dalších je budeme nazývat chemickými raketami),
- letecké chemické pumy,
- chemické granáty a miny pro hlavní dělostřelectvo,
- chemické náboje pro raketomety a
- zařízení k postřiku otravnými látkami z letounů.

ZPŮSOBY ZASAŽENÍ ŽIVÉ SÍLY OTRAVNÝMI LÁTKAMI

Podle specifických vlastností ničivého účinku otravných látek je několik způsobů zasažení živé síly nepřítele.

První způsob, nejvýhodnější a neúčinnější je ničit živou sílu nepřítele parami otravných látek přes dýchací orgány do nasazení ochranných masek.

Zkušenosti z prověrek ukazují, že do 30 vteřin po proniknutí signálu „chemický

poplach“ si nasadí ochrannou masku 70 % osob. Proto tento způsob ničení živé síly vyžaduje překvapivé krátkodobé přepady s dostatečným počtem sil a prostředků. Bude-li u vojsk nepřítele slabá protichemická kázeň a jeho intenzivní bojová činnost bude spojena se značným vypětím živé síly, bude účinnost chemického přepadu při dané normě spotřeby munice maximální.

Přepad chemickou municí budou nejčastěji uskutečňovat dělostřelectvo, minomety a raketomety, z nichž poslední jsou neúčinnější. Rovněž chemické rakety, zvláště jsou-li použity při zmenšené viditelnosti nebo v noci, mohou až z 80 % vyřadit živou sílu v zasaženém prostoru.

Chemický úder velkými skupinami pilotovaných letadel (více než letka) bude spojen v současných podmínkách se značnými potížemi v důsledku neustále se zdokonalujících prostředků protivzdušné obrany vojsk. Proto také nebude reálné ve všech podmínkách bojové situace počítat s krátkodobými přepady chemickými leteckými pumami. Bude-li vhodná situace, pak k těmto účelům je nejlépe používat letecké chemické pumy plněné sarinem, neboť jeho účinek prakticky nezávisí na meteorologických podmínkách.

Dalším způsobem je zasažení živé síly nepřítele přes dýchací orgány v důsledku technických závad a nesprávného nasazení ochranných masek. Rovněž zde je vážným faktorem moment překvapení i za těch okolností, že osoby již ochranné masky mají nasazené. V důsledku použití pozemních jaderných úderů vzniknou široká pásma radioaktivního zamoření a osoby, bojující v nich, budou mít ochranné masky nasazené. Praxe ukazuje, že asi u 8 až 12 % osob nasazené masky nejsou hermetické pro nesprávnou funkci vdechovacího ventilu, nedbalostí osob bývají poškozeny nebo nesprávnou velikostí masky. Tyto technické závady můžeme charakterizovat určitým koeficientem průniku otravné látky pod masku z vnějšího prostředí. Pokusy ukázaly, že jeho hodnota se pohybuje maximálně do jednoho procenta. Z toho vyplývá, že k poškození živé síly nepřítele za těchto podmínek je nutné používat vysoce toxické otravné látky a vytvářet po-

měrně vysoké koncentrace otravných látek v daném prostoru, což vyžaduje poměrně velký počet chemické munice během krátké doby.

Principiálně **nejspolehlivější způsob** vyřazení živé síly nepřítele je probít vrstvu aktivního uhlí ve filtru ochranné masky parami otravné látky. Zde není nutné dodržovat úzkostlivě zásady překvapení a během chemického přepadu mohou být osoby i v maskách. V současné době, kdy téměř všechny nepřátelské armády přecházejí k vyzbrojování vojsk maskami s lícnícovými filtry, je tato otázka aktuální. Většina otravných látek se velmi dobře zadržuje aktivním uhlím filtru masky včetně lícníkového filtru. Ochranná doba filtru Q je dána vztahem

$$Q = \frac{M}{C_0 V}, \text{ kde}$$

M je sorpční kapacita filtru v mg,

C_0 je koncentrace OL v mg/l,

V je objem plicní ventilace v l/min a při normálních bojových podmínkách činí 30 l/min.

Smrtelná koncentrace pro OL typu kyanovodík při 1/2minutové expozici činí 2 mg/l. U naší masky M = 18 000 mg pro tento typ OL. Ochranná doba filtru při uvedené koncentraci činí

$$Q = \frac{18\,000}{2 \cdot 30} = 300 \text{ minut,}$$

neboli 5 hodin.

Bude-li však sorpční kapacita filtru malá, což je typické u malých lícníkových filtrů, např. 2000 mg, pak ochranná doba se snižuje na 33 minut (u uvedeného typu otravné látky).

V normálních polních podmínkách je velmi těžké udržet delší dobu vysokou koncentraci otravných látek v atmosféře. Proto ničit živou sílu tímto způsobem bude především závislé na meteorologických podmínkách a terénu. Nejpriznivější (pro určité druhy otravných látek jediné) podmínky jsou: slabý vítr (do 2 m/s) nebo bezvětří, inverze v přízemní vrstvě atmosféry a hustě porostlý terén nebo údolí. Ke 100% vyřazení osob dochází při chemickém přepadu v hustém lese bez ohledu na denní dobu za uvedených meteorologických podmínek. K tomuto způsobu je nejvýhodnější použít letecké chemické pumy, raketomety a chemické rakety.

Jedním z dříve možných způsobů vyřazení živé síly nepřítele, bylo působení par

otravných látek přes kůži v důsledku odpařování otravné látky ze zamořeného úseku. Mají-li však osoby impregnovanou výstroj, je vyřazení živé síly tímto způsobem prakticky nemožné. Dnes s tímto způsobem nemůžeme počítat, neboť vojska nikdy nezůstanou dlouhou dobu v zamořeném terénu a i tak by bylo nutné vytvořit vysokou hustotu zamoření terénu, což je nereálné s prostředky, které mají vojska k dispozici.

NIČENÍ ŽIVÉ SÍLY PARAMI A MLHOU OTRAVNÝCH LÁTEK PŘES KŮŽI V DŮSLEDKU ZAMOŘENÍ ATMOSFÉRY

Tento způsob počítá s tím, že osoby budou mít ochranné masky již nasazené, a proto není nutný moment překvapení. Z technického hlediska mohou v současné době vytvářet mlhu letecké chemické pumy, plněné otravnými látkami typu yperit a soman. Poněvadž otravné látky v mlhovitých pumách se vypařují nezávisle na teplotě okolního vzduchu, mohou rychle vytvořit vysokou koncentraci par otravných látek. Z tohoto pohledu je tento způsob vysoce efektivní a umožňuje splnit úkol dokonce má-li nepřítel impregnovanou výstroj. Zvláště účinný je tento způsob v noci a za svítání.

Zasažení živé síly nepřítele kapkami otravné látky přes kůži a zamoření velkých ploch terénu použitím časovaných chemických nábojů je jeden z posledních možných způsobů použití chemických zbraní. Rovněž i tento způsob počítá, že osoby mají nasazené ochranné masky. Kapky otravné látky se vypařují do atmosféry a vytvářejí tak páry, které mohou zasáhnout osoby přes dýchací orgány v důsledku technických závad na maskách nebo nesprávného nasazení masek. Proto zasažení osob kapkami je současně doprovázeno i zasažením parami otravné látky.

Velmi vážným momentem, který nutno vždy brát v úvahu, je druh výstroje, který mají osoby na sobě. Např. zimní souprava výstroje chrání osoby před zasažením kapkami yperitových receptur lépe než impregnovaná výstroj a jejich vyřazení z boje je prakticky vyloučeno. V soudobých podmínkách pohlížíme na tento způsob použití chemických zbraní především jako na možnost zamoření velkých ploch s poměrně malou hustotou zamoření s cílem ztížit bojovou činnost vojsk a práci týlových zařízení. V tomto smyslu je uvedený způsob zamoření cílů na bojišti velmi efektivní a perspektivní.

PŘÍPRAVA POUŽITÍ CHEMICKÝCH ZBRANÍ

Použití CHZ v operacích organizuje velitel frontu. Štáb frontu vydává armádám směrnici k použití CHZ.

Armáda plánuje použití CHZ armádními raketovými vojsky a podporujícím ji stíhacím bombardovacím letectvem. Vojenské rakety mohou být použity podle plánu armády k nejdůležitějším úkolům v prvním úderu raketových vojsk, při odražení protiztečí a protiúderu nepříteli apod. Ve všech případech, zvláště v průběhu vysoce manévrové bojové činnosti na směrech, není-li celistvé linie fronty, vojenské rakety a dělostřelectvo používají chemickou municí podle rozkazu velitelů vševojskových svazků.

K plnému využití vysokého účinku chemických zbraní je nutné jejich použití cílevědomě připravit. Tato příprava zahrnuje

- rozhodnutí velitelů příslušných stupňů k použití chemických zbraní v operaci,
- plánování použití chemických zbraní,
- organizaci součinnosti při použití chemických zbraní,
- stanovení a dodržení příslušných opatření k zajištění bezpečnosti vlastních vojsk při použití chemických zbraní,
- vytvoření potřebné zálohy chemické munice.

Rozhodnutí k použití chemických zbraní přijímá zásadně vševojskový velitel na základě konkrétní situace, směrnici nadřízeného velitele a vlastních možností v použití chemických zbraní. Aby se mohl správně rozhodnout, připravuje mu štáb nezbytné údaje, z nichž nejdůležitější jsou — pokyny nadřízeného, vyčleněné síly a prostředky, návrh na použití CHZ podle úkolů, objekty a způsoby použití, opatření k využití účinků CHZ a očekávaný účinek použití chemické munice.

Podle potřeby může velitel požadovat informace od náčelníka RVD a chemického náčelníka. Náčelník RVD upřesňuje veliteli možnosti RVD při použití chemické munice, rozdělení vyčleněné chemické munice podle úkolů a cílů, úkoly a možnosti chemické munice vyčleněné pro použití podřízenými stupni velení, nejvhodnější objekty do splnění BÚ, způsoby použití a očekávané účinky.

Chemický náčelník informuje velitele o závěrech z vyhodnocení stavu ochrany vojsk nepřítel před účinky ZHN, o způ-

sobech chemických úderů s ohledem na meteorologické podmínky a o opatření k zajištění bezpečnosti vlastních vojsk.

Ve svém rozhodnutí o použití chemických zbraní velitel uvádí

- cíl použití,
- úkoly, k jejichž řešení se mohou v operaci CHZ používat,
- rozdělení vyčleněné chemické munice po úkolech,
- objekty, způsoby a doba použití chemických zbraní raketami, dělostřelectvem a letectvem v souhlase s použitím jaderných zbraní,
- limit chemických nábojů, vyčleněný veliteli svazů (svazků),
- zálohu chemické munice.

Na základě rozhodnutí velitele štáb v součinnosti s náčelníkem raketových vojsk a dělostřelectva, náčelníkem operační skupiny letecké armády a chemickým náčelníkem plánuje použití chemických zbraní a to podrobně do splnění bližšího úkolu, v hrubých rysech do splnění dalšího úkolu.

Obsahem plánování bývá stanovit možnost v použití chemických zbraní, rozdělit chemickou municí podle objektů a prostředků použití a určit její zálohu; je-li možné, určuje se poměr prostředků k použití chemických zbraní celkem v pásmu činnosti svazu i na jednotlivých směrech. Dále pak stanoví hlavní úkoly, vyčlenit prostředky k jejich splnění a stanovit příslušná opatření k zajištění bezpečnosti vlastních vojsk. Plánovaná opatření zakresluje do plánu operace, kde znázorňuje chemické úder prostředků nadřízeného, vlastních prostředků a je-li nutné i prostředků podřízených vojsk, kdo, kdy a jakým způsobem chemický úder uskuteční, spotřebu chemické munice na jednotlivé úder a receptury otravných látek.

Součinnost organizuje vševojskový velitel k co největšímu využití účinku chemických zbraní. K zabezpečení sladěného použití chemických zbraní na jednotlivých stupních stanoví součinnostní signály a způsoby vzájemné informace.

Opatření k zajištění bezpečnosti vlastních vojsk zahrnuje přesnou polohu cílů a vlastních vojsk v době úderů, směrech a rychlost větru a jiných meteorologických údajů v místech úderů, vlastností používaných receptur OL, jejich správnou volbu podle cílů a polohy vlastních vojsk, hloubku, do které se šíří oblaka zamořeného vzduchu a dobu, po kterou terén může být zamořen. Dále pak způsoby

včasného varování vojsk, bezpečnostní vzdálenosti vlastních vojsk od míst chemických úderů, spojení se svazky a útvary používajícími chemické zbraně, signály k označení vlastních vojsk, zastavení či přenos chemických úderů na záložní cíle a způsob vytyčení bezpečnostních směrů postupu vlastních vojsk.

Schéma organizace použití chemických zbraní v pásmu armády je uvedeno v příloze 1.

ZPŮSOBY POUŽITÍ CHEMICKÝCH ZBRANÍ V OPERACI

Vojska frontu mohou použít chemické zbraně především k ničení a zasažení nepřítel v prvním úderu raketových vojsk, k zasažení nepřítel ve střetném sražení nebo boji a při odrážení protiúderů (proti-útoků) nepřítel. Chemické zbraně můžeme používat i při průlomu z chodu po spěšně zaujaté obraně nepřítel v operační hloubce jeho obrany a také při zasazování do sražení druhých operačních sledů.

V prvním úderu může být několik výstřelů chemických raket a také frontové letectvo může uskutečnit chemické údery. Největší účinek je při současném použití chemických a jaderných zbraní. Avšak pro nedostatek odpalovacích zařízení budou chemické rakety vypouštěny zpravidla až ve druhé salvě. Nejvýhodnější cíle v tomto období pro chemické rakety jsou palebná postavení raket země—vzduch, pohyblivé objekty a jiné cíle, jejichž zničení je v prvním úderu nezbytné. Při společném použití jaderných a chemických raket volíme cíle pro chemické rakety nejméně 5 km od cílů pro jadernou náplň, aby nenastal rozptyl zamořené atmosféry tlakovou vlnou.

Při zahájení útoku chemickými zbraněmi je nejvýhodnější ničit zálohy nepřítel, především tankové útvary. Objekty v bližší taktické hloubce obrany nepřítel ničí chemickou municí hlavně dělostřelectvo a raketomety. K použití chemických zbraní raketami je účelné využívat i odpalovacích zařízení svazků druhého sledu. K zajištění bezpečnosti vlastních vojsk při použití taktických raket s chemickou náplní je rozhodujícím činitelem směr přízemního větru.

Počet a délka palebných případů chemickou municí a dělostřelectvem může být různý. Zpravidla však budou převažovat jednodílné a 30vteřinové palebné případy.

Letectvo v tomto období bude používat chemickou municí převážně na zálohy nepřítel v hloubce obrany.

Ve střetném sražení (boji) budeme používat chemické zbraně s cílem znemožnit nebo ztížit manévry vojsk nepřítel, předejít nepřítel v zaujetí výhodných čar a ztížit rozvinutí jeho hlavních sil. Chemické rakety je výhodné používat na přesunující se zálohy, na přepravách přes vodní toky a při průchodech úzkými místy na osách přesunu. Používat chemické rakety na rozvinující se první sled vojsk nepřítel a jeho dělostřelectvo není účelné vzhledem ke značnému nebezpečí, že budou zasažena vlastní vojska. Tyto objekty může ničit dělostřelectvo nebo stíhací bombardovací letectvo. Velmi výhodné je použít chemické zbraně na těch směrech, kde nepřítel přešel naše vojska v rozvinutí a tato jsou nucena zdržovat nepřítel omezenými silami.

Boj s operačními zálohami nepřítel pomocí chemických zbraní je úspěšný, jsou-li tyto v prostorech soustředění, na přesunu nebo na čarách rozvinutí k protiúderům.

Při rozvíjení útoku v hloubce obrany nepřítel mají chemické zbraně široké uplatnění při zasazení svazků druhého sledu armády, při násilném přechodu vodních toků a při pronásledování ustupujícího nepřítel.

Hlavně dělostřelectvo a raketomety používají chemickou municí převážně na palebná postavení dělostřelectva a opěrné body.

Při násilném přechodu vodních překážek je hlavní úsilí v použití chemických zbraní soustředěno na ničení přicházejících záloh a také na uskupení nepřítel na křídlech přepravujících se svazků. Hlavními prostředky použití chemických zbraní budou letectvo a raketové vojsko.

Na ustupujícího nepřítel budou nejúčinnější údery stíhacího bombardovacího letectva. Při ničení obklíčeného nepřítel je výhodné používat chemickou municí, raketomety a v některých případech i taktické rakety.

NORMY K POUŽITÍ CHEMICKÉ MUNICE

Možnosti raketových vojsk v použití chemických zbraní jsou ovlivněny uskupením raketových vojsk a počtem vyčleněných chemických raket na operaci. Zpravidla vyčleňujeme 2 až 3 chemické rakety na každé odpalovací zařízení.

Potřeba raket k zasažení typických cílů

Objekt	R-30	R-170	R-300
Prapor motopěchoty v prostoru soustředění	8-11	4-5	3-4
Palebné postavení oddílu Honest John	5	3	—
Palebné postavení baterie 203,3 H	4	2	—
VS armády	—	6-7	4-5
VS divize	4	2	—

Charakteristika raket s chemickou náplní

Typ rakety	Dostřel km	Typ OL	Plocha zasažení (ha)	Zamořená plocha v m	
				délka	šířka
R - 30	8 - 45	VR 55	30	1400-1900	270-220
R - 170	40 - 280	VR 55	70	2100-3000	420-300
R - 300	50 - 300	VR 55	100	2500-3500	500-600

Plocha zamořená jednou raketou je elipsa s poměrem os 5:1. Na této ploše je vyřazeno 60 % nechráněných osob a 25 až 30 % chráněných maskami, jsou-li osoby nekryté. Páry otravné látky se šíří ve směru větru na ploše 3 až 5krát větší, na které může být zasaženo 10-15 % nekrytých osob chráněných maskami.

Armádě ve složení 4 msd a 1 td (má-li ovz 3 a arb 9 odpalovacích zařízení) může být na operaci vyčleněno do 20 operačně taktických a do 30 až 40 taktických chemických raket. Těmito požadavky může vyřadit z boje 4 až 5 praporů operačních

záloh a 3 až 4 prapory taktických záloh nebo vojsk v bojových sledech, čili do jedné divize nepřítel.

Letectvo může uskutečňovat úderý chemickými pumami na objekty v celé operační hloubce nepřítel a v hlubokém týlu.

Podle situace může být vyčleněno k chemickým úderům do 30 % i více leteckých prostředků. Armádu může podporovat do 8 až 10 plukovních vzletů stíhači bombardéry. K chemickým úderům budou vyčleněny 3 plukovní vzlety, tj. 108 letounů Su-7-b.

Možnosti letectva

Chemické munice	Typ OL	Počet let. Su-7-b	Počet chem. pum	Plocha zasažení v ha
OCHAB 250	R-35	54	216	540
CHAB 100	VR-55	32	128	128
CHAB 250	RK-7	22	88	176
Celkem		108	432	844

Norma spotřeby leteckých chemickým pum

Typ pumy	Typ OL	Spotřeba pum na 1 km ²	Charakter zasažení osob
OCHAB 250	R-35	40	ničení nebo zasažení
OCHAB 100	R-35	50	
CHAB 100	VR-55	250 kapkami	
CHAB 100	VR-55	100 parami	
CHAB 250	RK-7	50	umlčení
CHAB 500	RK-7	30	
CHAB 1000	RK-7	10	

Chemická letecká munice může být rozdělena takto:

OCHAB 250	s R-35	50 %
CHAB 100	s VR-55	30 %
CHAB 250	s RK-7	20 %

Budeme-li uvažovat, že tankový nebo motopěchotní prapor na přesunu tvoří cíl o ploše 6 ha (100 × 600) a koeficient rozptylu při bombardování $k = 1,5 - 2$, pak letectvo v uvedeném počtu může vyřadit 7 až 9 praporů nepřítele.

Dělostřelectvo je schopno účinně používat chemické zbraně. Jednou z jeho důležitých předností je schopnost uskutečnit chemické údery s překvapením do

doby, než osoby mohou nasadit ochranné masky. Raketomety mohou vytvářet vysoké koncentrace otravných látek. Na armádní operaci vyčleňujeme hlavněmu dělostřelectvu zpravidla 0,3 až 0,6 palebného průměru a raketometům 1 až 1,2 palebného průměru chemické munice. Na jeden palebný přepad spotřebuje hlavně dělostřelectvo 0,05 až 0,08 palebného průměru. S vyčleněnou chemickou municí může uskutečnit celkem 4 až 5 přepadů, jejichž rozdělení během operace bude různé, např. při zahájení operace 1 až 2 přepady, ve střetném sražení 1 přepad, při odrážení protiúderu 1 přepad a při zakončení operace 1 až 2 palebné přepady.

Norma spotřeby dělostřelecké chemické munice

Typ náboje	Typ OL	Spotřeba na 1 ha	Poznámka
122mm CHSO	R-35	20	Ničení osob OL typu R-35; Umlčení živé síly OL typu E-43 A nebo VR-74
152mm CHSO	R-35	15	
122mm CHS	R-43 A	18	
	VR-74	24	
152mm CHS	R-43 A	12	
	VR-74	16	

Z á v ě r

Chemické zbraně jsou soudobým prostředkem hromadného ničení. Mohou je používat raketová vojska, letectvo a dělostřelectvo. Vliv použití chemických zbraní na bojovou činnost vojsk projevuje se především v důsledku zvýšení účinnosti palby, ve zvýšení počtu ztrát osob, ve snížení spotřeby konvenční munice a také v omezení možností manévru vojsk nepřítele. Dovedné použití chemických zbraní spolu s jadernými zbraněmi a jinými prostředky umožňuje ničit nepřítele v krátké době a tím vést operace ve vysokém tempu.

ŘÍZENÍ PRŮZKUMU

divize a armády

Podplukovník František Nepožitek

Získávání zpráv je stále složitější a nelze již proto vystačit s prostředky, organizací a způsobem vedení průzkumu, které plně vyhovovaly ještě do nedávné doby. Analýza současného stavu ukázala směr dalšího vývoje a z něho vyplynula opatření i na úseku výstavby průzkumných jednotek a zavádění nové techniky u vojenských okruhů a svazků. To vše má už dnes vliv na způsoby vedení průzkumu, na jeho organizaci a metody řízení. Kritériem pro oblast vědeckého zkoumání i pro experimenty a praktické uplatnění nových poznatků v oboru zpravodajského zabezpečení je především požadavek získávat hodnověrné a kvalitní údaje, urychleně je předávat, třídit, vyhodnocovat a včas jich využívat.

Celková přestavba a postupná realizace opatření v průzkumu vychází z navrhovaného modelu velení, ve kterém je třeba vytvářet předpoklady přechodu na automatizovaný zpravodajský podsystém. K jeho realizaci musíme postupně přejít na účelnou centralizaci a vytvořit podmínky pro minimum prací spojených se sběrem, přenosem a zpracováním informací. Musíme zapojit jednotlivé stupně velení na celkový systém informace po vertikální i horizontální linii, zabezpečit rychlé pronikání důležitých informací přímo k velícím orgánům a k příslušným zbraňovým podsystémům, třídění a diferencovanou informaci uvnitř štábu, podřízeným a nadřízeným orgánům.

Zpravodajská činnost ve svém komplexu zahrnuje v podstatě **dvě základní oblasti**:

- organizaci, plánování a řízení průzkumu,
- sběr, vyhodnocování a využití získaných zpráv.

Metody a styl práce zpravodajských orgánů jsou podmíněny organizační strukturou, vzájemnými vztahy podřízenosti ve štábu daného stupně velení a rozsahem zavedení a využití techniky.

Při řešení metod a stylu práce je nutno vycházet ze základní myšlenky, která se

koncentruje v komplexnosti zpravodajské činnosti. Za současného stavu, kdy síly a prostředky průzkumu jsou roztrženy, nelze dosáhnout jejich plného ekonomického využití a plynulého toku informací. Na metody i styl práce negativně působí nepřetržitě úsilí o součinnost, složitě uplatňování vlivu na řízení sil a prostředků průzkumu a nejasné vyhranění kompetence jednotlivých složek štábu ve zpravodajské oblasti. V těchto podmínkách nemohly se tendence komplexního řízení všech sil a prostředků průzkumu plně prosadit, neboť jenom z časového hlediska by při dnešních vztazích bylo řízení nepružné a těžkopádné.

V navrhovaném systému při **jednoznačné podřízenosti sil a prostředků průzkumu zpravodajským orgánům** je možné uplatnit **zásady komplexnosti v celém rozsahu**.

Nový systém zkvalitní a zvýší výsledek práce zpravodajských orgánů. Přitom v některých oblastech zpravodajské činnosti se práce usnadní, v jiných bude vyžadovat vyšší znalosti a úsilí, neboť kromě prostředků, které dosud zpravodajské orgány na jednotlivých stupních velení mají, dostávají nyní ještě další — zejména vzdušný průzkum. Dále je třeba vzít v úvahu, že s novým systémem přebírají zpravodajské orgány odpovědnost a tím i povinnost plánovat všechny druhy průzkumu na území nepřítelů.

Plánování průzkumu bude vyžadovat větší znalosti; přitom se však podstatně urychlí. Úkoly průzkumu mohou být daleko konkrétnější, sil a prostředků průzkumu lze ekonomičtěji využít.

Úspěšné splnění různorodých úkolů předpokládá na armádě i na divizi všestranně a pečlivě plánovat a včas doručit úkoly vykonavatelům.

Plánování průzkumu zahrnuje podrobné rozpracování úkolů, určení času a posloupnosti jejich plnění a nejvhodnější využití sil a prostředků průzkumu všeho druhu.

Na štábu armády bude potřebné plánovat průzkum podrobně do bližšího úkolu a perspektivně hlavní opatření do celé hloubky operace. U divize je nutné podrobně naplánovat opatření průzkumu na jeden den boje a rámcově na příští den tak, aby byl zřejmý nejen předpokládaný zámysl, ale i ta opatření, která vyžadují další přípravu. Celkově musí plánování vycházet z hlubokého ujasnění cílů a úkolů operace, ze správného stanovení úkolů průzkumu, z reálného rozpočtu sil a prostředků vzhledem k jejich možnostem, z hlubokých znalostí organizace vojsk nepřítelů a jeho výzbroje, ze zásad vedení bojové činnosti a ze znalostí válčičtích.

Před zahájením plánování náčelník zpravodajského oddělení především:

- zhodnotí situaci nepřítelů s důrazem na jeho pravděpodobný zámysl;

- ujasní si rozhodnutí velitele, zámysl boje a operace, cíle vlastních jaderných úderů, úkoly průzkumu vydané velitelem, úkoly vyplývající z nařízení nadřízeného štábu a z pokynů náčelníka štábu;

- zhodnotí možnosti vlastních sil a prostředků průzkumu;

- ujasní si, jaký průzkum vede nadřízený štáb ve prospěch armády nebo divize;

- ujasní si, jaké požadavky zpráv je nutné předložit nadřízenému štábu.

Po rozboru situace (s potřebným předvidáním změn) určuje náčelník zpravodajského oddělení prostory zvláštní pozornosti, na které je třeba zaměřit hlavní úsilí průzkumu, rozdělí úkoly jednotlivým silám a prostředkům průzkumu a určí, jaké zprávy a do kdy získat. Hlavní pozornost přitom věnuje zjišťování jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení.

K zabezpečení komplexnosti průzkumu a k ekonomickému využití orgánů průzkumu je zásada **plánovat veškerý průzkum centrálně na zpravodajském oddělení daného stupně velení**. Druhy vojsk se na plánování podílejí svými požadavky zpráv tak, aby včas dostávaly potřebné údaje k zabezpečení vlastní činnosti nebo k podrobnému technickému průzkumu.

Z dosavadní praxe lze vyvodit tento **postup práce na plánu průzkumu**:

- zakreslit situaci nepřítelů,
- určit objekty průzkumu a rozdělit je podle důležitosti,

- zakreslit úkoly, prostory a směry zvláštní pozornosti,

- zpracovat rozpočet sil a prostřed-

ků průzkumu a rozdělit je na objekty, prostory nebo směry činnosti,

- určit prostory rozvinutí činnosti a úkoly jednotlivým orgánům průzkumu.

Ani v nové koncepci se při plánování nevyhne úzké součinnosti s ostatními složkami štábu. **Součinnost však bude mít kvalitativně jiný obsah, a proto i její těžiště bude především spočívat v rychlém toku zpráv a informací jak na palebném, tak i na operačním úseku.** Půjde zejména o sladění činnosti k doplňkovému průzkumu nepřátelských jaderných zbraní, vzájemné upřesňování situace nepřítelů a vlastních vojsk, zabezpečení činnosti orgánů průzkumu a udržení nepřetržitého spolehlivého spojení průzkumu.

Dosavadní způsob plánování a zpracování plánovacích dokumentů zůstává v podstatě nezměněn. Nové je vše, co zjednodušuje práci, zvyrazňuje, zvyšuje a usnadňuje realizaci úkolů a řízení orgánů průzkumu. V tomto směru je přijata a zevšeobecněna vcelku správná linie. Bude třeba dále ji rozpracovat na podmínky divize a armády.

Dosud se zpracovává plán průzkumu graficky na mapě s potřebnými tabulkami. V grafické části plánu je nutné dodržovat zásadu přísné účelovosti a vyjadřovat v něm to, co je nezbytné. Především to jsou jednotlivé objekty průzkumu a způsob jejich zjišťování. Přitom se dodržuje zásada, aby důležité a z hlediska vedení operace rozhodující objekty byly pokryty dvěma i více prostředky. Pokud jde o cíle vlastních jaderných úderů, musí být jasné, kterým prostředkem se objekt vyhledá a kterým upřesní souřadnice pro úder. Otázky, které nelze dobře graficky vyjádřit, uvádějí se na mapu písemně, zpravidla ve formě vhodných tabulek. V tabulkách jsou jen nejnutnější statistické a kalkulační údaje nebo doplňky grafického zákresu. Základní jsou dvě tabulky: „Tabulka přehledu sil a prostředků průzkumu“ a „Přehled objektů nepřítelů s jejich průzkumovým pokrytím“.

Zvláštní pozornost při plánování zaslouží **vzdušný průzkum**.

Základním předpokladem správného uplatnění zásad použití průzkumného letectva při plánování je především zvládnutí taktických možností průzkumného letectvého pluku.

Předpokládá se, že pro organizaci, plánování i řízení vzdušného průzkumu zpravodajské oddělení armády posílí důstojníci vzdušného průzkumu. U svazků se

vzdušný průzkum plánuje na základě přidělených vzletů průzkumného letectva. Postup při plánování je obdobný jako na armádě.

V řízení průzkumu vyžaduje nový systém podstatně více změn v metodách i stylu práce. Metody řízení průzkumu musí zabezpečit nepřetržité velení silám a prostředkům průzkumu, jejich kontrolu, přehled o jejich stavu a možnostech tak, aby bylo možno v průběhu bojové činnosti pružně reagovat na vzniklou situaci a rychle rozhodovat o nejvhodnějším prostředku, který může daný úkol co nejúspěšněji splnit. Současně musí umožnit maximální možné zabezpečení a pomoc při plnění nadřazeného úkolu. Zvýšení počtu různorodých sil a prostředků průzkumu a rozdílná problematika jejich řízení vyžadují oddělit tvůrčí práci od rutinné, spojené s bezprostředním technickým řízením sil a prostředků průzkumu, se sběrem a tříděním zpráv. To znamená **vytvořit středisko řízení a sběru zpráv, jehož povinností bude:**

- udržovat nepřetržité spojení se silami a prostředky průzkumu, vést přehled o jejich stavu, činnosti a použitelnosti,

- vydávat úkoly silám a prostředkům průzkumu podle rozhodnutí zpravodajských náčelníků,

- soustřeďovat výsledky průzkumu a tím současně kontrolovat plnění daných úkolů,

- informovat síly a prostředky průzkumu o nepříteli v rozsahu potřebném pro jejich činnost,

- připravovat nové orgány průzkumu a všestranně je zabezpečovat.

Středisko tohoto typu bude jak u zpravodajského oddělení armády, tak i u divize. Jejich funkce bude obdobná, rozdílný může být rozsah činnosti, kádrové obsazení a prostor rozmístění. Na stupni armády jsou všechny předpoklady k vytvoření střediska z počtu příslušníků oddělení. Složení střediska, zejména však počet pracovníků ve směně může být různý. To bude záviset na celkové operační situaci a především na činnosti jednotlivých orgánů průzkumu. V praxi to bude znamenat, že v některých případech musí být středisko plně obsazeno, jindy naopak postačí jen služba. **Vždy však musí mít dvě základní části, které představují orgány řízení průzkumné činnosti a orgán pro komplexní vedení výsledků průzkumu všeho druhu.**

Druhou část oddělení by měla tvořit skupina důstojníků v čele s náčelníkem

zpravodajského oddělení. Její počet není výhodně určovat stabilně. Bude promyšleně, tvůrčím způsobem plánovat průzkum a rozdělovat úkoly průzkumu jednotlivým orgánům průzkumu a současně vyhodnocovat výsledky průzkumu a zabezpečovat využití získaných zpráv. Metodika práce zpravodajského oddělení se tím dělí na činnost ve zpravodajském středisku a na činnost zbývajících částí oddělení. Práce obou částí oddělení na sebe přímo navazuje a jedna bez druhé je nemyslitelná. Jen tak bude možné pracovat tvůrčím způsobem, promyšleně, plynule, s větší perspektivou a přitom rychle. Náčelník zpravodajského oddělení může spolehlivě vyhodnotit, v kterém prostoru jaký objekt nepříteli je třeba zjišťovat, v které době a jakým prostředkem. **Může lépe organizovat součinnost a pomoc při plnění úkolů.** Dovedení každého rozhodnutí až do průzkumných orgánů je záležitostí střediska. Podobný styl práce je i v oblasti informační činnosti.

Novou metodikou práce zpravodajského oddělení je třeba dosáhnout, aby středisko zabezpečilo řízení všech sil a prostředků průzkumu, sběr a třídění získaných zpráv — druhá část oddělení organizace a plánování průzkumu, vyhodnocování a využití zpráv. Na stupni armády se počítá s umístěním obou částí oddělení v jednom prostoru. Průzkumným orgánům armády budou velet velitelství organických průzkumných jednotek.

Obdobná situace v metodách a stylu práce bude i na stupni divize. Středisko se vytváří ze štábu a z velitelů rot průzkumného praporu. Je umístěno do 500 m od zpravodajského oddělení na vnějším okraji velitelského stanoviště, společně se zálohou průzkumu. Funkce a poslání střediska na divizi a armádě jsou stejné a tvoří jednotný systém zpravodajské činnosti všech stupňů velení.

Nové názory na organizaci práce zpravodajských orgánů, na činnost a řízení průzkumných orgánů mají vliv i na upřesnění názvosloví a terminologie v oblasti zpravodajství.

Bezprostředním vykonavatelem všech opatření v organizaci průzkumu a informační činnosti je náčelník zpravodajského oddělení se svými příslušníky. To znamená, že pod pojmem **zpravodajské orgány** je třeba chápat důstojníky, kteří přímo organizují veškerou průzkumnou činnost, zabývají se studiem, hodnocením a zevšeobecňováním získaných údajů. Zpravodajská oddělení štábů armád a divizí jsou

tedy zpravodajskými orgány, plánují a organizují průzkum, zabezpečují optimální použití sil a prostředků průzkumu, jejich bojovou pohotovost a připravenost, vyhodnocují činnost nepřítel, informují velitele a štáb, nadřazené a podřízené štáby.

Orgány průzkumu se vytvářejí k vedení taktického i operačního průzkumu především z průzkumných, ale i z motostřeleckých a tankových jednotek k plnění úkolů průzkumu. K orgánům průzkumu proto patří:

- průzkumné skupiny,
- důstojnické průzkumné hlídky,
- bojové průzkumné hlídky,
- pátrací vozidla,
- pozorovací hlídky,
- skupiny hloubkového průzkumu.

Orgány průzkumu plní uložené úkoly různými způsoby průzkumu. Každého způsobu průzkumu se používá v závislosti na konkrétně vzniklé situaci, charakteru uložených úkolů a složení průzkumné jednotky nebo orgánu. Hlavními způsoby průzkumu na stupni divize a armáda jsou pozorování, odposlouchávání, pátrání, zaměřování, prohlídka, výpad, léčka, přeпад, průzkum bojem, průzkum palbou a foto-
grafování.

V organizaci vojenského průzkumu vycházíme z jeho rozdělení. Proto analogicky s dělením vojenského umění a v závislosti na cílech, rozsahu činnosti a charakteru plnění úkolů dělí se vojenský průzkum na strategický, operační a taktický.

Strategický průzkum organizuje generální štáb na celé rozloze nepřátelského státu nebo uskupení nepřátelských států k včasnému zjištění strategických příprav a zámýslu nepřítel pro zahájení a vedení války. Úkoly plní v míru i ve válce a jeho výsledky jsou podkladem pro zpracování plánů k zabezpečení obrany státu. Zabezpečuje úspěšnou realizaci těchto plánů v případě napadení.

Operační průzkum organizuje štáb

frontu a armády do takové hloubky, aby bylo zabezpečeno vedení frontové nebo armádní operace.

Úkoly plní v míru i ve válce leteckou, rádiovou a radiotechnickou prostředky, speciální a průzkumné jednotky a někdy i vševojskové svazky. Hlavním úkolem operačního průzkumu je odhalit nejdůležitější objekty a opatření nepřítel, která mohou ohrozit splnění cílů operace, určit celkový ráz jeho činnosti, zámýsl a bojeschopnost.

Taktický průzkum organizují velitelé svazků, útvarů a jednotek svými vojsovkými prostředky do takové hloubky, která zabezpečuje úspěšnou a nepetržitou bojovou činnost svazku, útvaru nebo jednotky. Vede se hlavně po zahájení války a jeho výsledky doplňují operační a strategický průzkum. V některých případech se hovoří o vojsovkém průzkumu. Pod tímto pojmem je třeba chápat taktický průzkum v celém rozsahu.

Průzkum se dále dělí podle jednotlivých druhů. Druhem průzkumu se rozumí jeden z prostředků a způsobů činnosti v oblasti strategického, operačního nebo taktického průzkumu. Proto v závislosti na různých principech činnosti, předurčení sil a prostředků průzkumu a podle způsobů získávání zpráv jsou v současné době tyto druhy průzkumu:

- průzkum vedený motostřeleckými a tankovými jednotkami,
- hloubkový průzkum,
- elektronický průzkum, který zahrnuje rádiový průzkum, radiotechnický průzkum a radiolokační průzkum,
- vzdušný průzkum,
- radiační, chemický a biologický průzkum,
- agenturní průzkum.

S rozvojem vědy a techniky bude nutné počítat i s dalšími druhy průzkumu, např.: tepelným, magnetometrickým a dalšími.

* * *

Idea struktury zpravodajské oblasti odpovídá a vytváří podmínky přechodu na automatizovaný zpravodajský podsystem. K jeho realizaci musíme přejít postupně na účelnou centralizaci, vytvořit podmínky pro minimum prací, spojených se sběrem, přenosem a zpracováním informací.

Uvedené teoretické závěry vyplývají z hluboké analýzy současného stavu a opírají se o praktické zkušenosti. Jejich plné zavedení do zpravodajské činnosti bude jistě dlouhodobým procesem, v jehož průběhu budeme získávat další zkušenosti a poznatky. Do této práce se musí aktivně zapojit zpravodajské orgány všech stupňů, a to jak v oblasti teorie, tak i praxe.

Činnost štábu průzkumného praporu v poli

Major Zdeněk Míčka, major Václav Morev

Vytvoření průzkumných praporů (dále pzpr) podstatně ovlivní metodu práce zpravodajských oddělení divize. Chceme-li práci těchto oddělení správně orientovat, budeme se v prvé řadě zabývat vztahem zpravodajského oddělení divize a štábu pzpr a samozřejmě i vlastní činností a metodikou práce štábu pzpr, popřípadě velitelů rot. Pokusili jsme se tuto problematiku rozpracovat a zahájili jsme ověřování přijatých zásad v praxi.

Při stanovení vzájemných vztahů mezi zpravodajským oddělením divize a štábem pzpr vycházíme z těchto předpokladů:

Průzkumný prapor je hlavní síla průzkumu divize. Vytváří průzkumové orgány, které plní hlavní a rozhodující úkoly průzkumu. Štáb pzpr plní všechny úkoly spojené s organizací, přípravou, materiálním zabezpečením průzkumných orgánů divize, s organizací spojení, odšifrováním a zašifrováním zpráv od průzkumných orgánů praporu, od zpravodajských důstojníků pluků od zpravodajského oddělení armády (včetně odposlechu vzdušného průzkumu) a zpět k nim a předání těchto získaných rozkódovaných zpráv na zpravodajské oddělení divize.

Zpravodajské oddělení divize se stává oddělením, které plánuje průzkum v rámci divize, organizuje v průběhu boje doplňkový průzkum cílů, vydává nové úkoly štábu průzkumného praporu a útvarům divize, shromažďuje zprávy od nich i od náčelníků druhů vojsk a služeb, zprávy vyhodnocuje, porovnává a sestavuje závěry o nepříteli.

Zpravodajské oddělení je oproštěno od prací spojených s organizací průzkumných orgánů, jejich materiálním zabezpečením i s organizací průzkumných orgánů, jejich materiálním zabezpečením i s organizací spojení a šifrováním. Tím má zpravodajské oddělení dostatek sil a času k důkladnému hodnocení získaných zpráv, k dalšímu promyšlenému vydávání úkolů orgánům průzkumu a k užší součinnosti při získávání zpráv o nepříteli s náčelníky druhů vojsk a služeb.

Vztah zpravodajského oddělení s pzpr je založen na zásadě:

— zpravodajské oddělení plánuje činnost a vydává úkoly pzpr,

— pzpr organizuje a zabezpečuje nařízené průzkumové úkoly vytvářením všech druhů průzkumných orgánů a předkládá zpravodajskému oddělení získané zprávy,

— zpravodajské oddělení získané a předané zprávy o nepříteli vyhodnocuje a vydává nové úkoly pzpr.

Rozebereme metodiku práce štábu pzpr s důrazem na divizi 2. sledu. Při přípravě divize k plnění úkolu je tento **nejvýhodnější systém práce mezi zpravodajským oddělením a štábem pzpr:**

— pzpr se rozmístí poblíž VS divize (do 2—4 km); štáb pzpr má s VS divize (zpravodajským oddělením) telefonické spojení;

— na VS pzpr se zřizují tato pracoviště:

a) uvnitř štábního autobusu — NŠ, PNS, zástupce velitele pro rádiový průzkum a spojení (ZVRPzS) a velitel pzpr;

b) přístřešek u štábního autobusu — ZVT, ZT a další náčelníci, velitel roty tankové, OT, a spojovací;

c) hospodářský stan — ZV, náčelník výsadkové služby (NVS) a velitel roty hloubkového průzkumu (HPz).

Pracoviště jsou propojena reproduktory, ovládanými ze štábního autobusu. Do autobusu je zapojen telefon ze zpravodajského oddělení divize a od jednotlivých rot.

Při přípravě rozhodnutí velitele divize je velitel pzpr a motospojkou zpravidla u zpravodajského oddělení divize, kde může s předstihem získávat potřebné údaje o nastávající činnosti, vzhledem k tomu, že pzpr zahájí činnost svými průzkumnými prostředky několik hodin dříve než ostatní útvary. Tak jak náčelník zpravodajského oddělení na plánu průzkumu upřesňuje činnost průzkumných orgánů divize, veli-

tel pzpr potřebné údaje, doplněné **vlastními rozhodnutími a nařízeními**, předává štábu praporu (NŠ, ZV).

Štáb praporu s potřebným předstihem získává tyto údaje:

- kolik PzS, v jaké síle a kdy vyslat, s jakými úkoly;

- kolik SHPz připravit k činnosti, kdy a jak budou vysazeny s jakými úkoly;

- na kterých čarách a kdy rozvinout rádiové průzkumné středisko a s jakými úkoly;

- kdy organizovat, kolik a kam vyslat pohyblivých pozorovacích hlídek a s jakými úkoly;

- jak silnou zálohu průzkumu ponechat;

- jak si NPz představuje manévry štábu pzpr vzhledem k činnosti VS (PVS) divize.

Dále se velitel pzpr dozví a předá štábu pzpr:

- kdy a kde bude VS (PVS), TVS divize při zasazení a v průběhu boje;

- kdy a jak je možné ještě před zasazením doplnit pzpr materiálem;

- radiální situace v prostoru činnosti.

Zároveň velitel pzpr vydá štábu pzpr pokyny pro další činnost (do kdy co zpracovat a v jakém duchu). Tím užší štáb pzpr získává postupně potřebné údaje pro svoji činnost, tyto údaje zpracuje na mapě a postupně informuje širší štáb praporu a velitele rot o plánované činnosti.

Abyste mohli štáb pzpr předávat rozkazy a nařízení zpravodajským důstojníkům pluků, přijímat od nich hlášení, korespondovat v síti náčelníka zpravodajského oddělení armády i sledovat síť vzdušného průzkumu, vyčleňuje alespoň 2 (nejlépe 3) důstojníky praporu. Do této funkce, říkejme jim směrových důstojníků, mohou být určeni např. pomocníci NŠ pzpr, jeden z politických pracovníků nebo finanční důstojník. Je výhodné, aby jeden směrový důstojník odpovídal za předávání úkolů a hlášení ke dvěma plukům, druhý směrový důstojník k dalším dvěma plukům a třetí aby odpovídal za odposlech vzdušného průzkumu a styk se zpravodajským oddělením armády. Štáb pzpr k tomu účelu vyčleňuje potřebné rádiové stanice s radisty a alespoň 3 pomocníky (poddůstojníky), kteří by směrovým důstojníkům nejen pomáhali v kódování a odkódování, ale v době jejich odpočinku by je i zastupovali.

K zajištění včasného zpracování výpisů z bojových nařízení pro průzkum štábu divize, v době zahájení plánování na štábu

divize, odcházejí tito důstojníci s velitelem pzpr na zpravodajské oddělení a vypisují do předem připravených formulářů podle pokynů důstojníků zpravodajského oddělení výpisy z bojového nařízení pro průzkum pro „své“ útvary. Po jejich zpracování odcházejí k štábu praporu a připravují se k plnění funkce za boje. Je-li to nutné zakódují hlavní myšlenky nařízení a předají je vykonavatelům.

V době, kdy velitel pzpr působí na zpravodajském oddělení, zpracovává štáb praporu pod velením NŠ potřebnou dokumentaci pro plánování a řízení činnosti praporu. ZV praporu kontroluje přípravu průzkumných orgánů k plnění úkolů, zajišťuje všechna potřebná opatření a speciálně se stará o přípravu SHPz.

Za bezprostřední organizaci a přípravu PzS divize odpovídají velitel roty OT a velitel tankové roty (pokud nejsou určeni jako velitelé PzS — to však jen zcela výjimečně). Je výhodné, aby velitel roty OT připravoval polovinu plánovaných PzS a velitel tankové roty druhou polovinu. Všechny potřebné údaje o svých PzS zakreslí do svých map a z nich vydávají úkoly velitelům průzkumných skupin (velitelům čet OT a velitelům tankových čet).

Činnost velitele roty HPz a NVS řídí ZV praporu. V mapě zpracované NŠ praporu je zakreslen jen zhruba prostor činnosti. Podrobná činnost jednotlivých SHPz je jen na mapě činnosti SHPz, zpracovávané velitelem roty hloubkového průzkumu a NVS za přímého řízení ZV. Nikdo jiný než velitel, ZV a velitel roty HPz s NVS nemá znát podrobnosti o činnosti SHPz. Proto se vytváří oddělené pracoviště pro velitele roty HPz a NVS.

Činnost velitele rádiové roty řídí ZV RPzS, který upřesňuje činnost rádiového vyhodnocovacího střediska (podle úkolů stanovených náčelníkem zpravodajského oddělení divize). Zároveň ZVRPzS zpracuje plánek spojení a seznámí s ním v potřebném rozsahu jednotlivé velitele rot a štáb.

Tímto systémem práce se dosáhne toho, že do příchodu velitele prakticky všechny průzkumné orgány znají úkoly a již se připravují k jejich splnění.

Velitel pzpr ukončí svoji činnost na zpravodajském oddělení tehdy, jakmile od náčelníka zpravodajského oddělení obdrží náčelníkem štábu podepsaný výpis z bojového nařízení pro průzkum. Během této doby práce na zpravodajském oddělení měl čas důkladně si ujasnit situaci nepříteli, správně pochopit zámýsl náčelníka zpra-

vodajského oddělení o použití pzpr a v souvislosti s tím i v kterou dobu jsou jednotlivé zprávy pro divizi nejpotebnější.

Po příchodu na štáb velitel pzpr zkontroluje proniknutí jeho nařízení, vydané rozkazy, stav splánování činnosti praporu a situaci jednotlivých průzkumných orgánů. Vydání rozkazu velitelem praporu je tedy dovršení veškeré činnosti na štábu praporu a vůči velitelům rot je jen oficiální potvrzení toho, co již prakticky připravují u jednotek. Stejný význam má i vydání rozkazů veliteli rot a veliteli PzS. Tím se dosáhne toho, že prakticky po vydání rozkazu velitelem družstva (v PzS) je PzS v podstatě připravena k vyrazení s potřebným 3—4 hod. předstihem před ostatními jednotkami divize. Vydávání úkolů na všech stupních je stručné a velitelé se v nich zaměřují na procvičení znalostí a pochopení dříve vydaných nařízení.

K zabezpečení souvislého řízení PzS, SHPz a rádiového střediska v průběhu vedení boje a k získávání zpráv **vytváří pzpr zpravodajské středisko**. Zpravodajské středisko plní výhradně úkoly spojené s řízením průzkumných orgánů a je oprostěno od úkolů spojených s materiálně technickým zabezpečením.

Vzhledem k pohyblivosti boje a k nutnosti dosáhnout pokud možno trvalého spojení s průzkumnými orgány, **zpravodajské středisko připravuje dvě skupiny, které jsou schopny v nutných případech fidit (alespoň dočasně) všechny průzkumné orgány.**

Do první skupiny (hlavní) je výhodné začlenit:

— velitele pzpr, NŠ, ZVRPzS, NVS (začlenění se do této skupiny po odletu SHPz), jednoho velitele rot (OI nebo T), potřebný počet spojařů pod velením velitele spojovací čety.

Do druhé skupiny:

— ZV praporu, velitele rot HPz, 1 velitele rot (OT nebo T), velitele rádiové rot, potřebný počet spojařů.

I když bude pochopitelně snaha, aby zpravodajské středisko po zasazení průzkumných orgánů pracovalo pokud možno jako celek, přesto je třeba počítat již předem s nutností vyslat s předstihem jednu nebo druhou skupinu (podle důležitosti situace), která zaujme prostor zpravodajského střediska poblíž budoucího VS (PVS) a naváže spojení s průzkumnými orgány. Teprve pak může zahájit přesun skupina na původním zpravodajském středisku a sloučí se s dříve vyslanou skupinou. V pří-

padě rychlého vývoje situace může si pouze vzít od této skupiny oleātu se situací průzkumných orgánů a výsledky jejich hlášení a postupovat blíže k frontě, kde zaujme nové zpravodajské středisko. Směroví důstojníci se svými spojovacími prostředky se přesunují podle konkrétní situace. Proto každá z těchto skupin má OT s R-112 a 113, rádiovou stanicí pro řízení SHPz, rádiovou stanicí pro spojení s rádiovým průzkumným střediskem, prostředky pro spojení s náčelníkem zpravodajského oddělení divize a popřípadě s pohyblivou pozorovací hlídkou. Hlavní skupina je zabezpečena štábním autobusem.

Vytvoření těchto skupin zajišťuje i časový odpočinek vždy jedné skupiny. Zbytek praporu (jednotky zatím nezačleněné k plnění úkolů, zbylí funkcionáři štábu praporu, technické a týlové orgány a jednotky) tvoří samostatnou skupinu pod řízením ZT, který udržuje styk s velitelem a NŠ praporu). Skupina se rozmísťuje vždy poblíž 1. skupiny, ale ve skrytu (osadě, lese), aby činnost 1. skupiny neprozrazovala.

Při přesunu divize z jednoho prostoru rozmístění do druhého se přesunuje celý průzkumný prapor (včetně týlu) hned za vyslanou PzS s potřebným předstihem před ostatními útvary divize.

Při přesunu do prostoru zasazení divize do útoku z chodu je výhodné, aby průzkumné skupiny, pohyblivá pozorovatelná i rádiové průzkumné středisko vyjely jako celek za řízení ZV praporu (a ostatních příslušníků druhé skupiny zpravodajského střediska, a směrových důstojníků) s potřebným 3—4 hod. předstihem před provedením jednotkami divize. Tento proud průzkumných orgánů jede společně až do rozchodiště, odkud jednotlivé průzkumné orgány postupují na směrech k plnění svých úkolů. Skupina zpravodajského střediska zatím zřídí anténní systém v nařízeném prostoru, rádiové průzkumné středisko se rozvine na určené čáře a začne plnit úkol. Tím se skupina zpravodajského střediska připraví k přijímání zpráv od jednotlivých zasazených průzkumných orgánů; přijaté zprávy zakresluje do mapy.

První skupina zpravodajského střediska spolu s ostatními příslušníky štábu pzpr po odjezdu zasazovaných průzkumných orgánů do prostoru zasazení divize dokončí organizaci přesunu, doplnění týlu praporu potřebným materiálem a připraví se na začlenění do pochodové sestavy divize. Zbytek zpravodajského střediska zahájí pře-

sun do prostoru zasazení těsně před PVS divize. Zbytek štábu pzpr, týlové a technické orgány a jednotky a dosud nezasažené průzkumné prostředky — vše pod velením NŠ pzpr se přesune do prostoru divize před VS divize a rozmístí se podle situace poblíž zpravodajského střediska.

Těsně pod příchodem PVS (VS) divize do prostoru zasazení divize ZV dokreslí poslední získané zprávy (včetně situace průzkumných orgánů), překreslí je na oleátu (průzkumových hlášení) a zhodnotí situaci. Oleátu buď přímo předá náčelníku zpravodajského oddělení divize po jeho příjezdu nebo veliteli pzpr po příjezdu zbytku zpravodajského střediska a ten ji předá náčelníku zpravodajského oddělení osobně.

Vysílání jedné nebo druhé skupiny zpravodajského střediska s předstihem a pozdější spojení nebo překročení druhou skupinou ovlivní konkrétní situace.

Činnost zbytku praporu — vysílání dalších průzkumných orgánů, vydávání úkolů, postup a činnost technických a týlových orgánů — řídí velitel (NŠ) praporu buď rádiem nebo spojkami.

Takto organizovanou činnosti je zpravodajské středisko pzpr oproštěno od jednotek a orgánů, které sice celý chod a život pzpr zabezpečují, ale nemají bezprostřední vliv na řízení průzkumných orgánů, získávání a dílčí vyhodnocování zpráv a jejich další zpracování.

Vysazování SHPz zabezpečuje NVS. Po vysazení SHPz by se vždy připojil k 1. skupině. V průběhu boje rozkaz k přípravě a vysazení SHPz obdrží velitel pzpr. Rozkaz upřesní a konkretizuje veliteli rotu HPz nebo NVS. Po vydání úkolu a přípravě SHPz velitelem roty, velitel pzpr překontroluje znalost úkolu a její materiální zabezpečení a odešle ji s velitelem roty nebo NVS na štáb divize. Další činnost je obdobná jako při přípravě divize k zasazení.

Snahou je za boje umístit zpravodajské středisko v těsné blízkosti VS (PVS) tak, aby náčelník zpravodajského oddělení mohl osobně vydávat úkoly průzkumným orgánům pzpr i zpravodajským důstojníkům pluků. V některých fázích boje — např. při zasazování divize se může stát zpravodajské středisko pracovištěm náčelníka zpravodajského oddělení. Přesto je nutné zajistit rádiové spojení náčelníka zpravodajského oddělení divize se zpravodajským střediskem, které předává získané zprávy okamžitě na štáb svazku, není-li možné informovat náčelníka zpravodaj-

ského oddělení osobně. Bude to většinou v době, kdy průzkumné orgány zjistí důležité zprávy, ale zpravodajské oddělení bude na přesunu.

Vytvoření pzpr ovlivňuje i **zpracování a vedení dokumentace na zpravodajském oddělení.** Nelze připustit zdvojování dokumentace na zpravodajském oddělení a zpravodajském středisku. Vzhledem k úkolům pzpr je výhodné, aby výkazovou mapu zpráv nezpracovávalo zpravodajské oddělení, ale pouze zpravodajské středisko pzpr, které ji nutně potřebuje.

K zabezpečení činnosti pzpr se vedou tyto mapy a dokumenty:

Plán činnosti pzpr

- zpracovává a vede NŠ pzpr za spolupráce ostatních funkcionářů štábu
- hlavní dokument pzpr,
- obsah viz příloha 1.

Pracovní mapa velitele pzpr

- zpracovává a vede osobně velitel pzpr, zvláště tehdy, pracuje-li odděleně od štábu pzpr na zpravodajském oddělení divize,
- obsahuje hlavní údaje potřebné pro rozhodnutí velitele; z ní vydává pokyny štábu pzpr při zpracovávání hlavních dokumentů.

Pracovní mapa ZVRPzS

- zpracovává a vede ZVRPzS,
- podrobně rozpracovaná opatření pro organizaci rádiového průzkumu a spojení.

Pracovní mapa ZVPzpr

- zpracovává a vede ZV za pomoci ZNS,
- hlavní potřebné údaje o činnosti průzkumných orgánů a nepříteli překresleny z plánu činnosti pzpr. Do této mapy se zakresluje i zjištěné údaje o nepříteli a snímají se z ní oleáty (průzkumová hlášení) v době, kdy druhá skupina zpravodajského střediska řídí průzkumné prostředky.

Výkazová mapa

- vede velitel a NŠ a je u hlavní skupiny zpravodajského střediska,
- zakresleny zjištěné zprávy o nepříteli, situace průzkumných orgánů, situace zbytku pzpr. Ve stanovených časových lhůtách jsou z ní snímány oleáty hlášení.

Operační umění a taktika

Mapa činnosti SHPz

- vede velitel roty HPz,
- zakreslena plánovaná i skutečná situace SHPz a všechny zprávy, které SHPz získaly.

Pracovní mapa velitele roty (OT, T, spoj)

- vedou velitelé rot,
- zakresleny úkol PzS, které velitel roty řídí (rádiového průzkumného střediska), v průběhu boje situace nepřítelů a situace průzkumných orgánů při plnění úkolů. Kromě toho jsou na ní hlavní údaje pro spojení a kódování.

Pracovní mapa ZT a ZVT

- vedou ZT a ZVT,
- zakresleny potřebné údaje o přesu-

nu a rozmísťování praporu, materiální a technické zabezpečení.

Rozkaz velitele pzpr

- zpracovává velitel za spolupráce štábu pzpr.

Záznam zpráv

- vede hlavní skupina zpravodajského střediska,
- je součástí výkazové mapy.

Průzkumové hlášení a Souhrnné průzkumové hlášení

- zpracovává zpravodajské středisko (jednotlivé skupiny) pro zpravodajské oddělení i pro informaci druhé skupiny po jednotlivých časových úsecích za boje,
- souhrnné hlášení zpracovává štáb pzpr 1krát denně.

ÚKOLY PRŮZKUMU

[illegible]

SÍLY A PROSTŘEDKY PRŮZKUMU

	nota hlubokového průžku					tánková nota					nota 01															nota průžku 5. řádku	žpr		
	1dr	2dr	3dr	4dr	5dr	vel 1ř	1dr	2dr	2ř	1dr	2dr	vel 1ř	1dr	2dr	3dr	vel 2ř	1dr	2dr	3dr	3ř	1dr	2dr	3dr	vel 1ř	1dr		2dr	3dr	
SHPz č 1																													
SHPz č 2																													
SHPz č 3																													
SHPz č 4																													
SHPz č 5																													
PzS č 1													vel 1ř																
PzS č 2																	vel 2ř												
PzS č 3																				vel 3ř									
PzS č 4							vel 1ř																						
PzS č 5										vel 2ř																			
pozorov hlídka č 1																													
pozorov hlídka č 2																													
RPzS																													
zložna						15.00 24.3																							
dávky n																													
ztráty						12.00 24.3																							

VYHODNOCOVANIE ÚČINKOV JADROVÝCH VÝBUCHOV A BEZPEČNOSTNÉ OPATRENIA PRI VLASTNÝCH JADROVÝCH ÚDEROCH

Podplukovník Ján Franko

Stanovenie možných strát nepriateľa i vlastných vojsk

Ničenie živej sily pri jadrových úderoch je spôsobované kombinovaným účinkom ničivých faktorov. Význam jednotlivých ničivých faktorov je závislý predovšetkým na ekvivalente jadrového výbuchu a na charaktere úkrytov, ktoré vojská používajú.

Na vojská v odkrytom (ženijné neupravenom) teréne budú mať výbuchy jadrových nábojov rôzne sily tento účinok:

- náboje malého kalibra (do 15 kt) spôsobujú najväčšie straty účinkom prenikavej rádiácie,

- náboje stredného kalibra (cez 15 kt) spôsobujú najväčšie straty účinkom tlakovej vlny,

- výbuchy veľkých a obrovských kalibrov spôsobujú najväčšie straty vojskám tlakovou vlnou a svetelným žiarením; silné svetelné žiarenie pri výbuchoch obrovských kalibrov pôsobí na vojská na podstatne väčšiu vzdialenosť ako tlaková vlna.

Ak sú vojská rozmiestnené v zákopoch, pohotovostných a odpočinkových úkrytoch spôsobuje výbuch jadrového náboja všetkých ekvivalentov straty vojskám predovšetkým tlakovou vlnou, pretože úkryty, ktoré chránia pred účinkami tlakovej vlny, súčasne chránia vojská aj pred účinkami ďalších ničivých faktorov jadrového výbuchu. Ak sú úkryty hermetické, chránia vojská aj proti účinkom otravných látok. Na vojská v tankoch hlavný ničivý účinok má prenikavá rádiácia pri jadrovom výbuchu všetkých kalibrov. Tlaková vlna pôsobí na tanky iba na veľmi krátke vzdialenosti od centra alebo epicentra výbuchu. Výzbroj, bojovú techniku a rôzne obranné stavby ničí predovšetkým tlaková vlna a iba čiastočne svetelné žiarenie.

Polomery a plochy priestorov vyradenia živej sily, výzbroja, bojovej techniky a ženijných stavieb kombinovaným pôsobe-

ním ničivých faktorov jadrového výbuchu sú uvedené v prílohe 1. K určeniu priestoru, na ktorom bude jadrovým úderom vyradená nekrytá živá sila, technika, výzbroj a rôzne ženijné stavby, použijeme vzorca

$$R = K \cdot \sqrt[3]{q} \text{ (km)}$$

keď q = kaliber výbuchu v kilotunách,
 K = koeficient (podľa prílohy 2).

Príklad: Je treba určiť polomer zóny ničenia frontových stíhačov raketou o kalibre 2 kt. V prílohe 2 zistíme koeficient (0,5) a dosadíme do vzorca $R = 0,5 \cdot$

$$\sqrt[3]{2} = 0,5 \cdot 1,25 = 650 \text{ m.}$$

Bezpečnostné opatrenia pri vlastných jadrových úderoch

Pri voľbe tritolového ekvivalentu je treba vziať v úvahu i vzdialenosť vlastných vojsk od plánovaného epicentra (centra) jadrového výbuchu. To je zvlášť dôležité, ak sú plánované ciele v bezprostrednej vzdialenosti od vlastných vojsk.

Hodnota bezpečnej vzdialenosti vlastných vojsk je závislá na

- ekvivalente a druhu jadrového výbuchu,

- charaktere bojovej činnosti a situácii vlastných vojsk,

- možnej úchyľke epicentra (centra) oproti plánovanej (na rozptylu charakteristickom pre daný prostriedok použitia jadrovej zbrane),

- charaktere terénu, vzhľadom na to, že členitý terén znižuje polomer ničenia,

- stupňu ženijného vybudovania terénu a na tom, či boli vybudované rôzne typy úkrytov v priestoroch rozmiestnenia vlastných vojsk, čo má tiež vplyv na zníženie okruhu ničenia,

- meteorologických podmienkach.

Operační umění a taktika

Minimální vzdálenost vojsk, která vylučuje určitý stupeň ich zasiahnutia, by mala byť taká, aby hodnota tlakovej vlny jadrového výbuchu za rozmiestnenia vlastných vojsk mimo úkrytov na rovinatém teréne, na privrátených svahoch alebo na autách a otvorených obrnených transportéroch nebola vyššia ako $0,1 \text{ kg/cm}^2$, v okopoch, zákopoch, spojovacích zákopoch alebo na odvrátených svahoch vyvýšenin nebola vyššia ako $0,12 \text{ kg/cm}^2$, v zakrytých transportéroch $0,25 \text{ kg/cm}^2$, v tankoch $0,35 \text{ kg/cm}^2$, v pohotovostných úkrytoch $0,5 \text{ kg/cm}^2$ a ľahkých úkrytoch 1 kg/cm^2 .

Hodnoty, ktoré sú typické pre rozptyl rakiet typu zem-zem a leteckých bômb, t. j. hodnoty pravdepodobných diaľkových a šírkových úchyliek, sú v tabuľkách strelby alebo bombardovania. K výpočtu bezpečnostnej vzdialenosti je treba používať hodnotu maximálnej úchyľky epicentra (centra) jadrového výbuchu oproti plánovanému epicentru (centru), ktorá činí päť obrazcov rozptylu a to ako pre rakety, tak i pre letecké bomby.

Bezpečnostná vzdialenosť sa rovná súčtu dvoch hodnôt: minimálnej vzdiale-

nosti vlastných vojsk a piatim pravdepodobným úchylkám použitého prostriedku. Ak nebola nekryté rozmiestnená živá sila upovedomená o dobe plánovaného jadrového úderu, potom bude z hľadiska ochrany proti oslepnutiu svetelným žiarením minimálna vzdialenosť (za jasného počasia) 1,5 až 2krát väčšia ako vzdialenosť vypočítaná podľa tabuliek. Za rovnakých podmienok ale v noci, bude vzdialenosť ešte 2krát väčšia ako vo dne.

K ochrane vlastných vojsk pri vlastných jadrových pozemných úderoch je treba zabezpečiť voľbu miesta a hodinu úderu tak, aby k dobe vytvárania radioaktívnej stopy vlastné vojská neboli ožiarené dávkou väčšou ako 10 r. V obrannom boji musia byť vlastné vojská až za hranicou slabého zamorenia (za zónou A). Ak majú lietadlá pri bombardovaní prekonať radioaktívny mrak, prelet pod mrakom od výbuchu nábojov malého a stredného kalibra je možný až po 10 minútach po výbuchu, pri výbuchu náboja veľkého kalibra za 20 minút. Prelet cez mrak pri výbuchu malého a stredného kalibra je možný za 10 minút, pri výbuchu veľkého kalibra za 1 hodinu.

Ciele ničenia	Druh výbuchu	Ekvivalent výbuchu												
		tisíc ton												
		1	2	3	5	10	20	30	50	100	200	300	500	1000
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Rakety a atómové delostrelectvo														
Balistické rakety	pozemný a vzdušný	0,45	0,56	0,65	0,77	0,96	1,22	1,4	1,65	2,1	2,6	3,0	3,55	4,5
Krídlaté rakety	pozemný a vzdušný	0,5 0,6	0,63 0,76	0,72 0,86	0,85 1,03	1,08 1,3	1,36 1,63	1,55 1,86	1,84 2,2	2,32 2,78	2,92 3,5	3,35 4,02	3,97 4,76	5,0 6,0
Delá atómového delostrelectva	pozemný a vzdušný	0,25	0,32	0,37	0,44	0,55	0,7	0,8	0,94	1,18	1,5	1,7	2,02	2,55
Výzbroj a technika														
Ťažké a stredné tanky	pozemný a vzdušný	0,17	0,21	0,24	0,28	0,36	0,45	0,53	0,6	0,77	0,97	1,1	1,32	1,66
L'ahké tanky	pozemný a vzdušný	0,25	0,32	0,37	0,44	0,55	0,7	0,8	0,94	1,18	1,5	1,7	2,02	2,55
Obrnené transportéry	pozemný a vzdušný	0,25 0,32	0,32 0,4	0,37 0,46	0,44 0,55	0,55 0,7	0,7 0,87	0,8 1,0	0,94 1,18	1,18 1,48	1,5 1,87	1,7 2,14	2,02 2,54	2,55 3,2
Pozemné delostrelectvo	pozemný a vzdušný	0,25	0,32	0,37	0,44	0,55	0,7	0,8	0,94	1,18	1,5	1,7	2,02	2,55
Protiletadlové delostrelectvo	pozemný a vzdušný	0,3 0,36	0,38 0,46	0,43 0,53	0,5 0,62	0,65 0,8	0,8 1,0	0,93 1,13	1,1 1,35	1,4 1,7	1,75 2,13	2,0 2,44	2,38 2,9	3,0 3,65
Nákladné automobily	pozemný a vzdušný	0,45 0,51	0,56 0,64	0,65 0,73	0,77 0,87	0,96 1,1	1,22 1,38	1,4 1,58	1,65 1,88	2,1 2,37	2,6 3,4	3,0 3,8	3,55 4,5	4,5 5,1
Rádiové stanice v automobiloch	pozemný a vzdušný	0,6 0,72	0,76 0,9	0,86 1,04	1,03 1,23	1,3 1,55	1,63 1,95	1,86 2,24	2,2 2,65	2,78 3,34	3,5 4,2	4,02 4,82	4,76 5,7	6,0 7,2
Rádiolokátory s parabolickými anténami	pozemný a vzdušný	0,48 0,6	0,6 0,76	0,7 0,86	0,83 1,03	1,05 1,3	1,32 1,63	1,5 1,86	1,8 2,2	2,25 2,78	2,84 3,5	3,25 4,02	3,85 4,76	4,85 6,0
Rádiolokátory s diraktor-nými (YAGI) anténami	pozemný a vzdušný	0,75 0,9	0,95 1,13	1,08 1,3	1,28 1,53	1,62 1,94	2,04 2,44	2,33 2,8	2,76 3,3	3,48 4,2	4,4 5,3	5,02 6,0	5,95 7,1	7,5 9,0
Prúdové stihacie letúny	pozemný a vzdušný	0,5 0,6	0,63 0,76	0,72 0,86	0,85 1,03	1,08 1,3	1,36 1,63	1,55 1,86	1,84 2,2	2,32 2,78	2,92 3,5	3,35 4,02	3,97 4,76	5,0 6,0
Prúdové bombardovacie letúny	pozemný a vzdušný	0,84 1,0	1,06 1,26	1,2 1,44	1,44 1,7	1,8 2,15	2,28 2,7	2,62 3,1	3,1 3,68	3,9 4,64	4,92 5,85	5,64 6,7	6,68 7,94	8,42 10,0
Osoby														
Mimo krytu	pozemný a vzdušný	0,85 0,85	0,95 0,95	1,0 1,05	1,1 1,2	1,25 1,5	1,45 1,85	1,65 2,1	1,9 2,5	2,3 3,1	2,8 3,8	3,2 4,3	3,8 5,1	4,8 6,3
v zákopoch	pozemný a vzdušný	0,52	0,6	0,67	0,75	0,9	1,1	1,25	1,45	1,8	2,3	2,6	3,1	3,9
v tankoch	pozemný a vzdušný	0,44	0,5	0,56	0,63	0,75	0,9	1,0	1,15	1,4	1,7	1,9	2,2	2,8
v OT (zakrytých)	pozemný a vzdušný	0,7	0,8	0,86	0,95	1,1	1,2	1,3	1,45	1,7	2,0	2,3	2,7	3,4
v pohotovostných úkrytoch	pozemný a vzdušný	0,23 0,17	0,29 0,21	0,33 0,24	0,4 0,28	0,5 0,36	0,62 0,45	0,7 0,52	0,84 0,6	1,05 0,77	1,33 0,97	1,52 1,1	1,8 1,32	2,27 1,66
v úkrytoch ľahkého typu	pozemný a vzdušný	0,18 0,13	0,23 0,16	0,26 0,18	0,31 0,22	0,4 0,27	0,5 0,35	0,56 0,4	0,66 0,47	0,84 0,6	1,05 0,74	1,2 0,85	1,43 1,0	1,8 1,27
v úkrytoch ťažkého typu	pozemný a vzdušný	0,11 0,08	0,14 0,1	0,17 0,12	0,2 0,14	0,25 0,17	0,31 0,22	0,36 0,25	0,42 0,3	0,53 0,37	0,67 0,47	0,77 0,54	0,9 0,63	1,15 0,8

povrchu	vzdušný	0,25	0,32	0,37	0,44	0,55	0,7	0,8	0,94	1,18	1,5	1,7	2,02	2,55
Zákopy so zosilneným povrchom	pozemný a vzdušný	0,19	0,23	0,27	0,32	0,4	0,5	0,58	0,68	0,86	1,1	1,25	1,48	1,86
Pohotovostné úkryty	pozemný a vzdušný	0,23	0,29	0,33	0,4	0,5	0,62	0,7	0,84	1,05	1,33	1,52	1,8	2,27
Úkryty ľahkého typu	pozemný a vzdušný	0,17	0,21	0,24	0,28	0,36	0,45	0,52	0,6	0,77	0,97	1,1	1,32	1,66
Úkryty ťažkého typu	pozemný a vzdušný	0,18	0,23	0,26	0,31	0,4	0,5	0,56	0,66	0,84	1,05	1,2	1,43	1,8
Úkryty ťažkého typu	pozemný a vzdušný	0,13	0,16	0,18	0,22	0,27	0,35	0,4	0,47	0,6	0,74	0,85	1,0	1,27
Úkryty ťažkého typu	pozemný a vzdušný	0,11	0,14	0,17	0,2	0,25	0,31	0,36	0,42	0,53	0,67	0,77	0,9	1,15
Stavba trvalého typu	pozemný	0,08	0,1	0,12	0,14	0,17	0,22	0,25	0,3	0,37	0,47	0,54	0,63	0,8
Drevené mosty	pozemný	0,09	0,1	0,13	0,15	0,19	0,24	0,27	0,32	0,4	0,5	0,58	0,7	0,87
Drevené mosty	pozemný a vzdušný	0,25	0,32	0,37	0,44	0,55	0,7	0,8	0,94	1,18	1,5	1,7	2,02	2,55
Náplavné mosty	pozemný a vzdušný	0,31	0,4	0,44	0,54	0,66	0,84	0,96	1,13	1,43	1,8	2,06	2,45	3,08
Náplavné mosty	pozemný a vzdušný	0,27	0,35	0,4	0,47	0,6	0,75	0,85	1,0	1,28	1,6	1,84	2,18	2,75
		0,45	0,56	0,65	0,77	0,96	1,22	1,4	1,65	2,1	2,6	3,0	3,55	4,5

**Koeficienty ničenia bojovej techniky a ženíjnych stavieb
pri pozemných a vzdušných úderoch**

Objekt	Koeficient K	
	pri pozemnom výbuchu	pri vzdušnom výbuchu
Výzbroj a technika		
Ťažké, stredné tanky, samohybné delostrelectvo	0,17	0,17
L'ahké tanky a samohybné delostrelectvo	0,25	0,25
Dela pozemného delostrelectva	0,25	0,25
Dela PLD	0,3	0,36
Nákladné automobily	0,45	0,51
Obrnené transportéry	0,25	0,32
Prúdové stíhačky	0,5	0,6
Prúdové bombardéry	0,84	1,0
Ženíjné stavby a mínové polia		
Zákopy bez zosilnenia povrchu	0,34	0,34
Zákopy so zosilneným povrchom	0,25	0,2
Pohotovostné úkryty	0,23	0,17
Úkryty ľahkého typu	0,18	0,13
Úkryty ťažkého typu	0,11	0,08
Protipechotné mínové polia	0,27	0,25
Protitankové mínové polia	0,22	0,02
Nízkovodné drevené mosty	0,25	0,31
Náplavné mosty a prievozy	0,27	0,45

Grafické vyjádření metodiky práce

Podplukovník Ladislav J a č e k

V posledních letech jsme si již zvykli zpracovávat metodiku práce při plánování a řízení operace a boje. Dovedeme ukončit plánovací činnost viditelně v kratší časové lhůtě než dříve.

Ve většině štábů byla ideovým podkladem pro zpracování metodiky práce plánová tabulka součinnosti. Tabulka součinnosti vyjadřovala čas, vykonavatele, charakterizovala určité období činnosti a sdělovala obsah a způsob plnění úkolů. Tytéž požadavky byly kladeny na písemné vyjádření metodiky práce ve štábech a proto v klasické formě vznikl textový dokument, který (v rubrikách) vyjadřoval zpravidla tyto údaje: čas, charakteristiku činnosti, řídicího orgána, spolupracující složky, obsah činnosti jednotlivých složek a nezbytnou poznámku. Vertikálně se potom v dokumentu posoupně postupovalo od přijetí předběžného nařízení až po kontrolu vlastních rozkazů.

Tato forma vyjádření metodiky práce jistě splnila ve svém období svůj účel. Domnívám se však, že pro další etapu je už překonána a že je nutné přistoupit k formě stručnější, přehlednější, přesnější a obsažnější. Jediná cesta, která vede k tomuto cíli, je forma grafického vyjádření. Někteří soudruzi se sice obávají menší srozumitelnosti a nepřehlednosti tohoto způsobu, ale jde v podstatě jen o návyk a o šikovnost při použití grafických metod (někdy postačí zvolit jen větší formát papíru a přehlednost je vyřešena).

Podle dosavadních zkušeností je grafická forma podstatně přesnější, neboť to, co v písemné bylo možné vyjádřit v hodinových intervalech, lze graficky plánovat i do minut a přitom vynikne i časové sládnění práce. To, co bylo nutné slovně vypisovat, je vyjádřeno časovým měřítkem, bodem s odvoláním na instrukci, spojovací čarou a jednoduchou legendou. To, co bylo popisováno na několika stranách papíru, lze vyjádřit na jednom listě gra-

fické části a v pokynech v textové příloze (objemově se ušetří asi polovina rozsahu textové formy). Navíc grafickým způsobem lze vyjádřit poměrně více údajů.

Jaký je tedy postup při grafické metodě? Na milimetrovém papíře (není podmínkou) vyjádříme v prvním svislém sloupci vlevo jednotlivé spolupracující složky a řídicí orgány. Přitom nahore vynecháme asi 5–6 cm široký pás a jednotlivé složky oddělíme vodorovnou čarou, takže každá má svůj řádek. Pořadí složek můžeme v konceptu volit nahodile, při zpracování čistopisu je pozměníme bez ohledu na „diplomatický protokol“ tak, aby grafické vyjádření spolupráce bylo co nejjednodušší a aby většina čar, vyjadřujících součinnost, v podstatě postupovala plynule shora dolů a zbytečně nepřebíhala několikrát přes celý dokument.

Nejspodnější řádky na dokumentu vyhradíme pro vyjádření časové stupnice a to ve dvou alternativách: čas plánovaný od 0 do X hodin a další řádek pro čas reálný, kam za 0 dosazujeme skutečný čas zahájení práce. V přepočtu plánovaného času na reálný můžeme ponechat původně předpokládaný časový postup, nebo časovou stupnici upravíme. Např. při válečné hře bude známo, že velitel má hlásit své rozhodnutí za šest hodin. Jestliže jsme v metodice předpokládali, že štáb musí ukončit svou práci za 3 hodiny, pak v tomto konkrétním příkladě budeme 1 hodinu plánovaného času přepočítávat na 2 hodiny času reálného apod.

V horním pěticentimetrovém pásu vyjadřujeme jednotlivé činnosti ve štábu — jako grafické rozhodnutí, písemný rozkaz, plán přesunů apod. Heslo označující činnost je vhodné zarámovat do svislého obdélníku, od něhož vedeme čáru k první složce, která bude dávat operačnímu štábu svoje podklady. Přitom bod vyjadřující tuto součinnost zakreslíme do řádky příslušné složky a v takové vzdálenosti, aby

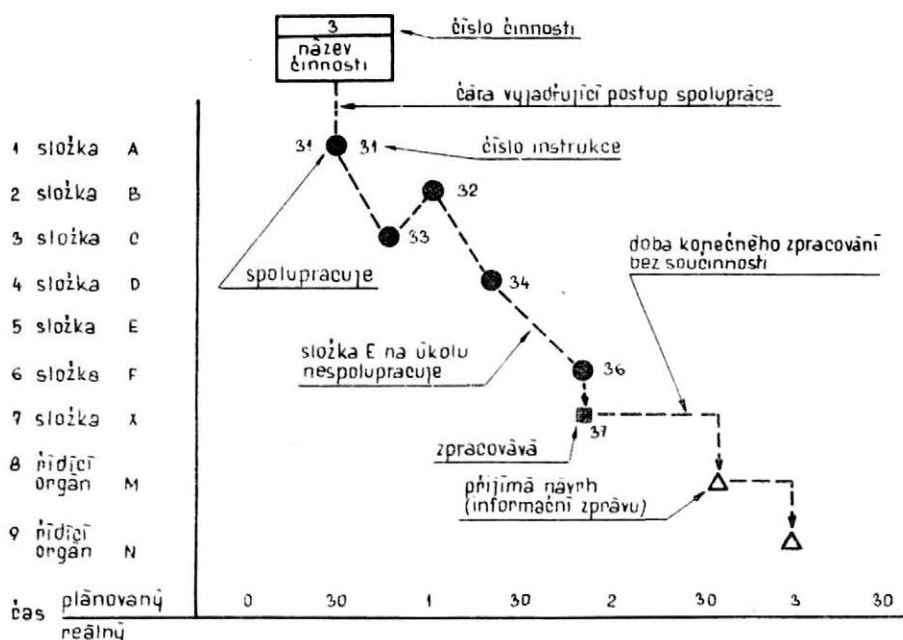
svislá myšlená čára od tohoto bodu protla časovou stupnici v požadovaném čase spolupráce. Takto propojíme ostatní spolupracující složky a čáru ukončíme u zpracovatelské, cílové složky, u níž vodorovnou čarou vyjádříme čas na dokončení úkolu bez součinnosti a další svislou čarou vedenou do řádky příslušného řídicího orgánu vyjádříme informaci a schválení.

U jednotlivých bodů v řádcích spolupracujících složek píšeme číslo, znamenající odvolání na příslušnou instrukci v příloze. Podle toho, jak je metodika obsáhlá, volíme i popisné číslo instrukce a to tak, aby v příloze byl zachován postupný sled čísel (i když některá budou vynechána) a mohli je rychle nalézt. Je-li např. jednotlivých činností, popsaných v horním pásu dokumentu, do deseti, očíslováme je 0—9 a nepřesáhne-li počet spolupracujících složek rovněž 10, číslujeme jejich postupnou součinnost rovněž od 0 do 9. Tím nám vznikne dvojčíslí, které udává prvním číslem činnost, druhým číslem složku a je instrukcí pro obsah spolupráce. Např. zpracování plánu operace bude

v hlavičce metodiky mít číslo 6 a spojovací náčelník bude sedmý v pořadí složek. Pak bod v jeho řádce v příslušné časové vzdálenosti bude mít číslo 67; pod tímto číslem v příloze, která je vlastně jen seznámením instrukcí, najdeme popis toho, co je při spolupráci od něho vyžadováno, např. „67 — určení míst velení“.

Je-li činností a složek více než deset, volíme formu desetinného čísla nebo kombinaci písmen a čísel. Jde jen o to, abychom získali rychlou orientaci jak v příloze s instrukcemi, tak v samotném grafickém dokumentu. Záleží jen na dovednosti a fantazii zpracovatele, aby dokument udělal přehlednější a jasnější. Toho lze dosáhnout např. **volbou barev**, kdy např. černá může znamenat spolupráci, zelená informaci, červená návrh na řešení a pod. Rovněž je výhodné volit čáry spojující body součinnosti nepřerušované, čárkované, čerchované, tečkované apod., čímž se ještě zvýrazní příslušná činnost.

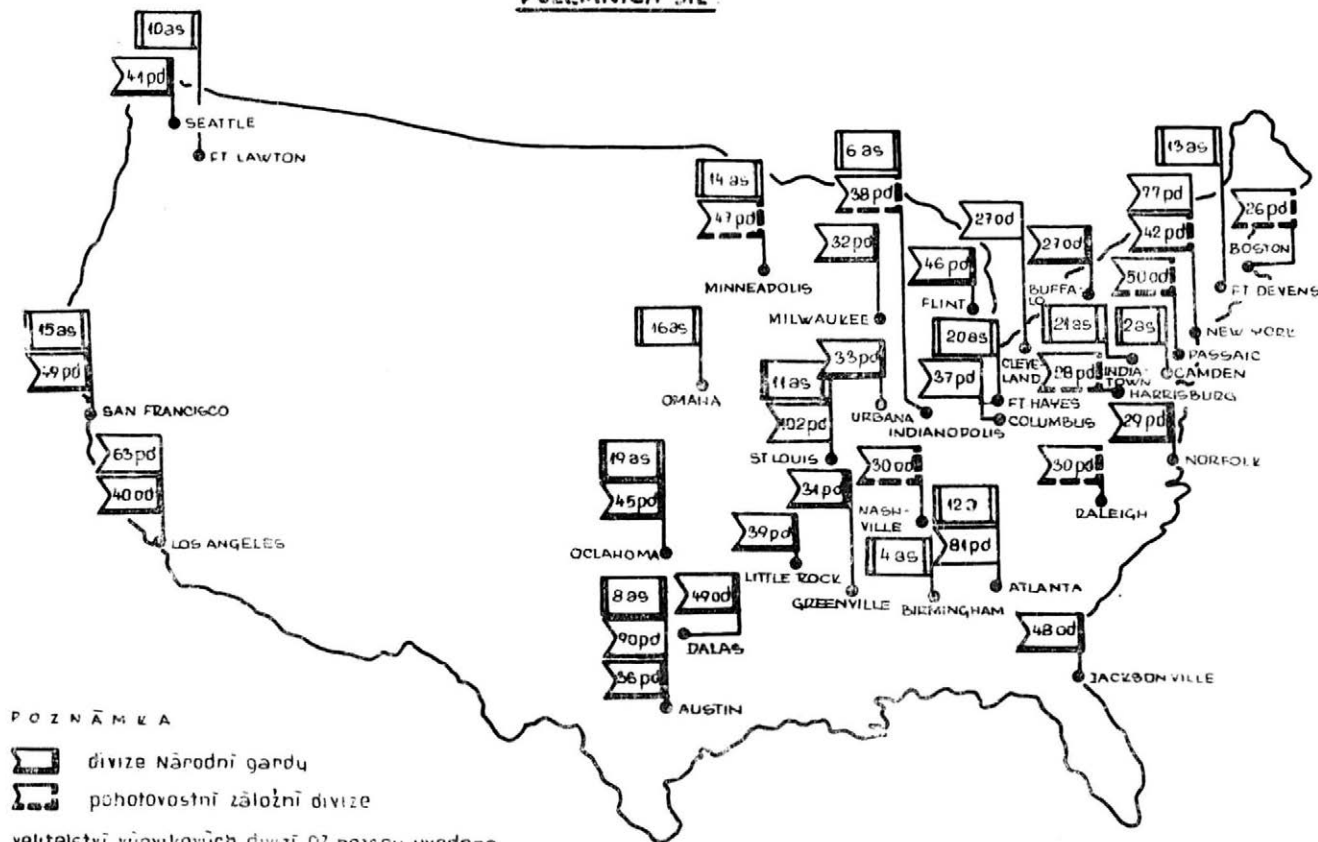
Jedna z činností může být tedy v grafické metodice práce štábu vyjádřena takto:

DISLOKACE ZÁLOŽNÍCH ARMÁDNÍCH SBORŮ A DIVIZÍ AMERICKÝCH

PŘÍLOHA 1

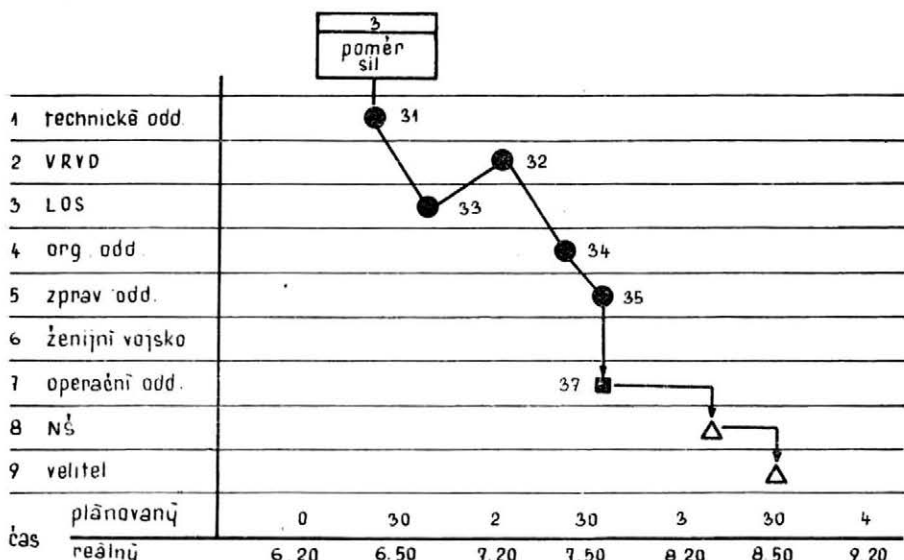
POZEMNÍCH SIL

V konkrétním případě může pak výsek z grafické metodiky práce být tento (pro jednoduchost zvolíme zpracování poměru sil u štábu armády):

— schematický náčrt započítaných sil nebo jejich výčet.

Pro přehlednost byla volena jednoduchá činnost a graficky znázorněna jen

Z uvedeného je zřejmé, že technické oddělení dává první svůj příspěvek do poměru sil, a to 15 minut po zahájení prací a poměr sil je hlášen veliteli za 3 hod. 30 min.

V příloze bude potom popis jednotlivých instrukcí:

- 31 — počty vlastních tanků,
- 32 — počty vlastních děl, minometů, odpalovacích zařízení, PT zbraní, — umístění PTZ armády a počty jejich hlavní,
- 33 — počty vlastních i nepřátelských letounů, — poměr sil v letectvu,
- 34 — počty vlastních osob po divizích, — kolik procent plánovaných počtů divize dosahují,
- 35 — počty nepřátelských vojsk (podle rubrik v tabulce poměru sil), — výčet započítaných sil a prostředků nebo schematický náčrt,
- 37 — výpočet poměru sil, — kvalitativní vyjádření vlastních sil (procento doplnění, počet dnů v boji, bojová zkušenost apod.),

jediná. Přesto však může být z uvedeného příkladu zřejmý systém zpracování. Přitom je možné vyjádřit i způsob spolupráce — zda bude uskutečněna telefonicky nebo zda bude vyžadována osobní účast. To záleží na systému značek, které vysvětlíme v legendě. Na druhé straně však snaha po úplné dokonalosti nesmí jít na úkor jasnosti dokumentu: čím více značek v legendě, tím hůře se dokument čte.

Proto také v dokumentu není vhodné uvádět vzájemné součinnosti různých složek (např. dělostřelců se ženisty apod.). Bylo by to možné jen za předpokladu, že budeme volit značně velký formát papíru. Výhodnější je proto zpracovat jako základní dokument grafickou metodiku práce štábu, v němž cílovou složkou je operační oddělení a na základě tohoto dokumentu mohou jednotlivé složky vypracovat vlastní dokument, v němž vyjádří i ostatní součinnosti (vzájemně pochopitelně časově předem koordinované), které operační oddělení štábu neovlivňuje. To má výhody v tom, že vlastní složkou, která je cílovou, lze rozdělit v grafickém vyjádření na skupiny nebo i jednotlivce. Čímž se metodika stává ještě konkrétnější.

Operační umění a taktika

Rovněž je výhodné u centrální metodiky, kde cílovou složkou je operační oddělení, rozložit toto oddělení na skupiny či jednotlivce, neboť tím je jednoznačně dána odpovědnost, ulehčuje se hledání spolupracovníka a jsou tím i stanoveny funkční povinnosti uvnitř operačního oddělení.

Tato metoda vyjádření spolupráce ve štábu má výhodu i v tom, že je možné vyvěsit na pracovišti a jen odškrtnout splněné úkoly, které jsou v celém štábu časově i obsahově velmi přesně sladěny.

Grafická metoda pomůže i tehdy, dojde-li k jakémukoli časovému zpoždění — pak stačí jen na časové stupnici opravit reálný časový údaj a práce ve štábu pokračuje i nadále sladěně. Jen tato metoda je nám schopna zamezit zbytečnému pobíhání po štábu a zkoordinuje požadavky na spolupráci tak, aby osobní spolupráce byla skutečně ekonomická a účelná.

Na druhé straně si ovšem nelze představit, že štáb dostane tento „jízdni řád“

jako šablonu, od níž nelze uhnout, aby nedošlo ke katastrofě. Skutečné podmínky jsou příliš různorodé, než aby je nebylo nutné brát v úvahu. Ovšem i s přihlédnutím k této skutečnosti má grafický způsob vyjadřování řadu předností před popisnou formou.

Ovšem podmínkou, aby metodika skutečně sloužila, je požadavek, aby se jí řídili i vedoucí funkcionáři velitelství a štábu a aby do plánovaného chodu zasahovali jen ve skutečně nezbytných případech. To především znamená, že se musí aktivně podílet i na její tvorbě. Vždy se osvědčí návrh metodiky přezkoušet na štábním cvičení a podle získaných zkušeností ji upravit. Ovšem tyto úpravy je nutné dělat už v průběhu cvičení a měl by k tomu být vyčleněn aspoň jeden příslušník štábu (který by pracoval podobně jako při časovém snímkování). Tato práce se však vždy vyplatí, neboť tím jsou vytvořeny dokonalé předpoklady, aby štáb pracoval sladěně, účelně a rychle.

Zálohy pozemních sil USA a VB

Podplukovník Josef Suda

Zálohy jsou důležitou a nedílnou součástí amerických a britských ozbrojených sil. Velení ozbrojených sil obou států vychází ze zásady, že za současné mezinárodní situace, kdy může dojít k potřebě řešit několik naléhavých mezinárodních problémů ve stejné době, není možné spoléhat jen na pravidelnou armádu, protože by musela být početně velmi silná a její udržování by bylo ekonomicky a politicky neúnosné.

Pravidelné síly mají mít jen takové počty, aby byly schopny zajistit obranu vlastního území a splnit úkoly, vyplývající z vojenských závazků vůči spojencům. K rychlému doplnění a rozvinutí pravidelných sil má být již v míru připraven potřebný počet dobře vycvičených záloh. Tento požadavek je zejména důležitý pro Velkou Británii, kde po zrušení povinné vojenské služby existuje, v porovnání s USA, poměrně malá pravidelná armáda.

Americké a britské zálohy jsou připravovány k plnění těchto úkolů:

- k posílení pravidelných sil na teritoriu a v zámoří,
- k obraně a ochraně teritoria před vzdušným, námořním a pozemním napadením,
- k zabezpečení dalšího rozvinutí ozbrojených sil v souladu s mobilizačními plány.

ZÁLOHY POZEMNÍCH SIL USA

tvoří dvě složky: Národní garda a Organizovaná záloha.

Národní garda má v současné době 17 pěších a 6 obrněných divizí, 7 samostatných pěších brigád, 7 lehkých obrněných pluků a desítky dalších samostatných útvarů a jednotek druhů vojsk a služeb. Tvoří ji dobrovolníci, kteří jsou osvobozeni od vojenské základní služby, zavázali se sloužit v Národní gardě 6–8 let.

Organizovaná záloha má 14 velitelství armádních sborů, 6 pěších divizí, 13 velitelství výcvikových divizí, 4 samostatné pěší brigády a rovněž samostatné útvary a jednotky druhů vojsk a služeb.

Národní garda, proti Organizované záloze, má dvojí podřízení. V době míru je vojskem guvernérů jednotlivých států, kteří ji používají k plnění tzv. občanských úkolů, např. k ochraně životů a majetku občanů při živelných pohromách apod. Někteří guvernérů ji používají i k zásahům proti černochům, kteří bojují za rovnoprávnost; o tom svědčí příklady z posledních let. V době války nebo nouzového stavu, kdy je Národní garda povolána do aktivní služby, přestává být vojskem jednotlivých států a podléhá pouze ministerstvu obrany USA, tak jako Organizovaná záloha.

Všichni příslušníci Národní gardy a Organizované zálohy mají civilní zaměst-

nání a přitom jsou zapsáni k jednotlivým záložním svazkům, útvarům nebo jednotkám, zpravidla v obvodu svého bydliště, kde se zúčastňují nařízené bojové přípravy. Důstojnický sbor tvoří důstojníci uvolnění z pravidelných sil, záložní důstojníci a absolventi důstojnických kateder.

Národní garda a Organizovaná záloha se podle mobilizační pohotovosti dělí na tři kategorie:

- pohotovostní zálohu (Ready Reserve),
- všeobecnou (druhou) zálohu (Standby Reserve),
- třetí zálohu (Retired Reserve).

Pohotovostní zálohu tvoří záložníci, s nimiž se počítá v počátečním období války nebo v jiném nutném případě pro rychlé rozvinutí armády. Část z nich je již v době míru organizována v záložních svazcích, útvarech a jednotkách, kde se také zúčastňují výcviku. Mohou být povoláni do aktivní služby bez jejich souhlasu:

- v případě vyhlášení války nebo nouzového stavu Kongresem USA, nebo
 - v případě vyhlášení nouzového stavu prezidentem USA. President USA může povolat do aktivní služby až 1 milión příslušníků pohotovostní zálohy.
- Do pohotovostní zálohy je začleněna celá Národní garda a větší část Organi-

vané zálohy. Doba služby v pohotovostní záloze je 2, 3 i více let a závisí na způsobu plnění vojenské povinnosti občanem USA a na délce služby v pravidelných silách.

Všeobecná záloha je druhou mobilizační kategorií. Je to vojensky organizovaná část záloh, jejíž příslušníci jsou určeni k doplnění aktivních a záložních sil a k výstavbě nových svazků, útvarů a jednotek. K aktivní službě mohou být povoláni jen v případě vyhlášení války nebo nouzového stavu Kongresem USA. Doba služby ve všeobecné záloze je 2–4 roky, podle způsobu plnění vojenské povinnosti.

Třetí záloha je poslední mobilizační kategorií. Jsou do ní převáděny osoby, které mají nejméně 20 let služby v pravidelných silách, v pohotovostní a všeobecné záloze. Jsou povolováni do aktivní služby jen v případě vyhlášení války nebo nouzového stavu Kongresem, nepostačuje-li pohotovostní a všeobecná záloha.

Rozsah výcviku odpovídá důležitosti jednotlivých záložních kategorií. Příslušníci pohotovostní zálohy se zúčastňují 48 dvouhodinových výcvikových zaměstnání ročně (zpravidla jedno dvouhodinové zaměstnání týdně — v sobotu nebo v neděli) a 15denního soustředění ve výcvikovém prostoru. Za účast při výcviku dostávají finanční náhradu. Část příslušníků pohotovostní zálohy (asi 5000) plní již v době míru přímo bojový úkol, a to jako obsluhy PLRS v systému PVO USA. Příslušníci všeobecné zálohy se výcviku zúčastňují jen nepravidelně a třetí záloha se nezúčastňuje vůbec.

Celkem je v zálohách pozemních sil USA více než 1 500 000 osob. Z toho v pohotovostní záloze asi 1 100 000 (380 000 NG, 720 000 OZ), ve všeobecné záloze asi 305 000 a zbytek je ve třetí záloze. Pravidelného výcviku se zúčastňuje zhruba 650 000 příslušníků pohotovostní zálohy (380 000 NG, 270 000 OZ).

ZÁLOHY BRITSKÝCH POZEMNÍCH SIL

Je možno z hlediska organizačního složení rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří zálohy složené z dobrovolníků a druhou skupinu zálohy povinné.

1. skupina

Nejdůležitější a také nejpočetnější složkou je **Teritoriální armáda**, která má 10 divízi, 2 samostatné brigádní skupiny, 58 dělostřeleckých a protiletadlových pluků, 20 tankových pluků a další útvary a jednotky druhů vojsk a služeb v celkovém počtu asi 100 000 osob. Do aktivní služby může být povolána v případě nouzového stavu nebo války královskou proklamací.

Velitele divízi, brigád a útvarů, náčelníky štábů útvarů, instruktory a některé jiné důležité funkcionáře v Teritoriální armádě jmenuje do funkcí přímo ministr obrany. Tvoří tzv. stálý stav, který představuje asi 10 % celkového počtu. Poddůstojníky a mužstvo tvoří dobrovolníci s dvou, tří nebo čtyřletým závazkem.

Další složkou je **pohotovostní záloha** Teritoriální armády (Ever Reade TA). Byla zřízena teprve po zrušení základní vojenské služby, protože nižší početní stav pravidelné armády neumožňoval pružně reagovat na potřeby posílení britských posádek na zámořských válčících. Plánovaný početní stav je 15 000 osob, skutečný zatím něco přes 6000.

Třetí složkou je **pohotovostní technická záloha** (Army Emergency Reserve). Dělí se na dvě kategorie.

První kategorií, v počtu asi 8000 osob, tvoří specialisté technického a týlového zaměření, určení k posílení pravidelné armády. Ve druhé kategorii jsou specialisté, jejichž civilní odbornost se kryje s vojenskou. Početní stav je asi 4000 osob. Do aktivní služby jsou povolováni pouze v případě mobilizace.

Příslušníci všech těchto tří složek dobrovolných záloh, kromě důstojníků a poddůstojníků uvolněných z pravidelných sil, mají civilní zaměstnání a povinně se zúčastňují výcviku v rozsahu od 30 do 40 jednohodinových zaměstnání (zpravidla jedno zaměstnání v sobotu nebo v neděli) a jednoho 15denního soustředění ve výcvikovém prostoru ročně. Za účast při výcviku dostávají příslušnou finanční náhradu.

2. skupina

Do skupiny povinných záloh patří především **pravidelná záloha** (Regular Reserve). Její početní stav je asi 27 000 osob a v budoucnu se počítá se zvýšením až na 45 000 osob. Má tři sekce. Sekce „A“ je určena k doplnění armády v případě vzniku omezené války a sekce „B“ k doplnění armády v případě vzniku všeobecné války. Sekce „D“ je výjimkou v této skupině

záloh, protože ji tvoří dobrovolníci. Jinak plní stejné úkoly jako příslušníci sekce "B".

Další složkou je **všeobecná záloha** (Army General Reserve) v počtu asi 140 000 osob. Je určena k doplnění armády v případě vzniku všeobecné války. Jsou do ní začleněni všichni muži, kteří ukončili vojenskou základní službu po 1. 1. 1963 a ve všeobecné záloze musí sloužit do roku 1969.

Obdobný úkol jako všeobecná záloha má i tzv. **dispoziční záloha** (Long Term Reserve). Budou do ní začleňováni všichni muži, kteří vstoupili dobrovolně do armády po 28. 2. 1964, splnili svůj závazek a ukončili službu v sekci "A" i "B" pravidelné zálohy.

Poslední kategorií této skupiny záloh jsou **penzisté** (Army Pensioners), kteří sloužili v pravidelné armádě nejméně 22 let.

...

Zálohy pozemních sil USA a Velké Británie se v minulosti plně podílely na válečných operacích a byly připravovány k povolání i v době mimořádných opatření. Např. USA ve 2. světové válce povolaly do aktivní služby, kromě jednotek druhů vojsk a služeb, 18 pěších divizí, stejný počet pěších a obrněných pluků a více než 40 dělostřeleckých a protiletadlových pluků. Celkem bojovalo po boku pravidelných sil asi 300 000 záložníků. Skoro týž počet záložníků byl povolán do aktivní služby v korejské válce. K povolání záloh došlo v menším měřítku i v době berlínských událostí, kdy byly aktivovány dvě záložní divize a další útvary a jednotky v počtu asi 120 000 osob. V době karibských událostí bylo připraveno k povolání více než 100 000 záložníků a v současné době, v souvislosti s válkou ve Vietnamu, je připravováno asi 150 000 záložníků pozemních sil. Britská armáda ve 2. světové válce plně zabezpečovala obranu teritoria a kromě toho bojovalo 8 záložních divizí v Evropě a další divize v Africe. K povolání části britských záloh došlo rovněž v době berlínských událostí.

I přes bohatou bojovou tradici záloh uskutečnilo americké a britské velení v posledních letech řadu reorganizačních změn, jejichž cílem bylo uvést v soulad organizační strukturu záloh s organizací pravidelných sil a zvýšit bojovou připravenost záloh. Při každé reorganizaci docházelo také k určitému snížení počtu záložních svazků, útvarů a jednotek. Např. při reorganizaci amerických záloh v roce

1963 bylo 8 záložních divizí reorganizováno na brigády a několik set útvarů a jednotek bylo zrušeno. Při reorganizaci britské Teritoriální armády v letech 1960 až 1963 byla rozpuštěna jedna divize, 8 brigádních skupin a počet hlavních bojových útvarů snížen z 270 na 195. K snižování počtů docházelo proto, že svazky a útvary byly na nízkých početních stavech a nedostatečně vyzbrojeny. Potřebná doba pro stmelení před bojovým použitím záloh byla příliš dlouhá a neodpovídala soudobým bojovým podmínkám a potřebám. Proto americké velení přijalo opatření, která umožnila snížit dobu potřebnou k dosažení bojeschopnosti záložních divizí z 18 na 8 týdnů a záložních brigád, lehkých obrněných pluků, praporů a oddílů ze 14 na 4–8 týdnů. Došlo také k částečné modernizaci výzbroje a k určité diferenciaci záložních svazků. Z 29 amerických záložních divizí bylo vyčleněno 8 (tzv. pohotovostní záložní divize), které mají být udržovány na 70–75% stavech; 6 z nich má být bojeschopných od 4 do 8 týdnů a 2 do 12 týdnů po povolání do aktivní služby. Zbývajících 21 záložních divizí má být udržováno na 50–60% stavech; mají být bojeschopné během 20–34 týdnů po povolání.

Dobu potřebnou pro stmelení před nasazením záložních divizí zkrátila i Velká Británie, která je ještě více závislá na rychlém použití záloh. Je možné počítat, že všech 10 divizí britské Teritoriální armády bude zmobilizováno během jednoho měsíce.

...

Vzhledem k tomu, že USA i Velká Británie jsou hlavními členy Severoatlantického paktu v Evropě, je nutné se zmínit i o možnosti nasazení jejich záloh na

evropském válčišti. Pro posílení svých vojsk v Evropě počítá americké i britské velení v první řadě se svazky pravidelných sil. USA plánují 4–6 aktivních divizí i 3 as

a dvě divize 18 vvs) a Velká Británie jednu divizi (3). V případě zahájení války po určitém období napětí v mezinárodních vztazích by bylo možno počítat se zasazením záloh pozemních sil obou států již v krátké době po zahájení války, protože období narůstání napětí by bylo využito k uvedení záloh do bojové pohotovosti, popřípadě určitá část záloh (zejména specialisté) by mohla být přesunuta předem. Např. dnes v USA dosud nebyla vyhlášena mobilizace záloh, ale asi 150 000 záložníků je uváděno do plné bojové pohotovosti, aby po povolání mohli být v krátké době zasazeni ve Vietnamu. Naopak, jestliže by válka byla zahájena nenadálým napadením, byly by pravděpodobně v prvním období použity jen tzv. pohotovostní záložní síly, protože bojeschopnost ostatních záloh by nebyla na potřebné úrovni. Je však třeba počítat i s možností, že jednotlivé zmobilizované záložní svazky a útvary budou v případě potřeby zasazeny do boje i za cenu menší vycvičenosti, protože 17 amerických a 5 britských divizí pravidelných sil by ne-

mohlo v případě války delší dobu účinně ovlivňovat situaci v různých částech světa. Přesun plánovaných divizí pravidelných sil a přísun potřebného materiálu a bojové techniky do Evropy by za optimálních podmínek trval nejméně měsíc. Po propočtení časových a přepravních možností Spojených států docházíme k závěru, že americké zálohy by mohly být na evropském válčišti nejdříve ve druhém měsíci války. Britské zálohy by mohly být na evropském válčišti použity již v prvním měsíci války. Britské divize 1 a 2 jsou na nízkých početních stavech a Britská rýnská armáda je asi na $\frac{2}{3}$ válečných počtů.

Počet zasazených záložních svazků na evropském válčišti lze stanovit jen odhadem. Bude záviset především na vývoji situace na válčišti. Maximálně je však možno počítat s $\frac{1}{3}$ záložních svazků pozemních sil obou států. Uváděné časové kalkulace mobilizačního rozvinutí vycházejí z optimálních podmínek bez ohledu na možné narušení mobilizace jadernými údery.

• • •

Přes značné reorganizační změny v zálohách obou států neuspokojuje současný stav americké ani britské velení. Dochází k názoru, že není účelné ani ekonomické udržovat v míru velký počet nenaplňovaných záložních svazků a útvarů, pro které je nedostatek potřebné výzbroje. Snaží se přejít k menšímu počtu svazků a útvarů, udržovaných na vyšších početních stavech, lépe vyzbrojených a vycvičených. To na druhé straně umožní i jejich rychlé použití v počátečním období války.

Na základě těchto úvah předložilo ministerstvo obrany USA začátkem roku 1965 návrh další reorganizace záloh pozemních sil. Zálohy, které nyní tvoří Národní garda a Organizovaná záloha, mají být sloučeny v Národní gardě a současně sníženy počty osob s placeným výcvikem ze 700 000 na 550 000 osob. Z Organizované zálohy má být převedeno do složení Národní gardy pouze 13 velitelství výcvikových divizí a některé další útvary a jednotky v počtu asi 150 000 osob. Zbývající svazky, útvary a jednotky Organizované zálohy mají být zrušeny. Z 23 divizí Národní gardy má být ponecháno jen 8 (nyní tzv. pohotovostní záložní divize) a zbývajících 15 má být reorganizováno na brigády. Navrhova-

ná reorganizace je sice podporována hlavními funkcionáři armády, včetně ministra obrany. Nesetkala se však celkově ve vládnoucích kruzích s takovým pochopením, jak se očekávalo; pravděpodobně proto, že byla předložena v nevhodnou dobu — válka ve Vietnamu. Přestože uplynul více než rok, nebyla dosud Kongresem schválena. Proto ministr obrany přistoupil k řešení jen určitých dílčích opatření, která nevyžadují schválení Kongresem, ale přesto mu umožňují částečný manévr silami a prostředky. V souvislosti s vytvářením zvláštních pohotovostních záloh,¹⁾ jejichž základem jsou 3 divize, 6 samostatných brigád a více než 800 jednotek druhů vojsk a služeb, nařídil rozpuštění šesti divizí a dalších 750 jednotek Organizované zálohy. Osoby a výzbroj mají být použity k doplnění pohotovostních záložních sil.

Rovněž britské velení počítá v příštím roce se zahájením reorganizace záloh, která postihne především Teritoriální armádu. Ta má prakticky zaniknout a místo ní má být postavena tzv. „dobrovolná zá-

¹⁾ Počítá se, že budou v případě potřeby jako první povolány do aktivní služby.

loha pozemních sil" (Army Volunteer Reserve) s celkovým počtem asi 50 000 osob. Do ní bude ze současné Teritoriální armády převedeno pouze 16 pěších praporů, 4 dělostřelecké pluky a některé další jednotky druhů vojsk a služeb v celkovém počtu asi 40 000 osob. Zbývajících 10 000 osob má tvořit tzv. „speciální dobrovolnou zálohu pozemních sil" (Special Army Volunteer Reserve), která bude sestávat z technických a týlových jednotek a z jednotlivců-specialistů. Má nahradit dosavadní „pohotovostní zálohu Teritoriální armády" (Ever Ready TA).

Současně s reorganizací záloh má být ve Velké Británii vytvořena zcela nová kategorie záloh, tzv. „záloha pro obranu teritoria" (Home Defense Force). Má za úkol pomáhat orgánům civilní obrany při likvidaci následků vzdušného a jaderného

napadení. Její početní stav v míru má být asi 23 000 a ve válce 28 000 osob.

Uvedené skutečnosti svědčí o tom, že americké i britské velení se snaží v praxi realizovat přijatý názor, že je účelnější udržovat v míru menší počet záložních svazků, útvarů a jednotek, jejichž připravenost by se přibližovala připravenosti pravidelných sil. Takové záložní svazky a útvary bude možno v krátké době po povolání do aktivní služby použít jak k ochraně a obraně teritoria, tak i k posílení vojsk v zámoří. Vyšší bojeschopnost záložních sil umožní také velení obou armád uvolnit již v počátečním období války pravidelné síly dislokované na teritoriu k plnění bojových úkolů v zámoří.

Číslování a dislokace amerických a britských záložních svazků je uvedena v příloze 1 a 2.

Zkušenosti z velení

Rozhovor s podplukovníkem Miroslavem Nedvědem a podplukovníkem Antonínem Dvořákem

Z vaší účasti na cvičeních na operačním stupni a u svazků máte značné zkušenosti z organizace velení. Co je hlavním obsahem velení a v čem, podle vašeho názoru, spočívá úspěch velitelů a štábů při zabezpečování pevného a nepřetržitého velení?

S. NEDVĚD: Nechci opakovat všeobecně známé zásady o organizaci velení. Z celého komplexu všech problémů, které jsou zahrnovány do obsahu velení, vidím dva základní a rozhodující úkoly: umět včas zjistit situaci u podřízených vojsk a po rozhodnutí jim rychle a krátce předat úkoly.

Všechny ostatní úkony, které patří do celkového obsahu pojmu velení, jako např. přijetí rozhodnutí, metodika práce velitele a štábu, kontrolní činnost, organizace rozmísťování a přemísťování míst velení a ostatní jsou buď podřízeny těmto dvěma hlavním úkolům nebo pomáhají k jejich realizaci.

Nelze přece samoúčelně řešit např. metodiku práce štábu nebo způsob kontrolní činnosti. Vždy je posuzujeme z hlediska jejich výsledné činnosti, tj. jak napomáhají zjistit situaci podřízených anebo je řídit. Tato zásada se v praxi u našich štábů dosud též plně potvrdila.

Velení se organizuje a uskutečňuje na základě rozhodnutí velitele. V čem ovlivňuje příprava a přijetí rozhodnutí velitele velení podřízeným vojskům?

S. DVOŘÁK: Příprava podkladů pro rozhodnutí velitele a samotné přijetí rozhodnutí nedělá velitelům a štábům všech stupňů žádné zvláštní potíže. Závažný problém je, že tato rozhodnutí velitelů nejsou včas a v potřebném rozsahu doručována podřízeným útvarům a svazkům.

Avšak i při přípravě a přijímání rozhodnutí lze mnoho zlepšit, aby bylo možné dát podklady podřízeným dříve a tím přispět ke zkvalitnění velení.

Zejména v průběhu operace, kdy velitel, náčelník štábu a ostatní funkcionáři štábu situaci znají, je podle mého názoru zbytečné připravovat rozhodnutí velitele denně nebo i několikrát denně formou informačních zpráv jako při přípravě operace. Někdy se z příprav dělají doslova slohová a řečnická cvičení. V průběhu operace (vedení boje) je třeba zaměřit úsilí velitele a ostatních funkcionářů štábu především na upřesnění úkolu podřízeným velitelům, na kontrolu pochopení a splnění těchto úkolů a na pomoc v plnění úkolů vlastními prostředky.

S. NEDVĚD: Velení podřízeným vojskům ovlivňuje do značné míry také souběžné plánování. Myšlenka souběžného plánování operace (boje) několika stupňů velení v jedné době je pokroková.

Zatím je praxe taková, že z nadřízeného štábu přicházejí k podřízenému veliteli podklady, které podléhají dalším změnám, takže podřízený štáb zahajuje konkrétní práci na vlastním rozhodnutí až po obdržení písemné a pode-

psané směrnice (rozkazu) nadřízeného velitele. V této době však štáb často zpracoval více variant rozhodnutí a důstojníci jsou unavení a vyčerpáni již v době, kdy mají zahájit práci na plánu operace.

V rámci souběžného plánování stačí předat podřízeným velitelům pouze ty údaje, které se již během další práce nezmění. Z praxe je známo, že podřízeným velitelům postačuje k zahájení práce na přípravě rozhodnutí zpravidla jen rozhraní, směry útoku a úkoly.

Připravuje-li např. velitel divize rozhodnutí, může v rámci souběžného plánování předat velitelům útvarů ihned ty údaje, které stanovil velitel armády, např. rozhraní, směr hlavního útoku, bližší úkol divize a směr dalšího útoku. Znalost těchto údajů postačí podřízeným velitelům, aby si mohli připravit mapy se základními údaji.

S. DVOŘÁK: Závažný nedostatek je že práce štábů je dosud často zaměřována k podrobnému ujasňování situace, k důkladným a všestranným rozborům, k přípravě a vyslýchání informačních zpráv, ke zpracování vnitřní dokumentace — tj. k práci, ze které nemají užitek podřízená vojska. O této práci říkáme, že „štáby pracují na sebe“. Jaký je konečný efekt práce velitele štábu, kteří mají sice vzorně zpracovaný plán operace (vedení boje) a náčelníci přesně podle předepsaných bodů přednesli veliteli své informační zprávy, když podřízený velitel nemá včas jasno, kde je jeho směr hlavního úderu, nezná pravou a levou hranici svého útočného pásma, nezná svůj bližší a další úkol?

Jaké máte poznatky s rozpracováním metodik práce?

S. NEDVĚD: V posledních letech řada cvičení, zejména na operačním stupni, velmi přesvědčivě potvrdila, že dobře zpracovaná a dodržovaná metodika práce velitele a štábu je nepostradatelná při plánování i vedení operace (boje). Dobrá metodika práce šetří síly štábu a zabezpečuje kvalitní splnění úkolů, což má podstatný vliv na pevné velení podřízeným. Všichni velitelé i funkcionáři štábu dnes sice již uznávají nutnost a účelnost metodiky práce velitele a štábu, avšak tato metodika zůstává často pouze na papíře a praktická činnost je někdy neplánovitá.

Vyplývá to z toho, že velitel nezná svoji činnost a činnost štábu podle předem zpracované metodiky práce, neboť se nepodílel na jejím zpracování a v dobré snaze řídit práci štábu, ve skutečnosti ji svými zásahy narušuje. Naopak někdy se všichni příliš spoléhají na metodiku práce a práce není ve štábu řízena ani v tom případě, kdy dojde ke změně situace a úkolů, které metodika nepředpokládá.

S. DVOŘÁK: Ve velení vojskům se opomíjí jeden ze základních úkolů velitele a štábu v období přípravy rozhodnutí. Opomíjí se součinnost mezi jednotlivými druhy vojsk, mezi svazy, svazky a útvarů i součinnost uvnitř štábu. V práci velitele a štábu by se mělo stát pravidlem, že po rozhodnutí vydá velitel alespoň nejdůležitější pokyny pro součinnost, např. o způsobu vyvedení divize na pochodové osy, o způsobu zařazení posilových prostředků ke svazkům (útvaram) na pochodové osy, o likvidaci následků zbraní hromadného ničení apod. Jaké následky může mít nedostatečně organizovaná součinnost ve štábu, je zřejmé z tohoto příkladu: operační oddělení svazku dostalo hlášení o výbuchu pozemní jaderné pumy v určitém prostoru, avšak náčelník raketového vojska a dělostřelectva za několik minut vydal rozkaz

oddílu vojskových raket k přesunu oddílu do prostoru výbuchu pozemní jaderné pumy.

Součinnost má podstatný vliv na velení vojskům a musí být organizována ve všech údobích a druzích bojové činnosti. Nelze ji však chápat tak, jako před deseti lety, kdy se z ní stával obřad. Nesmí se však na ni zapomínat nebo ji podceňovat, jak je tomu často v současné době.

Efektivnost ve velení vojskům se tedy projevuje ve včasném doručení správných rozhodnutí velitele podřízeným štábům a vojskům. Jak tento úkol realizovat?

S. DVOŘÁK: Za současného způsobu plánování a vedení operace (boje), kdy „bojujeme“ také s časem, kdy nabývá dynamičnost a manévrovost velkého rozsahu a kdy usilujeme o utajení nejen příprav, ale také akcí v průběhu operace a tím také i rozkazů a nařízení, je vyloučeno, aby velitelé nebo náčelníci štábů sami technickými pojítky předávali úkoly podřízeným velitelům. Za předání úkolů odpovídá veliteli štáb, za předání úkolů operačního charakteru operačním oddělení. Velmi se osvědčilo zřízení směrových orgánů v operačním oddělení. Podílejí se na přípravě rozhodnutí, formulování úkolů. Jejich hlavním úkolem je znát situaci podřízených vojsk a zabezpečit doručení rozkazů, nařízení a pokynů velitele vykonavatelům.

Zřízení směrových orgánů nezbavuje podřízené velitele a štáby povinnosti vyčleňovat styčné důstojníky, kteří mají doručovat nadřízenému štábu situaci vlastních vojsk a dokumenty, které nemohou být odeslány přes podací stanice (rozhodnutí velitele apod.) a pomáhat plnit úkoly styčnému orgánu nadřízeného štábu.

Někdy se stává, že na funkce styčných důstojníků, kteří se podílejí na realizaci práce štábu, jsou často určováni naprosto nepřipravení důstojníci bez potřebného odborného vzdělání.

S. NEDVĚD: Máme-li ve štábech k předávání úkolů a získávání situace směrové a styčné orgány, neznamená to, že velitelé, náčelníci štábu a ostatní hlavní funkcionáři štábu přímo podřízeným vojskům nevědí. Avšak najít správnou metodu, jak má velitel osobně podřízeným velet, to dělá mnohým velitelům značné potíže. Mnohdy jsme na cvičení svědky toho, že velitel svazku je osobně u rádiové stanice a přijímá kódogram, pozůstávající z několika desítek trojčíslicových čísel, kterým naprosto nerozumí. Dělá to však proto, aby nebyl hodnocen, že nemá osobní styk s podřízenými a že osobně nevědí. Na druhé straně jsou velitelé, které nikdo k rádiu nebo telefonu nedostane.

Jak se tedy má velitel podílet na osobním velení podřízených?

Tak, že sleduje práci směrových a styčných orgánů a tvrdě vyžaduje od štábu, aby podklady pro práci podřízených velitelů byly zpracovány včas, odeslány nejrychlejším způsobem a několika spojovacími cestami. Prověřuje, zda podřízení velitelé úkoly pochopili a zda je plní. Tato zásada nevylučuje hovory velitele s podřízenými veliteli na technických pojítkách. Hovory a jejich obsah by však měly být zaměřeny např. k hlášení a obdržení a pochopení nového úkolu, k přemístění VS, k jaderným úderům na vojska apod. Takové hovory mohou být do určité míry v otevřené řeči a mají i morální vliv na podřízené velitele.

Další formou osobního styku velitele s podřízenými je jeho osobní přítom-

nost u podřízeného štábu. Je to forma kontroly a pomoci. S velitelem se mají kontroly a pomoci zúčastnit ti hlavní funkcionáři štábu, kteří v dané situaci jsou schopni práci podřízeného ovlivňovat.

To jsou možné způsoby osobního velení velitele podřízeným vojskům, které nejsou formální a jsou velmi účinné.

S. DVOŘÁK: Jsem pro zpracování takových dokumentů a pomůcek, které účinnému velení napomáhají. Jedním z nezbytných dokumentů ve štábu je přehled o vydaných rozkazech a nařízeních. V tomto přehledu je nutné zapisovat všechny rozkazy a nařízení (jejich stručný obsah), které byly podřízenému zaslány, dobu a způsob odeslání a dobu příjmu rozkazu podřízeným. Přehled o vydaných rozkazech a nařízeních je třeba považovat za jeden ze základních dokumentů v oblasti velení, který nejen eviduje, ale který ve velení udržuje pořádek. Na mnohých štábech však tento dokument podceňují a nevedou jej.

S. NEDVĚD: Hovoříme o včasnosti předání úkolu podřízenému veliteli a o osobním styku velitele s podřízeným velitelem. Tyto úkoly mohou s velkým úspěchem zabezpečovat vrtulníkové letky, které byly v posledních letech organizačně začleněny až do svazků vto. Jaký je však výsledek činnosti těchto vrtulníkových letek? Velmi málo je jich využíváno k zabezpečení pružného a neselhávajícího velení. Vrtulníkovým letkám jsou dávány úkoly, které nemají vztah k velení nebo často nedostávají vůbec žádný úkol. Na jedné straně se volá po samočinných počítačích, po utajovačích, které dosud nemáme, a na druhé straně se nevyužívá ani takových účinných prostředků v oblasti velení, jako jsou vrtulníkové letky.

S. DVOŘÁK: Velký vliv na velení má změna úkolu v průběhu operace (boje), což bude velmi časté. Na různých stupních velení se tato změna projeví odlišným způsobem. Společná pro všechny však zůstává stejná zásada — dát podřízeným vojskům rozkazy (předběžná nařízení, pokyny) co nejdříve a usměrnit je časově a prostorově k plnění nového úkolu. Kladu-li v této závažné otázce na první místo čas, nemám na mysli změnit a vydat úkol podřízeným „z chodu“, jak se často na cvičeních stává.

I zde je třeba (podle stupně velení) změnu v úkolu promyslet, zapojit do přípravy rozhodnutí štáb a teprve po přijetí zdůvodněného rozhodnutí zabezpečit jeho okamžité doručení vojskům. Velice škodí plnění úkolu i morálnímu stavu podřízených velitelů, štábů i vojsk, dochází-li při změně v průběhu operace k vydávání nepromyšlených rozkazů, které se i vzápětí ruší. Proto je výhodné mít zpracovanou metodiku práce velitele a štábu s důrazem na zabezpečení rychlého doručení úkolu podřízeným.

Velitel prostřednictvím svého štábu velí z míst velení. Jak tato místa velení ovlivňují efektivnost velení?

S. DVOŘÁK: Velitelská stanoviště jsou centrem jednotlivých stupňů velení. Proto je k těmto místům upřena pozornost nejen podřízených velitelů a štábů, ale také nepřítelů, což by pro všechny mělo být velkým vykřičníkem. Velitelská stanoviště se umísťují a organizují tak, aby nám je nepřítel nevyřadil. Nejdůležitější zásady z hlediska jejich životnosti:

— rádiové prostředky, které může nepřítel zaměřit a zjistit, umísťovat mimo VS;

- VS maskovat proti vzdušnému průzkumu;
- orgány a prostředky velení rozptýlit na více míst (VS, PVS, TVS);
- organizovat spolehlivé strážní zabezpečení.

S. NEDVĚD: Je nemyslitelné velet bez prostředků, které jsou k dispozici na VS. Vždy, když se velitelé na cvičeních o porušení této zásady pokusili, neměli úspěch. V dnešních podmínkách musí být VS schopno rychle se přemísťovat. Máme sice všechny prostředky VS motorizované, ale máme jich takové množství, že rychlost přesunu VS přímo vylučují. Na stupni svazek byl v posledních letech zpracován podrobný rozbor potřeby vozidel a prostředků k účinnému velení. Výsledek byl překvapivý; k tomuto úkolu bylo třeba jen několik desítek aut (dopravních a speciálních). Byly připraveny ukázky pro funkcionáře svazků, vydána jim potřebná dokumentace zdůvodňující každý prostředek na VS, avšak hned vzápětí na divizních cvičeních s vojsky a na VŠC byly dopravní a jiné prostředky podstatně zvýšeny. Proto v průběhu operace (boje) se VS stává nikoliv dobrým prostředkem velení, ale kolosem, o který se musí velitel a NŠ starat a který jim odebrá čas potřebný k velení vojskům. Velké kolony aut, tak typických pro rozpoznání VS, jako jsou štábní autobusy a spojovací vozidla, jsou nejen málo pohyblivé, ale i dobrým terčem nepřátelského úderu.

Velké nasycení různých prostředků na VS způsobuje, že VS je málo pohyblivé a že zaostává za vojsky. Jeho spojovací prostředky nejsou schopny vzhledem ke svým takticko-technickým vlastnostem překlenout velkou vzdálenost, a proto se často stává, že funkcionáři na VS neznají situaci a do řízení nezasahují. VS se tak zbavuje svého hlavního poslání, tj. být hlavním místem velení. Jediné východisko z tohoto nežádoucího stavu je:

- prověřit účelnost každého vozidla zařazeného na VS, jeho obložnost, množství a účelnost naloženého materiálu;
- určit konkrétně, která vozidla mají být na VS, PVS a TVS;
- přebytečná vozidla vyřadit z VS a nedovolit přísun dalších vozidel na VS.

Toto opatření nelze však dělat v kanceláři, ale na štábním nácviku nebo při VŠC.

S. DVORÁK: Cvičení v míru nedovolují opomíjet otázky bezpečnosti míst velení, hlavních funkcionářů i styčných důstojníků. Místa velení budou cílem zvýšeného zájmu nepřátelského průzkumu a diverzantů. Na cvičeních jsme však svědky toho, že na VS se dostanou i nepovolané osoby. Vyplývá to z toho, že není organizováno účinné střežení míst velení. Rovněž výjezdy hlavních funkcionářů z VS k podřízeným a přesuny styčných důstojníků je třeba zabezpečit ozbrojeným doprovodem a používat nikoliv auta, ale obrněné transportéry.

V rámci Varšavské smlouvy dochází ke cvičením spojeneckých armád. Jaké máte poznatky z velení svazů, svazků a útvarů různých národností?

S. NEDVĚD: Ve velení štábů a vojskům jiných národností jsou určité potíže, které vyplývají z odlišností v organizaci i v metodice práce velitelů a štábů a zejména v různosti jazyka. Velení těmto vojskům ztěžuje i vzájemná neznalost funkcionářů nadřízeného a podřízených štábů.

Tyto potíže lze úspěšně řešit.

Ke štábu podřízeného spojeneckého svazu nebo svazku se vysílá styčná skupina, složená z důstojníků operačního směru, spojovacího vojska, 6. oddělení, týlu, chemického vojska (podle potřeby i jiných druhů vojsk), která po dobu podřízení spojeneckého svazu (svazku) zůstává na jeho VS, přebírá od svého velitele (štábu) rozkazy a nařízení v českém (slovenském) jazyce a předává je veliteli (NŠ) spojeneckého svazu (svazku) v jeho národním jazyce. Styčná skupina dále sleduje pochopení a plnění úkolů a svému štábu předává situaci spojeneckého svazu (svazku). Je účelné, styčnou skupinu vybavit vlastními spojovacími prostředky (rádiové stanice) a rychlými dopravními prostředky (vrtulníky, letadlo).

Podřízený spojenecký štáb vysílá současně malou styčnou skupinu k nadřízenému štábu. Tato skupina zdvojuje vzájemný styk obou štábů. Od svého štábu přebírá hlášení v národním jazyce a předává je zpravidla ruský příslušným funkcionářům nadřízeného štábu, u kterého je umístěna.

Reálně plánovat přesuny vojsk

(VM 1/66)

Podplukovník Jiří Dojiva

Článek podplukovníka Jiřího Chalupy ukazuje na nutnost reálně plánovat přesuny vojsk. S většinou jeho názorů souhlasím, k některým však mám výhrady.

Je to především k názoru na nepodstatné prodloužení pochodového výkonu při zvýšení počtu pochodových os u divize ze dvou na tři. Závěr autora o prodloužení pochodového výkonu pouze o 15 km vychází z hloubky sestavy v novém prostoru rozmístění která se svojí délkou značně liší, tj. při pochodu po dvou osách je 70 km a při pochodu na třech osách 45 km. Z tabulky č. 2 potom vyplývá, že sestava v novém prostoru je schematicky řešena rozmístěním jednotek na jedné ose v praporečích proudcích dlouhých 1 km s mezerami 3 km. Polní řád v hlavě 13 čl. 538 však nepředpokládá tento způsob rozmístění v jednom proudu na jedné ose s prapory za sebou, ale doslova uvádí: „Útvary (jednotky) se rozmísťují zpravidla podél pochodových os nebo stranou od nich v takových vzdálenostech a rozestupech, které vylučují současně zasažení

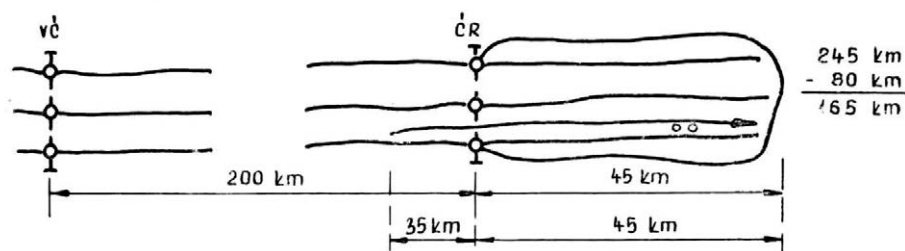
proudů rozmístěných vedle sebe jedním jaderným úderem střední mohutnosti.“ Ani průměrná členitost a pokrytost terénu v našich podmínkách neumožňují rozmístění jednotek tak, jak předpokládá autor a proto rozdíl hloubek prostorů rozmístění při pochodu na dvou nebo třech osách nebude tak rozdílný, jak se předpokládá, tj. 25 km. Naopak, velitelé a štáby se budou snažit řešit sestavu tak, aby zabezpečili také snadné velení vojskům i jejich rychlý přesun do potřebného směru (čl. 533). Tyto podmínky však nesplňuje prostor rozmístění divize tvaru přibližně 70×9 km po ukončení pochodu po dvou osách (norma pro rozmístění divize je až 600 km^2 — čl. 533).

Při propočtech celodenních pochodových výkonů podle autora dochází potom k jejich zkreslení vzhledem k uvažované různé délce prostoru rozmístění (70 km, 45 km). Při tom je vhodnější volit přibližně oválný prostor rozmístění (20×30 km) stejný jak pro přesun po dvou, tak

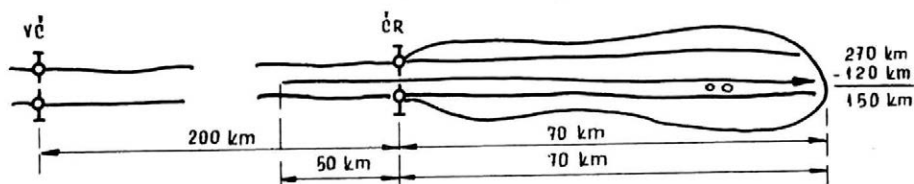
i po třech osách. Uvažujeme-li tvar prostoru rozmístění stejný, pak při propočtech přesunu od výchozích míst do rozchodišť [jednotky zkracují vzdálenosti mezi sebou i mezi vozidly a proto v každém případě uspějí zaujmout prostor jakéhokoliv tvaru] dojdeme k rozdílu v pochodo-

vých výkonech při přechodu na tři osy o celý rozdíl délek proudů, tj. o 40 km. Ke zkrácení u autora dochází proto, že jako pochodový výkon uvažuje vzdálenost od výchozích míst po rozchodiště s dobou, kterou potřebuje navíc pro dojezd zád proudů do rozchodiště.

a) Pochod po třech osách (délka proudů 80 km)

b) Pochod po dvou osách (délka proudů 120 km)

Rozdíl v efektivním pochodovém výkonu je potom podle autora pouze 15 km.

Aby nedocházelo ke zkrácení pochodových výkonů, je vhodné volit jako pochodový výkon vzdálenost, kterou urazila čela jednotek.

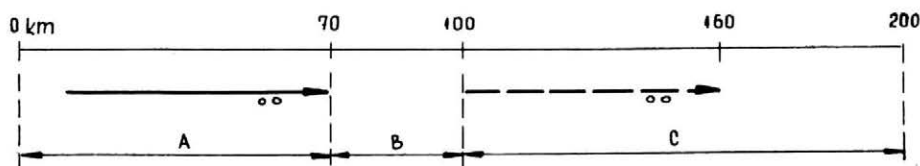
Efektivní pochodový výkon potom bude vhodnější schematizovat (příloha 1 sloupec 9) pro obě varianty pochodu (jak při dvou, tak i třech osách) při řešení stejné hloubky prostoru rozmístění, např. 30 km, aby vynikla skutečná výhoda přesunu po třech osách proti dvěma osám a byla vyjádřena rozdílem délek proudů, tj. 40 km.

Vzhledem k nespolehlivě volené hloubce prostoru rozmístění při pochodu s různým počtem os, zanikala tato výhoda při výpočtu efektivního pochodového výkonu a autor dospěl k nesprávnému závěru, že „přechod ze dvou os na tři umožňuje prodloužení pochodového výkonu pouze o 15 km“.

V dalším mám rozdílný názor na volbu pochodových rychlostí při přechodu z jedné rychlosti na druhou, v důsledku změny kvality vozovky.

Je jistě správná zásada, že při změně v pochodových rychlostech je nežádoucí, aby proudy se stlačovaly nebo roztahovaly a tím se zmenšovaly nebo zvětšovaly nařízené vzdálenosti mezi praporními proudy, stanovené na 5 km. Při podrobném rozboru vlivu snížení rychlosti na úseku vozovky horší kvality dospějeme však zvláště u delších proudů ke značnému prodloužení časů pro přesun. Současně s nutností snížení rychlosti i v těch úsecích, kde komunikace dovoluje rychlost vyšší, dochází k nevyužití její kvality pro zrychlení přesunu celého proudu.

Použijí-li příkladu autora, kde po ose 200 km dlouhé se přesunuje proud dlouhý 60 km a úseky A a C dovolují rychlost 25 km/h a úsek B pouze rychlost 15 km, dojdeme k těmto závěrům:

— záď proudu již po ujetí 10 km musí zpomalit z rychlosti 25 km/h na 15 km/h i když by mohla pokračovat ještě dalších 60 km v přesunu rychlostí vyšší,

— čelo proudu po vyjetí z úseku snížené rychlosti 15 km/h musí ještě dalších 60 km jet rychlostí 15 km/h i když komunikace dovoluje rychlost 25 km/h. Tato opatření snížené rychlosti při snaze aby řidiči využili dobrého stavu komunikace, budou v praxi jen těžko plnit,

— při ponechání rychlosti 15 km/h pouze při průjezdu vozidel úsekem B dojde v kritickém místě (čelo proudu na začátku úseku C) ke zmenšení vzdáleností mezi proudy z 5 km na 2,5 km. Před touto hranicí dochází však k **postupnému zmenšování a potom zvětšování vzdáleností**, které se upraví na normální vzdálenosti na 160 km.

— **rozdíl v celkovém trvání přesunu** bude však při dodržení této zásady 1,40 h, což je jistě značná časová ztráta.

V příkladu autor uvažuje proud poměrně krátký, tj. 60 km. Při propočtech s obdobnou délkou a kvalitou osy pro proudy delší, tj. 80 a 120 km (divize po 3 a 2 osách) jsem došel (při dodržení zásad autora) k těmto dalším závěrům:

a) při proudu dlouhém 80 km dojde k prodloužení doby přesunu již o 2,10 h a při snížené rychlosti vozidel na úseku B se maximálně zmenší mezery na 3,2 km,

b) při proudu dlouhém 120 km dojde k prodloužení doby přesunu o 2,40 h a při snížené rychlosti vozidel jen na úseku B se maximálně zmenší mezery jen na 3,75 km.

Při porovnání těchto značných rozdílů v trvání přesunu a na základě propočtů doporučuji:

1. Vyhnout se raději úsekům komunikací, které snižují rychlost přesunu o 10 a více km i na úkor objížďky tohoto úseku delší až o 50 % než původní osa, protože se čas pro přesun i přes prodloužení osy vyrovná využitím vyšší rychlosti. Při dodržení zásad snížení rychlosti podle autora s použitím uvedeného příkladu, bude možné volit objížďku dlouhou až 60 km přes úsek B (tj. o 100 % delší) a teprve potom budou časy pro přesun

stejně. Při kratší objížďce umožňující trvalou rychlost 25 km/h bude její použití časově výhodnější.

2. Nepřesahuje-li rozdíl snížení rychlosti 10 km/h a délka úseku není větší než $\frac{1}{3}$ délky proudu, snížení tak, jak uvádí autor, uvažovat a ponechat snížení rychlosti vozidel jenom v daném úseku i na úkor zmenšení vzdáleností z 5 km na menší, která však i v kritickém bodě (při dojetí čela proudu na konec úseku snížené rychlosti) se nesnižuje pod 3,5 km.

Jsem si vědom, že není v tomto druhém případě do důsledku splněno ustanovení předpisu Vševojsk-1-1 čl. 144 v nařízené vzdálenosti praporečnických proudů 5 km, ale toto snížení vzdáleností (které však nepřesahuje minimální vzdálenost 3 km pro vyřazení živé síly jadernou náloží střední mohutnosti) se projeví zkrácením doby pro přesun až o 30 %, zvláště při pochodu na 2 osách.

V dalším chci vyjádřit svůj názor na návrh autora plánovat rozchodiště každému útvaru zvlášť, který zdůvodňuje tím, že při plánování ukončení přesunu z jednoho rozchodiště dochází ke „zjevné nepřesnosti, která by neměla mít místo v praxi operačních oddělení“.

Tento závěr autora ještě vyplývá také z toho, že uvažuje hloubku sestavy v prostoru rozmístění značně velikou, zvláště po ukončení přesunu na dvou osách (70 km). Jak jsem již uvedl, tato sestava bude málo pravděpodobná a v praxi je volen přibližně oválný prostor rozmístění divize hloubky asi 30 km.

Doba pohotovosti útvaru v novém prostoru rozmístění se dá ze společného rozchodiště propočítat a stanovit i při použití hloubky sestavy 70 km, uvažované autorem, velmi přesně.

Příklad:

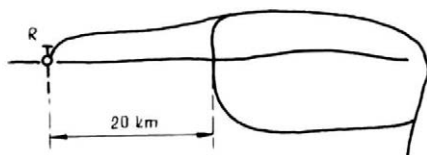
Délka osy přesunu útvaru ze společného rozchodiště na záď svého prostoru rozmístění je 20 km. Rychlost přesunu 20 km/h. Na zaujetí prostoru počítáme 30 minut.

Dobu pohotovosti stanovíme takto:

— k času projetí zádi společným rozchodištěm připočteme dobu nutnou k dojetí zádi proudu na záď prostoru rozmís-

tění a dobu nutnou k zaujetí prostoru rozmístění poslední jednotkou.

Záď ve 3.30 hod.

3.30 (průjezd zádi proudu rozchodištěm)

+1,00 (dojezd zádi proudu do prostoru)

+0.30 (rozmístění v novém prostoru)

Doba pohotovosti =

5.00 hodin

Plánování přesunu na různá rozchodiště, jak navrhuje autor, je značně složité, protože vyžaduje propočty délek os z poslední regulační čáry i odlišných časů průjezdů těmito rozchodišti. Tím může dojít snáze k omylu při propočtech a jednoduchá časová kontrola na jednom rozchodišti je nemožná.

Vzhledem k tomu, že dobu pohotovosti z jednoho rozchodiště můžeme stanovit zcela přesně a výpočty jsou mnohem jednodušší, nepřikláním se k názoru autora, který doporučuje volit pro každé útvar jiné rozchodiště. Volba jednoho rozchodiště také podstatně zjednodušuje zpracování tabulky pochodu. Při stanovení pochodových os je samozřejmě nutné stanovit osy přesunu až na zadní okraj prostoru rozmístění.

K problémům přeskupení vojsk

Podplukovník Julius Medlík

Téměř všechny stupně velení mají ve své podřízenosti prostředky, jejichž zasažením vyjadřují úsilí na tom nebo onom směru. Přeskupení bývá proto pro tyto prostředky velmi často spojeno se změnou podřízenosti, s manévrem k vyvedení prostředků z boje, přesunem a zasažením do bojové činnosti na jiném směru nebo prostoru v relativně nových podmínkách. Tato okolnost se týká především jednotek a útvarů vševojskových, ale i druhů vojsk, zejména dělostřelectva, které nejvíce manévrují jak podél fronty, tak k frontě.

Velká vlastenecká válka přinesla do přeskupení vojsk v taktickém i operačním měřítku mnoho nového. Vytváření úderných uskupení na neočekávaných směrech a v nebyvale krátkých lhůtách umožňovalo dosáhnout vítězství i nad silnějším nepřítelem. V obecném slova smyslu platí tato zásada i dnes ovšem kvalitativně i kvantitativně nelze měřítko mezi sebou srovnávat. Raketové jaderné prostředky umožňují dnes nahradit manévry k soustředění jednotek na hlavním směru manévrem palbou nejen v taktickém, ale

i operačním měřítku. Přesto se však fluktuace posilových prostředků proti minulosti značně zvětšila, zejména proto, že střídání druhů bojové činnosti, prostor bojové činnosti i nároky na čas se podstatně zvětšily. Manévrovací prostor všech organizačních stupňů se zvětšil proti 2. světové válce až 10krát, zatímco možnost zásahu z místa jednotek a útvarů druhů vojsk (palbou, přehrazením směru, rozvinutím zabezpečovacích prvků apod.) zůstala v podstatě beze změny. Proběhla-li dříve změna úkolu často v rámci jednoho směru, i když třeba ve prospěch jiného vševojskového útvaru, pak v soudobých podmínkách bude změna úkolu často spojena s přesunem na nový směr a s přípravou zasažení v jiných podmínkách. Pro některé posilové prostředky se zkrátila doba k vedení aktivní bojové činnosti a prodloužila se doba potřebná k vyvedení z boje, přesunu, přípravě a zasažení do boje v nových podmínkách. Složitě podmínky soudobého boje a operace, kdy vzniká náhlá potřeba v krátké době řešit kritickou situaci nebo realizovat rozhod-

nutí vševojskového velitele způsobily, že potřeba manévru výrazně přerostla možností působení z jednoho místa nebo směru.

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že přeskupování vojsk v důsledku změn úkolů nebo jejich upřesňování a střídání vojsk v důsledku ztrát po jaderných úderech nepříteli budou velmi častá a budou spojená se změnami v podřízenosti v průběhu boje. To všechno bude muset proběhnout nepozorovaně pro nepříteli, bez ztráty tempa útoku, velení i hodnoty palebné podpory. Příklady ze cvičení ukazují, že vševojskový svazek během 3 dnů operace přešel v prvním operačním sledu z jedné armády do druhé, do zálohy vševojskové armády a skončil v záloze frontu. Extrémní případy nejsou samozřejmě určující, stejně jako pouhá změna rozhraní mezi svazky a svazy nevyřeší úkoly boje (operace) ani nezvýší tempo útoku, ale naopak může ohrozit jejich splnění.

Přeskupování vojsk v průběhu operace

Přeskupování vojsk v průběhu operace je nejsložitější otázka řízení celé operace. Protože při něm někdy i značná část vojsk mění pásma a prostory své činnosti a je odtrhována od aktivní bojové činnosti, může dojít na určitou dobu ke stagnaci bojové činnosti, zpomalení tempa operace i narušení režimu řízení operace. To jsou negativní stránky přeskupení a a změn podřízenosti, které dost výrazně ovlivňují splnění úkolu operace a boje, abychom je brali v úvahu při zámyslu přeskupení.

Na druhé straně však v soudobých podmínkách operace bude přeskupení vojsk a změny v podřízenosti vševojskových útvarů a svazků i útvarů druhů vojsk často jedinou alternativou, jak přenést úsilí bojové činnosti ze směru na směr, zvýšit tempo operace, posílit vševojskové svazy a svazky, zasadit druhé sledy a zálohy, nebo naopak vytvořit podmínky k odražení útoku nepříteli. Nemůžeme se tedy změním v uskupení a podřízenosti vyhnout, ale v každém případě bude nutné docenit jeho negativní a pozitivní vlivy na průběh operace s cílem maximálně zkrátit „zranitelné“ období odražení vojsk od aktivní bojové činnosti.

Každá změna v uskupení vojsk nebo v podřízenosti musí mít smysl, musí být jednoduchá a maximálně efektivní musí se řídit jednotným zámyslem a jeho po-

chopením na všech velitelských stupních. Je nutné docenit důsledky třeba i jen změny rozhraní mezi svazky a svazy na praktickou bojovou činnost vojsk. Na některých cvičeních se stalo zvykem měnit rozhraní a podřízenost vojsk bez konkrétních propočtů a někdy stačila jen změna pásma činnosti k tomu, aby byl přiznán cvičícím úspěch.

Dosud je např. otevřená otázka, jak naložit s posilovacími prostředky svazku prvního sledu (vyčleněnými z armádních útvarů), přechází-li svazek při přeskupení vojsk z jedné armády do druhé. Předpokládáme, že předávaný svazek dosáhl úspěchu a vysokého tempa právě díky přiděleným posilovacím prostředkům. Vezme-li v úvahu patriotické hledisko — že armádě, od které svazek odchází — nikdo úkoly v operaci nezmenší a že svazky přicházející z hloubky (z frontové zálohy) jsou bez posilovacích prostředků, dospějeme k závěrům, že je nutné tomuto svazku posilové prostředky odebrat. Tím však narušíme základní podmínky, které přivodily úspěch tohoto svazku a může nastat situace, že do doby příchodu a zasazení do boje nových posilovacích prostředků se úspěch změní v neúspěch. Na některých cvičeních se vševojskové svazky předávaly i s posilovacími prostředky. Tomu se však brání velitelé a štáby, protože dochází k nekontrolovanému poklesu úderné síly, těžkostem ve velení i zásobování vojsk.

V případě, že bude přijato rozhodnutí odebrat předávanému svazku posilové prostředky, může dojít k jejich novému zasazení u jiného svazku na jiném směru podle situace za 3—6 hodin při vzdálenosti přesunu do 50 km. Např. u části armádní dělostřelecké brigády, která tvořila posilové dělostřelectvo předávaného svazku, může dojít k novému zasazení za 5—6 hodin. U protitankových útvarů a jednotek, jsou-li v palebném dotyku s nepřítelí, je návratnost ke své armádě ještě delší. Obdobné nebo i větší ztráty v aktivní bojové činnosti mohou nastat i u ostatních druhů vojsk (protiletadlové dělostřelectvo, ženijní vojsko, chemické vojsko).

K časovým ztrátám v aktivní bojové činnosti posilových prostředků bude tedy docházet při každém přeskupení a změně podřízenosti vojsk, pokud nebude možné tuto mezeru překrýt např. manévrem palbou [na nižších taktických stupních]. V každém případě jde ztráta na úkor předávajícího, který ztrácí organické pro-

středky, na jejichž možnosti a kapacitu měl stanoveny úkoly a i na úkor předávajícího svazku, kterému odebráním posilovacích prostředků byla značně snížena bojeschopnost a předtím vynaložené úsilí vojsk se neprojevovalo v efektivnosti splnění úkolu.

Zdá se, že nejlepší řešení je ponechat posilové prostředky předávajícímu svazku do té doby, dokud průběh boje neumožní je vrátit do původní sestavy. Je zajímavé, že tohoto názoru byli vždy všichni přejímající, zatímco předávající stupně velení byly většinou názoru opačného.

Potíže v řízení a zásobování těchto jednotek vyplývají především z toho, že organické štáby nemají přehled o osudu, úkolech, stavu a potřebách svých jednotek, které se ocitly u sousední armády a vyžadování informací přes štáb frontu je nejen zdlouhavé, ale zatěžuje síť velení. V armádním dělostřelectvu je sice organizována síť velení, která však vzhledem k dosahu rádiových stanic je zpravidla nepoužitelná.

Zajímavá situace vzniká při přechodu vševojskového svazku z jedné armády do druhé. Cílem takového přeskupení bývá zpravidla snaha zvětšit údernou sílu armády, posílit úderné uskupení a podle toho také přiměřeně zvětšit úkoly. Svazek může přejít do podřízenosti nové armády buď v 1. sledu nebo může být do operační sestavy vyveden manévrem z hloubky. V každém případě má určitou bojovou hodnotu, která je dána opotřebeností vojsk a stavem zásob, které si přivážejí s sebou. Tyto zásoby se stávají součástí všech vezených zásob armády. Vzniká však situace, že u armády, která měla být příchodem svazku posílena, dojde k úměrnému poklesu stupně zabezpečení vojsk, zejména materiálem, a k vyrovnání poklesu může dojít až po přísunu dodatečných zásob, to je za 1—2 dny i více. Soudobá bojová činnost je však tak složitá, že přísun nemusí již svazek zastihnout na stejném místě operační sestavy, ba dokonce u téže armády. Stupeň zabezpečení však není dán jen výší armádních zásob všeho druhu, ale i kapacitou armádních opravárenských prostředků, které se mění v závislosti na počtu svazků a prostředků u armády.

Za 2. světové války nedocházelo tak často ke změnám podřízenosti vševojskových svazků ve srovnání se současnou operační praxí. To umožňovalo vytvořit „požadavkovým“ způsobem potřebné zá-

soby i řídit opravy a návrat techniky z opravárenských prostředků vojskům, od kterých byla odsunuta. Rovněž zasazení čerstvých svazků do boje bylo plánováno předem a změny, kterým tyto plány podléhaly, vlivem bojové činnosti nebyly prostorově tak velké, aby zásadním způsobem ovlivnily možnosti vytvoření potřebných zásob, zejména střeliva (na zemi). Dnes pravděpodobně nebude možné počítat s vytvářením zásob na zemi. Proto útvar (svazek) měnící podřízenost bude mít jen zásoby, které veze s sebou na vozidlech a bude nutné, aby v armádě, ke které přichází, byly zásoby direktivním způsobem v co nejkratší době zvýšeny.

Daleko složitější otázka, která pravděpodobně také vyvolá více diskuse, je **manévr jadernou municí**. Rozdělení jaderné munice po úkolech a dnech operace i po svazcích je součástí rozhodnutí velitele armády a vyjadřuje se jím hlavní úsilí armády ke splnění úkolu celé operace. Přidělením jaderné munice na operaci jsou také dány možnosti splnit úkol v nařízené době, prostoru a s požadovaným výsledkem.

V průběhu operace dochází však vlivem různých příčin k přeskupení svazků, majících jadernou municí přisunutou na úkor plnění úkolů ve prospěch armády, kde působily před přeskupením. Jak tedy nyní řešit změnu podřízenosti tohoto svazku, předat s raketami nebo bez nich? Na čí vrub počítat spotřebovanou i nespotebovanou jadernou municí u tohoto svazku? Komu započítat jadernou municí, kterou měly vševojskové svazky frontové zálohy u sebe při podřízení armádě? Tyto otázky nemají jen teoretický charakter, jak by se na první pohled zdálo, ale vplynuly z některých velitelsko-štabních cvičení, kdy vznikly velmi složité problémy v aktivním řízení zásobování raketového vojska raketami a ve vedení přehledu o spotřebě raket s jadernou a chemickou náloží.

Abyste vyvinula složitost zásobování vojsk (vševojskových svazků) raketami, stačí si uvědomit, že od vydání rozkazu k přísunu do bojového použití rakety může uplynout 6—10 hodin (přesun 150 i více km), a to je dost dlouhá doba k tomu, aby daný svazek již neplnil původní úlohu v operační sestavě armády. Nebo jak hodnotit, rozhodli-li se velitel armády maximálně zabezpečit dosažení úspěchu některým svazkem raketovými jadernými údery třeba na úkor jiných svazků a pak po dosažení úspěchu je mu tento svazek vy-

ňat ze sestavy armády. Tak dochází i k nekontrolovatelným změnám počtu i sortimentu raket vyčleněných ke splnění úkolů určité armádní operace a k fluktuaci raket mezi armádami v důsledku přeskupování vojsk. Proto je celkem pochopitelná tendence velitelů a štábu nepředávat svazky s nepoužitými raketami. To však vyvolává snížení úderné síly tohoto svazku v sestavě přejímající armády, která v případě, že nemá plánovaný přísun raket v nejbližší době, musí uskutečnit manévr raketami mezi svazky. Takovou situaci musí však štáb frontu předvídat a řešit na úkor zálohy raket velitele armády nebo frontu, protože znovu rozdělovat přípravu a přísun raket při každé změně v operační sestavě by bylo vzhledem k náročnosti technické přípravy neúnosné.

Současné způsoby vedení vševojskové ho boje a operace pravděpodobně nedovolí nějak omezovat přeskupování a změny podřízenosti vojsk, aby nedocházelo k uvedeným problémům. Cesta je jiná, druhy vojsk i způsoby zabezpečení boje a operace musí přejít k takovým organizačním i materiálním principům, které umožní plně respektovat zákonitosti soudobého boje a operace. Zkušenosti z historie vojenství ukazují, jak často teoretické myšlení předstihlo daný stupeň rozvoje armády.

Domnívám se, že i naše organizační formy a systém zabezpečení vojsk v poli nevyhovuje plně současným potřebám. Např. jak vyhovuje bojovému použití současné organizace dělostřeleckých pluků a brigád? Dělostřelecký oddíl je samostatná palebná jednotka a v soudobém boji stále více působí mimo svazek útvaru. To nutí velitelství pluku (brigády) vybavit dělostřelecký oddíl — který odchází někdy na řadu dní až do vzdálenosti několika desítek kilometrů — tak, aby mohl plnit úkoly nezávisle na štábu a týlu pluku. Avšak pluk (brigáda) jako stupeň velení má i k tomuto oddílu povinnosti, které mu však způsob vedení boje a operace nedovoluje zcela plnit. Obdobné problémy budou pravděpodobně i u ostatních druhů vojsk. Nemůžeme ale říci, že by se v těchto otázkách nic nedělo. Vždyť cílem všech reorganizací je uvést do maximálního souladu způsoby vedení soudobých operací s organizací vojsk i způsobem velení a zabezpečení. Vývoj spěje k takové organizační formě, a to pravděpodobně „stavebnicového“ typu, která umožní nejen rychle kompletovat bojeschopné útvary a svazky popřípadě i ze zbytků po jaderných úderech nepřítele, ale i posilovat, přidělovat nebo včleňovat bez dodatečného vyvolání těžkostí, a to jak z hlediska řízení, tak i materiálního zabezpečení.

Msp při vyjití z obklíčení

Podplukovník Rudolf Malík

K obklíčení může dojít v obraně nebo při odchodu, jestliže útočící nepřátelské síly, které jsou v převaze, proniknou do boku a týlu vlastních vojsk a ovládnou všechny cesty odchodu (Vševojsk-1-1, čl. 520).

K obklíčení msp jako celku nebo jeho části může však dojít i jindy.

V počátečním období, např. za boje v pásmu krytu, budou prvosledové pluky (PO) samostatně pronikat do hloubky území nepřítele s cílem zmocnit se rozhodujících prostorů pro zahájení střítného boje hlavními silami svazků.

Při plnění těchto úkolů nepřítel může předsunuté oddíly na určitou dobu oddělit od hlavních sil svazku a obklíčit.

Po nenadálém napadení může nepřítel

pronikat do hloubky našeho území. Nemá-li být ohroženo rozvinutí vlastních hlavních sil, bude nutné na některých směrech prvosledovými útvary přejít do obrany. Nepřítel se bude snažit oddělit prvosledové útvary od hlavních sil pozemními i výsadkovými jednotkami. V důsledku toho může také dojít k obklíčení některých útvarů i na vlastním území.

Při rozvíjení útoku na směrech, při odtržení útvarů na značnou vzdálenost od hlavních sil, při protiztečích nepřítele podpořených jadernými údery může dojít též k dočasnému obklíčení msp.

Každá z variant obklíčení pluku se bude od sebe lišit svým charakterem. Jinak tomu bude za útoku a střítného

boje, kdy vlastní jednotky se nemohou opřít o terén pro obranu připravený a nemají dle dokonale organizovaný palebný systém. Jinak tomu bude za obrany, kdy jednotky v obklíčení mají výhody terénu a organizace palebného systému.

Rozdíl bude i v tom, že obklíčený pluk bude rozložen na nesterénně velké ploše což má vliv na ztráty způsobené plukem hlavně jadernými údery a na způsob boje v obklíčení.

Pluk, obklíčený v průběhu útočného boje, bude se bránit zpravidla na menší ploše, čímž může mít větší ztráty a omezenou volnost manévru v obklíčení. Zato z větší části zůstane v útočné sestavě a většinou taktická iniciativa bude na vlastní straně; pluk může vyjít snáze z obklíčení vlastní bojovou činností a za aktivní pomoci hlavních sil svazku (rychlý postup).

Za obranného boje bude mít obklíčený větší prostor, větší manévrovací možnosti a tím i pravděpodobnost menších ztrát. Iniciativa je však na straně nepřítele, což si vyžádá delší a pečlivější přípravy vyjít pluku z obklíčení.

Ve všech variantách bude důležité vyřešit OPZHN. Je nutné co nejvíce se přimknout k nepříteli a i omezený prostor využít maximálně k protijadernému manévru.

BOJ V OBKLÍČENÍ

Bojová sestava msp v obklíčení musí umožňovat, aby pluk po jednoduchém přeskupení mohl včas vyjít z obklíčení.

Většinou půjde o obranu na široké frontě, většina sil pluku bude uskupena v jednom sledu s vyčleněním zálohy z tankového a motostřeleckého praporu.

Jiné jednotky, které se dostaly do obklíčení s plukem, budou použity podle jejich bojových schopností jako vlastní organické součásti pluku.

Tankový prapor bude (v důsledku činnosti proti obklíčení) po dovršení obklíčení nepřítelem zpravidla zasazen do boje. Při uspořádání bojové sestavy musí se velitel pluku snažit co nejvíce tanků vyvést z boje a začlenit do zálohy.

Plukovní baterie 122mm H bude zpravidla přidělena praporu na nejdůležitějším směru s přihlédnutím na její včasné použití i při vyjít pluku z obklíčení. Přidělení některému praporu bude závislé na počtu dělostřelecká, jež bylo předtím pluku přiděleno k vytvoření dělostřelecké skupiny. Byla-li **plukovní dělostřelecká**

skupina obklíčena současně s hlavními silami pluku, mohou být některé baterie přiděleny i praporům. Její jádro však bude zpravidla působit centrálně. Palebné postavení jádra skupiny musí být voleno tak, aby mohlo působit na všechny směry.

Kromě vševojskové zálohy bude mít velitel pluku **protitankovou, ženijní, chemickou zálohu a odřad zabezpečení pohybu** (byl-li pluk obklíčen za útočného boje). OZP bude nutné ponechat a počítat s jeho použitím při vyjít pluku z obklíčení.

Všechny zálohy pluku umísťujeme na pravděpodobné směry jejich použití, ale v žádném případě ne na malém prostoru uprostřed obklíčení.

VS pluku umístíme v netankovém terénu, abychom mohli velet bez přemístění i za organizace a vyjít pluku z obklíčení.

Týlové jednotky pluku, pokud budou v obklíčení, je výhodné umístit v prostorech, kde by byly co nejméně zranitelné a nejlépe chráněné sestavou pluku. Jejich sestavu volit tak, aby vyhovovala současně požadavkům vyjít z obklíčení. Nezapomenout na vyznačení přistávacích ploch pro vrtulníky nebo pro shoz materiálu a odsun raněných vzdušnou cestou ještě před zahájením vyjít pluku z obklíčení.

Způsob boje pluku v obklíčení bude vycházet z bojové činnosti nepřítele při ničení obklíčeného pluku.

Použije-li nepřítel jaderné údery do hloubky obrany pluku a postupně se bude snažit obklíčovací kruh svírat, aby palbou dělostřelecká a údery letectva dovršil zničení, bude těžiště boje pluku položeno na obranu obvodu kruhu obklíčení za současného odstraňování následků po jaderném napadení v nejpotřebnějším rozsahu pro záchranu živé síly.

Ničení nepřítele, který svírá obklíčovací kruh, by se měly (pokud možno) zúčastnit i prostředky velitele divize a to na nejbezpečnější prostor nebo směry činnosti nepřítele.

Vede-li nepřítel údery na dvou nebo více sblíhavých směrech, aby rozdělil jednotky pluku na izolované části, které by v dalším postupně ničil, bude těžiště obrany na těchto směrech v celé hloubce položeno na praporem rajóny obrany. Zálohy budou zasazovány postupně na směry, kde se projevuje nejsilnější tlak nepřítele. Aktivní zásah záloh současně musí vytvořit i podmínky pro uvolnění sil a prostředků pro obnovení záloh nebo pro přeskupení sil a prostředků z pasivních úseků na ohrožené směry.

V průběhu boje bude zvlášť nutné zřizovat zátarasy na nejdůležitějších přístupech do boků a týlu praporních rajónů obrany; palbou dělostřelectva, tanků a rozhodnou protiztečí zničit postupně nepřítele pronikajícího na směrech a pokračovat tak v plnění stanoveného úkolu, neboť za boje v obklíčení je pluk zpravidla povinen houževnatým a aktivním bojem usnadnit splnění bojového úkolu divize.

Vytrvalost, iniciativa a rozhodnost všech velitelů, odolnost a houževnatost jednotek, překvapivá a aktivní činnost, dovedné manévrování silami a prostředky jsou rozhodující podmínkou úspěšného boje v obklíčení.

VYJITÍ MSP Z OBKLÍČENÍ

Vyjítí z obklíčení je kombinací útoku, obrany a odchodu. Využíváme přitom ztížené viditelnosti a hlavně noci, kdy lze dosáhnout co největšího překvapení.

Podle Vševojsk-1-1 čl. 527 pluk může vyjít z obklíčení se souhlasem nadřízeného velitele uspořádaně a musí přitom zničit nepřítele, který pluku v tom brání. Vycházejí z obklíčení v malých skupinách a bez bojové techniky je nepřipustné.

Čas na organizaci boje bude závislý na době obdržení rozkazu pro vyjítí pluku z obklíčení. Jednou to může být v době kdy dochází k obklíčování, jindy až po jeho ukončení.

Radu otázek řeší velitel a štáb pluku již za organizace boje v obklíčení, takže při rozhodování pro vyjítí pluku z obklíčení se řeší jen zbývající otázky.

Poněvadž vyjítí z obklíčení je jedna z nejtěžších bojových činností pluku, bývá zpravidla do ní zainteresován bezprostředně velitel divize.

Ten vydá pro vyjítí podrobný rozkaz. Na základě tohoto rozkazu, znalosti vlastní a nepřátelské situace a situace sousedů přijme velitel pluku podle mapy rozhodnutí a **vydá bojový rozkaz**. V něm kromě jiného uvede:

- poslední zprávy o nepříteli s důrazem na směr vyjítí pluku z obklíčení;
- možnosti zásahu záloh nepřítele po dobu vyvádění jednotek pluku z obklíčení a možnou činnost nepřítele na ostatním obvodu obklíčení,
- úkol pluku a způsob jeho splnění.

Stanoví též pořadí odsunu raněných a nemocných a rovněž určí, co kdy má být zaminováno, zbořeno nebo zničeno a odpovědné velitele.

Hlavní úder pluku pro vyjítí z obklíčení v noci je nejvhodnější volit na nejkratším směru vedoucím k pevnému úseku vnější fronty. Tato zásada může však platit plně jen tehdy, má-li tento směr dostatek cest a málo překážek. Jinak vzdálenost pro vyjítí z obklíčení může být značná.

Počáteční síla úseku průlomu je přímo závislá na počtu jednotek, které velitel může vyčlenit do úderného uskupení. Je třeba nejméně takové šířky, která po průlomu prvního sledu sestavy nepřítele umožňuje zahájit další vyvedení jednotek, hlavně týlu, v proudech, alespoň po ječné ose a to mimo dosah účinné palby ručních zbraní a protitankových kanónů. Těmto požadavkům odpovídá šířka nejméně 3 km.

Celková hloubka úkolu bude mít podstatný vliv na stanovení úkolu jednotkám pro průlom. Čím bude tato hloubka větší, tím silnější musí být krycí a zajišťovací jednotky, neboť jejich boj bude trvat delší dobu.

Současně však bude silná průlomová skupina. Rozpor nesmí být řešen na úkor úderného uskupení, poněvadž čím tato bude silnější, tím bude i silnější počáteční úder, větší překvapení nepřítele a vyšší tempo útoku.

Sestava pluku má zabezpečit úspěch průlomu ve zvoleném úseku. Zpravidla ji bude tvořit jeden sled, jelikož půjde o útok na spěšně zaujatou a mělkou obranu nepřítele.

Úderné uskupení bude tvořit $\frac{1}{2}$ až $\frac{2}{3}$ sil a prostředků obklíčeného pluku, a to hlavně tanků a dělostřelectva; na zbývající frontě ponecháme mimořádný počet krycích jednotek.

Vševojskovou zálohu vytváříme v síle motostřelecké a tankové roty.

Krycí jednotky, jejichž úkolem je udržet zaujatá postavení, bude nejlépe vytvářet z motostřeleckých jednotek dostatečně posílených protitankovými zbraněmi, minomety, ženijními a zatarasovacími prostředky, a pokud to bude možné, i tanky. Kromě toho boj krycích jednotek zabezpečíme palbou dělostřelectva.

Jednotky zajišťující boky průlomu vytváříme až v průběhu boje z křídelních jednotek úderného uskupení. Budou-li v zajišťovacích jednotkách tanky, bude zapotřebí zabezpečit jejich ochranu motostřeleckými jednotkami. K přehrazení důležitých směrů bude nutné boj zajišťovacích jednotek zabezpečit zásahem protitankové zálohy nebo položením minového pole.

Jednotky, jež se zúčastní boje přímo v úderném uskupení, vyvádíme utajeně a postupně. Tím vytváříme výhodnější podmínky pro organizovaný boj krycích jednotek.

Demonstrační činnost částí sil obklíčeného pluku bezprostředně před zahájením vyjití z obklíčení nebude vždy reálná. Nebude dostatek volných sil pro tuto činnost. Bude výhodnější organizovat tuto činnost ve vhodnou dobu jednotkami zvenčí.

Fronta obklíčení se zpravidla prolomuje po palebném přepadu dělostřelectva. Jaterné zbraně použijeme na síly a prostředky, které mohou vyjití pluku z obklíčení nejvíce ohrozit.

Při průlomu v noci je výhodné provést zteč s překvapením; v tom případě se zahájí dělostřelecká palba až při zahájení zteče.

Část tanků úderného uskupení, které prorazily kruh obklíčení, vyrazí pod ochranou motostřeleckých jednotek rychle na boky nepřitele a postupně zabezpečují postupující křídla hlavních sil úderného uskupení. Manévr úderného uskupení je zpočátku čelní, pak postupně dochází ke kombinacím s bočním.

Podle konkrétní situace mohou **zajišťovací jednotky**, zabezpečující vzniklou mezeru, přejít na určeném prostoru do obrany nebo mohou dále obchvacovat nepřátelské boky a rozšiřovat mezeru. V každém případě odcházejí jako poslední až po projití krycích jednotek.

Zálohy postupují za křídly úderného uskupení připraveny hlavně odrazit proti zteče nepřitele.

Dělostřelectvo vychází z obklíčení z větší části s úderným uskupením a ničí nepřitele přímou palbou. Část dělostřelectva kryje odchod krycích jednotek.

Vševojsková záloha zpočátku chrání **týl pluku**, který vychází z obklíčení ihned za úderným uskupením. V dalším části sil může posílit boj zajišťovacích a krycích jednotek, avšak z větší části se zpravidla použije k zesílení úderného uskupení k prorazení vnějšího kruhu obklíčení.

Krycí jednotky drží zaujatá postavení a nedovolují nepříteli zúžit frontu obklíčení. Odchod zahájí teprve, když hlavní síly se spojily s vlastními vojsky. Je-li vzdálenost k vnější frontě příliš velká, mohou krycí jednotky zahájit odchod již po průchodu týlu pluku úsekem průlomu.

Krycí jednotky zpočátku poutají nepřitele aktivní obranou a podle průběhu boje odcházejí postupně překračováním. Jejich manévr má stejný charakter jako manévr při vyjití jednotek z boje; nejdříve odpoutání, potom rychlý odchod zabezpečený palbou a zátaras.

Pluk, který vychází z obklíčení, může sledovat dva cíle. Buď se spojit s jednotkami vně obklíčení, nebo udeřit v určeném směru a pokračovat v útoku s hlavními silami divize.

V prvním případě pluk po vyjití z obklíčení zpravidla bude tvořit druhý sled; ve druhém případě bude ve vhodné době současně napomáhat při plnění útočných cílů velitele divize. Tento způsob vyjití pluku z obklíčení bude typický u pluku, který při plnění samostatného úkolu nejčastěji jako PO aktivní činností nepřitele se dostal dočasné do obklíčení.

Veřejné mínění o civilní obraně a přípravě obyvatelstva

Podplukovník Ing. Milan Ždímal

Na spojeneckém cvičení „VLTAVA“ nebo v rámci různých setkání měl každý z nás dostatek příležitosti blíže poznat další z našich občanů, kteří jsou tak či onak zapojeni do systému obrany země a aktivně v něm pracují. Většinou si z těchto setkání odnášíme dobré dojmy.

Bylo by však ošidné považovat aktivitu i názor těchto soudruhů za průměr, plat-

ný pro všechno naše obyvatelstvo. Protože však náš obranný systém — vzhledem k charakteru počátečního období soudobé války — nezbytně počítá s obranou všeho lidu, je nezbytné seznámit se blíže s typickými názory občanů na problematiku obrany země, civilní obrany a na přípravu obyvatelstva.

Bude to prospěšné nejen z toho důvodu,

že mnoho našich soudruhů je aktivně zapojeno do nynější přípravy obyvatelstva k obraně vlasti, ale i proto, že systém civilní obrany našeho území si v současnosti nezbytně vyžaduje stále užší koordinaci s přípravou našich ozbrojených sil — pol-

ních i teritoriálních. Věnuji proto tuto poslední vědeckou informaci o celostátním výzkumu veřejného mínění obyvatelstva¹⁾ analýze III. bloku otázek v DOTAZNÍKU. Jde právě o otázky civilní obrany a přípravy obyvatelstva.

Je možná ochrana proti jaderným zbraním?

Především si všimněme názorů obyvatelstva na možnosti obrany naší země v podmínkách vedení soudobé války.

Otázka č. 17 v DOTAZNÍKU zněla:

„Domníváte se, že je potřebné připravovat k obraně země mimo ozbrojených sil i ostatní obyvatelstvo?“

Odpovědi v procentech:

Ano	56,1 %
Částečně ano	32,9 %
Ne	6,7 %

Nevím	3,7 %
Neodpověděl	0,6 %

Dotázaní, kteří na otázku č. 17 odpověděli „ano“, mají realističtější názor na charakter soudobé války než ti, kteří odpovídají buď „částečně ano“, nebo „ne“. Vyplývá to ze srovnání jejich odpovědí na otázku č. 17 a na otázku č. 7 DOTAZNÍKU, která se ptala, zda by podle mínění respondenta byly ve světové válce použity jaderné zbraně či ne. (Viz **tabulku 1**)

Tabulka 1

Odpovědi na otázku č. 17:		Odpovědi na otázku č. 7:	„Ve světové válce by JZ byly použity“	„Ve světové válce by JZ nebyly použity“	„Nevím“
Domníváte se, že je potřebné připravovat k obraně země mimo ozbrojených sil i ostatní obyvatelstvo?	ANO	65,4 %	22,9 %	10,9 %	
	Částečně ANO	58,3 %	26,0 %	15,0 %	
	NE	54,9 %	26,8 %	16,6 %	
	Nevím	32,0 %	10,0 %	48,6 %	

Tabulka 2

Odpovědi na otázku č. 8:		Soudobá jaderná válka by skončila vítězstvím soc. tábora	Soudobá jaderná válka by skončila vítězstvím imper. tábora	Svět by byl zničen	Nevím
Odpovědi na otázku č. 19:					
Znáte účinky jaderných zbraní a ochranu proti nim ?	ANO	14,3 %	1,0 %	78,1 %	5,6 %
	Částečně ANO	9,5 %	0,7 %	82,6 %	6,5 %
	NE	8,9 %	1,5 %	71,1 %	17,8 %

¹⁾ Předcházející stati byly uveřejněny ve VOJENSKÉ MYSLI číslo 4 a 5/1966.

Názory — ohlasy

Otázka čis. 19 v DOTAZNÍKU zněla:
„Znáte účinky jaderných zbraní a ochranu proti nim?“

Odpovědi v procentech:

Ano	33,5 %	> 81,9 %
Částečně ano	48,4 %	
Ne	17,3 %	
Neodpověděl	0,8 %	

Srovnáme si mínění respondentů, kteří volili odpověď „ano“ a respondentů, kteří odpovídali „ne“ s jejich míněním na důsledky světové jaderné války (viz tabulka 2).

Z tabulky je patrné, že příznivější názor (než je průměrné mínění) mají na výsledky války respondenti, kteří znají účinky jaderných zbraní a ochranu proti nim. Ti, kteří toto neznají, dívají se na možnosti vítězství socialismu mnohem pesimističtěji a nejvíce ze všech volí v tomto případě odpověď „nevím“.

Zajímavá je dále otázka, odkud dotázaní znají účinky JZ a ochranu proti nim. Proto byla položena **otevřená otázka čis. 19 a: „Uveďte odkud je znáte.“**

Rozložení odpovědí:

Ze školení CO	41,8 %
Z vojenské služby	13,6 %
Z vojenské služby a CO	4,9 %
Z CO na škole	4,2 %
Z prostředků masových komunikací	10,7 %

Další dvě otázky byly věnovány civilní obraně. Šlo o to zjistit, do jaké míry jsou naši občané zařazeni do systému CO a co si myslí o způsobu přípravy.

Otázka čis. 20 DOTAZNÍKU zněla:

„Jste zařazen do některé složky civilní obrany?“

Dotázaný měl zaškrtnout jednu z možných odpovědí. Struktura zařazených občanů do systému CO vyšla takto:

Člen řídicího orgánu CO	6,9 %
Zařazen do jednotky nebo služby CO	9,6 %
Zařazen do útvaru svépomoci CO	8,4 %
Zařazen v některém veřejném útvaru ČSČK	7,1 %
Člen ČSPO	7,7 %
Nezařazen do žádné z uvedených složek	60,3 %

Jiné zdroje	0,4 %
Neodpověděli	24,4 %

Odpovědi svědčí o tom, že v informaci obyvatelstva o účincích JZ a ochraně proti nim patří prvé místo školení v civilní obraně. Hned vzápětí je vojenská služba, zatímco podíl prostředků masových komunikací je vzhledem k jejich možnostem a předpokládanému účinku nízký.

S předcházející otázkou souvisí i otázka čis. 18: **„Byla by podle Vašeho názoru ochrana před účinky jaderných zbraní při oboustranném použití těchto zbraní ve světové válce možná?“**

Odpovědi v procentech:

Ano	8,3 %	> 52,4 %
Částečně ano	44,1 %	
Ne	33,5 %	
Nevím	11,4 %	
Neodpovědělo	0,7 %	

Již z letmého srovnání těchto odpovědí s odpověďmi na otázku čis. 19 je patrné, že část těch, kteří znají úplně nebo částečně účinky JZ a ochranu proti nim, se přesto domnívá, že ve světové válce by byla ochrana možná jen částečně nebo vůbec ne. Mínění obyvatelstva ovlivňuje názor, šířený prostředky masových komunikací, který líčí světovou jadernou válku automaticky a beze všech pochyb jakožto všeničivou, přinášející zákonitě naprostou zkázu civilizace. Tato představa je podle mého názoru zjednodušená.

Mínění o civilní obraně

Již na první pohled je zřejmé, že procento nezařazených občanů do systému CO je vysoké. Všimněme si blíže tohoto procenta nezařazených v korelaci s povoláním, které tito respondenti uváděli.

Jedno z nejvyšších procent nezařazených občanů jsou vojáci z povolání — 80,8 %. To je pochopitelné. Toto procento by bylo zřejmě ještě vyšší, kdyby šlo pouze o vojáky z povolání složek MNO. Údaj o povolání totiž zahrnuje i vojáky z povolání složek MV, kteří jsou zařazení do systému CO. Vysoké procento nezařazených tvoří ženy v domácnosti — 73,8 %, studující — 86,8 %, vědecktí a kulturní pracovníci — 74,3 %.

Nejmenší procento nezařazených vykazují pedagogičtí pracovníci — 39,6 %, pracovníci ve zdravotnictví — 44,4 %, administrativní pracovníci — 49,5 %, technicko-hospodářští pracovníci — 54,9 %, pracovníci v zemědělství — 55,4 %, pracovníci v průmyslu — 55,4 %, pracovníci v obchodu — 55,4 %, pracovníci v dopravě — 55,4 %, pracovníci v kultuře — 55,4 %, pracovníci v službách — 55,4 %, pracovníci v ostatních povoláních — 55,4 %.

vedoucí závodů a zařízení — 55,8 %, pracovníci stranických a státních orgánů — 56,7 %. Procento nezařazených dělníků a zemědělců vcelku odpovídá průměrné četnosti celého vzorku dotázaných.

Minění respondentů o účinnosti způsobu přípravy ve složkách naší CO zkoumala tato otázka:

„Jestliže jste zařazen v některé z uvedených složek, považujete způsob přípravy, jímž procházíte, za:“

— dostačující	36,3 %
— nedostačující	38,9 %
— nevím	7,9 %
— neodpověděl	16,9 %

Jak je vidět, procento těch, kteří neodpověděli (16,9 %) je podstatně nižší než procento těch, kteří v systému CO nejsou zařazení (60,3 %). Z toho vyplývá, že se ke způsobu přípravy vyjadřovali mnozí, kteří v něm — podle své odpovědi na předcházející otázku č. 20 — nejsou vůbec zařazení.

K upřesnění uvádím vnitřní korelace mezi oběma otázkami (Viz **tabulka 3**)

Na první pohled z tabulky vyplývá, že odpovědi o dostačujícím nebo nedostačujícím způsobu přípravy jsou poměrně stejně četné. Nejčastěji jsou nespokojeni s účinností přípravy respondenti, zařazení do útvarů svépomoci nebo do jednotky či služby CO v okrese (kraj) nebo na objektě. Poměrně nejvíce jsou spokojeni se způsobem přípravy občané, zařazení jako členové ČSPO nebo jako členové řídicího štábu CO. Zatímco u požárníků je zřejmé, že jejich příprava je intenzivní, mínění členů řídicích štábů CO je zkráceno právě jejich vlastním zařazením na řídicích funkcích. Tito soudruzi, obrazně řečeno, podléhají „iluzím z titulu své funkce“. Vždyť procento těch, kteří jsou nespokojeni se způsobem přípravy je tak vysoké, že je nanejvýš potřebné podrobit celý systém pečlivé analýze a zjistit příčiny této kritické nespokojenosti, jež je v mínění řádových pracovníků silná. V tomto směru může naše analýza vyslovit pouze varovné podněty. Další opatření jsou už věci příslušných vedoucích orgánů CO, počínaje štábem CO při ministerstvu vnitra.

Tabulka 3

Zařazení respondentů do systému CO:	Způsob přípravy, jímž procházím, považuji za:		
	dostačující	nedostačující	nevím
Člen řídicího orgánu CO	48,3 %	44,0 %	5,5 %
Zařazen do jednotky či služby CO	45,6 %	45,0 %	8,8 %
Zařazen do útvaru svépomoci CO	39,5 %	46,1 %	13,8 %
Zařazen do některého útvaru ČsČK	47,0 %	41,8 %	9,9 %
Člen ČSPO	53,8 %	32,2 %	9,9 %

Mínění o všennárodní přípravě obyvatelstva

Poslední dvě otázky tohoto bloku se týkaly mínění respondentů o všennárodní přípravě obyvatelstva, jejíž dvě etapy proběhly v ČSSR v letech 1960/1964.

Otázka č. 22 zněla:

„Prošel jste všennárodní přípravou obyvatelstva k civilní obraně?“

Odpovědi:

Ano	63,6 %
Ne	33,7 %
Neodpověděl	2,7 %

Procento těch, kteří prošli VNPO je velmi vysoké. Přitom u respondentů určitých povolání účast tato průměrné číslo převyšuje. Tak respondenti z řad administrativních pracovníků prošli systémem VNPO ze 74,5 %, technicko-hospodářští pracovníci ze 75,3 %, pedagogičtí pracovníci z 82,5 %, pracovníci ve zdravotnictví ze 79,1 %, pracovníci stranického a státního aparátu z 83,3 %. Pod průměrnou účastí zůstali pracovníci v zemědělství, ženy v domácnosti a studující.

Názory — ohlasy

To je však zdánlivě důvod ke spokojenosti. Hlavním měřítkem výsledků VNPO nemůže být počet zúčastněných, ale samotná úroveň školení. Odraz této úrovně v mínění účastníků je silně kritický.

Ukáže to analýza otázky čí. 23:

„Jestliže ano, považujete toto školení za“...

— dostačující	22,8 %	
— příliš všeobecné	25,3 %	> 40,0 %
— nedostačující	14,7 %	
— nevím	15,2 %	
— neodpověděl	22,0 %	

I v této otázce je zřejmé, že odpovídali nejen ti, kteří prošli všennárodní přípravou, ale značná část těch, kteří jí neprošli.

Zajímá nás proto především názor těch respondentů, kteří výslovně v otázce čí. 22 uvedli, že přípravou prošli. U nich jsou odpovědi ještě kritičtější. Považují VNPO za

— dostačující	32,8 %	
— příliš všeobecné	40,9 %	> 60,9 %
— nedostačující	20,0 %	
— nevím	4,5 %	
— neodpověděl	1,4 %	

Skoro dvě třetiny respondentů, kteří se zúčastnili VNPO mají tedy kritické výhrady k její úrovni.

Aby se toto velmi nepříznivé mínění neopakovalo při hodnocení nynější „dvouletky“ přípravy obyvatelstva k obraně vlasti — to je závažná otázka.

Poměr sil a strategie Západu

Podplukovník PhDr. Václav Melichar, CSc.

Velmi často se hovoří o tom, jak v důsledku měnícího se poměru sil se mění i strategické koncepty Západu. Nejčastěji se uvádí nejmarkantnější případ, totiž přechod od americké koncepce „hromadné odvety“ ke strategii „pružné reakce“. Dosud však nikdo nepodrobil tento problém, totiž vliv poměru sil na strategii Západu, podrobné analýze. Je ovšem pravda i to, že problematika poměru sil všeobecně nebývá dosud ani u nás příliš mnoho studována a vysvětlována.

Tím záslužnější je vydání knihy O. Mahlera,¹⁾ který se snaží tyto otázky řešit ve vzájemných souvislostech. Není třeba zdůrazňovat, že takový cíl práce je nanejvýš aktuální. Vždyť válečné možnosti soudobého kapitalismu a s tím spojená problematika poměru sil je skutečně „nezmapovaná“ oblast soudobého vojenství. Udělat tuto práci je však nesmírně obtížný úkol, dokonce domyšleno do všech důsledků a souvislostí, je to snad i nad síly jednotlivce i nad možnosti veřejné přístupné práce. Se vším je však třeba nějakým způsobem začít. A je zásluhou autora, že touto knihou zahájil práci, kterou by se měl v budoucnosti a dlouhodobě a do hloubky zabývat kolektiv všestranně kvalifikovaných odborníků.

Postup autora při zpracování daného tématu je správný a logický. Svoji práci rozdělil celkem do pěti částí. V 1. kapitole řeší obecné otázky tématu, v dalších pak chronologicky odpovídá na otázky, jak se vyvíjel poměr sil v jednotlivých obdobích poválečného vývoje. Periodizace, které autor přitom použil, odpovídá běžně uznávaným kritériím hodnocení vývoje poválečného vojenství. Velmi správně hlavní pozornost a těžiště celé práce věnuje 4. kapitole, která se zabývá revolučními změnami v podmínkách války a jejich vlivem na poměr sil, strategické koncepty a politiku soudobého kapitalismu.

Historická metoda zkoumání dané problematiky je velmi správná, autor ji dovede vhodně spojit s logickým řazením jed-

notlivých problémů. V práci je dobře využito zobecnění jednotlivých uzlových historických událostí poválečného období, zvláště korejské války a karibské krize, kdy se nejmarkantněji v akci projevil pravý poměr sil. Tyto problémy je třeba studovat dále, s větším odstupem do stále větší hloubky a hodnotit i celou řadu dalších dílčích střetnutí, které jsou jistě jedním z významných ukazatelů poměru sil. Takový význam bude mít bezesporu v současné době probíhající válka v jižním Vietnamu.

Tyto skutečnosti již samy o sobě naznačují, jak složitou kategorií je vojenský poměr sil. Není možné, zvláště na strategickém stupni, omezovat se pouze na počítání a srovnávání vojenské techniky, počtu divizí, raket, atomových a vodíkových pum atd., i když jsou to nesmírně závažné údaje. Vojenská síla států a koalic závisí na celém komplexu nesmírně složitých a vzájemně souvisejících faktorů sociálně ekonomického i specificky vojenského charakteru. Autor si tuto skutečnost uvědomuje a v první části své práce ji také náležitě vyzvedává. V dalších částech své práce však bohužel není schopen, ani při nejlepší vůli, tuto správnou zásadu do všech důsledků realizovat, a to proto, že je to prostě nad síly jednotlivce. Proto se soustřeďuje především na postižení vojenskotechnické základny války. Sociálně ekonomické faktory, které ovlivňují poměr sil, hodnotí jen velmi zřetelně. V tomto směru rozhodně bude nutné do budoucna tuto problematiku prohlubovat. Vždyť sociálně ekonomické faktory ovlivňují vojenské možnosti států a koalic nejmarkantněji, ať už přímo nebo prostřednictvím specificky vojenských činitelů.

Vylíčení vojenskotechnické základny války a specificky vojenských činitelů patří bezesporu k silným stránkám předložené práce. Autor zde shrnul většinu toho, co bylo možno sehnat v rámci našich omezených možností. Zde je z pochopitelných důvodů i nadále bude řada mezer, daných především požadavky utajení a nedostupností materiálů. Přesto je škoda, jestliže veškeré údaje o socialistických ze-

¹⁾ O. Mahler „Poměr sil a strategie Západu“, NV 1963.

mích a jejich vojenských prostředcích jsou z důvodů publikačních čerpány ze západních pramenů, čímž už předem je dáván v potaz význam jakýchkoli srovnání. Domnívám se, že práce tohoto druhu, jestliže v ní bude pokračováno, musí se snažit v každém případě vycházet z co nejrealnějších, přístupných dat a údajů které ovšem v tomto případě změní její charakter na tajný nebo přísně tajný.

Domnívám se zároveň, že ve využití specificky vojenských činitelů jsou ještě i další možnosti a rezervy. Např. je nutné důkladněji zhodnotit tak významné činitele jako je stav vojenskoteoretické práce, stav teorie vojenského umění v jednotlivých armádách i v rámci koalic apod.

V páté kapitole své práce pojednává autor o nových vývojových tendencích ve světě a o jejich vlivu na strategii soudobého kapitalismu. Tato kapitola svým obsahem je nejotevřenější a pochopitelně i nejperspektivnější. Správně ji autor za-

měřuje na složitou problematiku koaliční strategie, která je objektivní skutečností na straně jedné a dezintegračních tendencí na straně druhé. Tento vztah je velmi složitý a při jeho řešení velmi markantně působí v celém komplexu sociálně ekonomické i čistě vojenské faktory. V tomto směru bude nutné vyvinout ještě velmi mnoho úsilí, zvláště důležité bude dále propracovávat vztah národních strategií k NATO a další vojenské integraci.

Autorovy názory v tomto směru je možno považovat za velmi podnětný krok k ujasňování těchto otázek. Práce s. Mahlera ve svém celku tvoří význačný příspěvek k rozpracování velmi složité problematiky soudobého vojenství. Její význam spočívá především v tom, že na dobré vědecké úrovni zpracovává obtížnou a přitom vysoce aktuální tematiku, která byla dosud značně zanedbávána. Tím vytváří i velmi dobré podklady pro další tvůrčí činnost v tomto směru.

Čtenářům Vojenské mysli

Počínaje novým výcvikovým rokem 1967 změní časopis VOJENSKÁ MYSL svou dosavadní podobu. Chceme zkvalitnit její obsahovou úroveň a zvýšit její zajímavost a přitažlivost, aby daleko více přispívala k výměně názorů našich čtenářů v oblasti aktuálních otázek vojenské vědy a teorie ozbrojeného zápasu.

Vycházíme pro příští léta z těchto závěrů:

— VOJENSKÁ MYSL je teoretický časopis pro otázky vojenské vědy. V obsahovém zaměření vychází z rozkazu MNO pro výcvikový rok, z úkolů vědecké práce a perspektivních úkolů armády. Hlavní těžiště soustředí na stupeň divize—armáda, orientačně postihne i stupeň pluk a front.

— Zrušit dosavadní monotematické zaměření čísel — s výjimkou důležitých akcí celooarmádního charakteru.

— Zcela upustit od dlouhých směrnicevých, oficiálních metodických článků, které nahrazovaly a zdvojovaly úkoly ministerských orgánů a vojenských škol.

— Neuveřejňovat kompiláty a zkrácené přednášky, zejména všeobecného charakteru.

— Zaměřit se na problémové články s původními myšlenkami a názory, na články diskusního charakteru, obsahující i polemické názory s dosud platnými zásadami a ustanoveními. Ponechat názorovou volnost na problémy, které jsou nedořešené nebo se vyvíjejí. Umožnit i výměnu názorů na rozpracování zásadních celooarmádních problémů. Kromě toho uveřejňovat i dobré zkušenosti z praxe a takové materiály, které velitelský sbor nezbytně potřebuje ke své práci.

— Z kapitalistických armád uveřejňovat články studijního charakteru k problémům operace a boje i rozvoje vojenské vědy, názory zahraničních vojenských teoretiků — závěry a polemiky z nim.

Realizace této koncepce časopisu VOJENSKÁ MYSL nezáleží jen na redakci a kolektivu redakční rady. Nová koncepce se promítne i do práce našich autorů. Bude to práce náročná a složitá, která bude vyžadovat zvýšené úsilí a změny v metodách práce.

Zádáme proto naše čtenáře, aby publikováním svých tvůrčích myšlenek přispěli k vyšší úrovni našeho časopisu.

Obsahové zaměření Vojenské mysli v roce 1967

Vojenská věda

- Názory na předmět a metody zkoumání vojenské vědy
- Pojetí a obsahové problémy československé vojenské doktriny
- Výstavba ozbrojených sil jako celku, tendence vývoje druhu ozbrojených sil a druhů vojsk ČSLA
- Aktuální problémy hraničních oborů vojenské vědy
- Perspektivy rozvoje vědeckotechnické revoluce ve vojenství
- Technický pokrok a úkoly vojenské ekonomie
- Vědecké informace o výsledcích závažných výzkumných úkolů
- Organizace a řízení rozvoje vědy v armádě, principy výstavby vojenskovědního systému

- Cesty zvyšování spolehlivosti a operativnosti velení
- Lidský faktor a nové podmínky velení
- Praktické zkušenosti z realizace první etapy modelu 01
- Tvorba centralizovaného a diferencovaného toku informací /základní koncepce a poslání informační soustavy v armádě, diferencovaná potřeba informací podle stupně velení, zkvalitnění obsahu a forem informací, metoda práce s informacemi ve štábech)
- Zkvalitnění kalkulací při přípravě podkladů k rozhodnutí (možnosti využití kvantifikačních metod a dnešní techniky, potřeba přesnosti podle stupně velení, potřeba přesnosti té které informace, kritéria efektivnosti prostředků)
- Úloha a funkce soudobého štábu (vztah nedílné velitelské pravomoci a kolek-

tivnosti, metodika procesu rozhodování, metodika řízení štábu]

- Problémy vojenského školství (přiznání titulu „inženýr“ absolventům vojenských vysokých škol, postgraduální studium velitelských směrů na vojenské vysoké škole, problémy nového systému vojenského školství)

Útočná operace

- Zahájení operace s nenadálým napadením
- První hromadný jaderný úder (zabezpečení všemi druhy vojsk)
- Součinnost pozemního vojska, jednotek PS a letectva v POV
- Manévr silami a prostředky v POV
- Použití operačních a taktických vzdušných výsadků a jejich boj v operačním a taktickém týlu nepřítele
- Překonávání jaderných zátarasů v příhraničním pásmu
- Boj v rozsáhlých zamořených prostorech
- Přejít přes vodní toky při narušení vodních staveb
- Zvláštnosti velení v operacích POV
- Rychlá změna míst velení
- Rozbor časových a technických možností operačně taktických prostředků

Střetné sražení (boj) a přesuny

- Střetné sražení (střetný boj) v POV
- Střetný boj svazku v horském a zalesněném terénu (využití PO, jednotek PS, zasazování druhých sledů a záloh, použití vrtulníkovo-výsadku, použití dělostřelectva a letectva a ostatních druhů vojsk a služeb)
- Přesuny mimo komunikace
- Zrychlení přesunů po komunikacích
- Řešení pořádkové služby
- Rychlý přechod od bojové činnosti s použitím obvyklých prostředků k činnosti s použitím JZ

Obrana

- Požadavky na obranu a její náplň na různých stupních velení
- Význam a obsah úpornosti a aktivity v obraně
- Manévr v obraně
- Přechod prvosledových divízi a pluků do obrany v průběhu útočné operace
- Pojem, náplň a formy protipřípravy

Obranný systém na území státu

- Velení v systému obrany ČSSR
- Vztahy jednotlivých složek v systému

obran — vztahy mezi stranickými a státními orgány

- Boj s pozemním nepřítelem, který dočasně obsadil část území obvodu působnosti kraje, okresu
- Boj s nepřátelskými vzdušnými výsadky a diverzními skupinami na teritoriu
- Odstraňování následků jaderných úderů na teritoriu
- Řízení mobilizace
- Součinnost v zabezpečení vojskových a teritoriálních přeprav v obvodu působnosti KVS a KSVD za současné evakuace určených míst
- Součinnost vojsk PVOS s orgány CO a územními vojenskými orgány
- Velení letectvu a PVOS na teritoriu
- Ženíjní zabezpečení teritoria KVV
- Jednotný systém týlového zabezpečení na teritoriu
- Chemické zabezpečení teritoria

Bojová pohotovost

- Kosmos a bojová pohotovost
- Zvýšení bojové pohotovosti celého integrovaného systému obrany ČSSR
- Problémy rychlého vyvedení svazků a útvarů k plnění úkolů v POV
- Návaznost činnosti polních a teritoriálních štábů
- Týlové zabezpečení s ohledem na kategorizaci útvarů

Vojenské zpravodajství

- Vojenskostrategická situace Západu (tendence jejího vývoje, názory na vojenský poměr sil, vojenskotechnická základna a její vliv na vedení války)
- Aktuální problémy NATO (hodnocení současného stavu, odchod Francie z NATO, ekonomické zabezpečení války na středoevropském válčišti, příprava válčiště, velitelský sbor, názory na zahájení a vedení války)
- Perspektivy možného vývoje ozbrojených sil nepřítele
- Bundeswehr — situace a hodnocení
- Poznatky z bojové pohotovosti a ze cvičení s vojsky na území NSR
- Využití kosmu pro vojenské účely (aktuální problémy, zhodnocení a směr vývoje, možnosti obrany proti kosmickému napadení)
- Jednotný zpravodajský podsystem (zásady centralizace zpravodajské činnosti, zásady komplexnosti v plánování a použití orgánů průzkumu, autonomie a odpovědnost zpravodajských orgánů jednotlivých stupňů velení)

- Řízení zpravodajské činnosti (řídící úloha hlavních zpravodajských orgánů, zásady činnosti zpravodajských středisek na jednotlivých stupních velení)
- Využívání vzdušného průzkumu na taktickém a operačním stupni
- Problematika určování souřadnic jednotlivými druhy průzkumu
- Hloubkový průzkum a jeho úkoly

Druhy vojsk

- Současná a perspektivní úloha a místo frontového a vojskového letectva v palebném a pohybovém systému pozemních vojsk
- Velení a součinnost v systému PVOS a v jednotném systému PVO v příhraničním pásmu
- Velení frontového letectva
- Využití metody kvantitativní analýzy ve velení letectvu a vojskům PVOS
- Vzdušný průzkum, jeho plánování a řízení
- Zabezpečení bojové činnosti frontového letectva a vojsk PVOS v počátečním období války
- Účast frontového letectva v prvním hromadném úderu frontu, jeho organizace, provedení a zabezpečení
- Odrazení nenadálého vzdušného a kosmického napadení nepřítele vojsky PVOS, frontovým stíhacím letectvem a silami a prostředky PVOV
- PVO důležitých objektů na území státu a hlavního uskupení pozemních vojsk a frontového letectva v příhraničním pásmu v POV
- Vrtulníkové letectvo, jeho současné a perspektivní využití
- Úloha a místo leteckého týlu v rámci týlu frontu
- Aplikace matematických metod operačního výzkumu na řízení RVD
- Úloha a místo RVD v systému palby na stupni armáda—divize
- Využití vědeckých metod (CPM-PERT) ke zkvalitnění organizace bojové činnosti RVD
- Velení RVD z hlediska rozvoje a využití prostředků automatizace a mechanizace
- Systém boje s tanky, úloha a úkoly jednotlivých PT zbraní
- Perspektivní požadavky na rozvoj výzbroje pozemního dělostřelectva
- Problémy kontroly výsledků palby a úderů RVD
- Maskování bojových sestav RVD, zásady operačního maskování a jejich aplikace v RVD

- Spotřeby dělostřelecké munice zejména v POV, rozložení a struktura pohyblivých zásob munice s ohledem na úkoly vojsk v POV
- Průzkum a ničení prostředků jaderného napadení
- Velení dělostřeleckým týlovým útvarům
- Názory na nejvýhodnější strukturu opravárenské služby
- Ženíjní zabezpečení velitelských stanovišť
- Otázky hydrologického zabezpečení vojsk a jejich vliv na plánování
- Ženíjní zabezpečení u svazů a svazků RVD
- Komplexnost při vyhodnocování účinků JZ
- Problémy speciální ochrany při vysoké manévrovosti vojsk
- Problémy varování o radiační a chemické situaci
- Dozimetrická kontrola (v součinnosti se zdravotnickou službou)
- Komplexní opatření ochrany proti ZHN
- Zjišťování skutečné radiační situace v prvním hromadném úderu
- Organizace spojení při operačních přesunech
- Organizace spojení v operačním týlu
- Zkušenosti z využívání pojízdných VS TOPAS R-2 a R-3
- Přenos dat pro výpočetní techniku v polním automatizovaném systému velení
- Nejbližší rozvoj spojovací soustavy jednotlivých stupňů velení
- Automatizace telefonního a dálkopisného spojení v polních podmínkách
- Směry rozvoje vojenské spojovací techniky
- Problémy součinnostního spojení mezi svazy, svazky armád jiných národností a zvláště spojení při změnách podřízenosti v průběhu operace

Týl

- Velení vojskovému týlu s důrazem na stupeň pluk
- Týlový průzkum, ochrana a obrana vojskového týlu
- Výše potřeby materiálu, pohyblivé zásoby, způsoby jejich vytváření a rozložení
- Činnost týlu KVV v nové organizaci
- Činnost frontových základů v POV
- Vyhrazené prostory ve frontovém týlovém pásmu
- Týl letectva ve frontovém týlu
- Ochrana vojsk proti biologickým prostředkům

Rozsah příspěvků 8—10 stran strojopisu (30 řádek a 60 písmenech), informativní články 2—3 strany. Delší příspěvky nebude redakce přijímat.

Výši honoráře stanovíme podle hodnoty příspěvku (80—100 Kčs za stranu čistého tisku).

Příspěvky zasílejte ve 3 výtiscích na adresu redakce: Redakce Vojenských odborných časopisů, Jungmannova 24, Praha 1.

REDAKČNÍ UZÁVĚRKY JEDNOTLIVÝCH ČÍSEL

11	číslo 1 — do 15. 12. 1966 ⁷	6	číslo 4 — do 31. 5. 1967 ⁰⁴
3	číslo 2 — do 31. 1. 1967	8	číslo 5 — do 31. 7. 1967
5	číslo 3 — do 31. 3. 1967	10	číslo 6 — do 30. 9. 1967